

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Νέα Παιδαγωγική-Σχολική Πράξη

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Νικολάου Λούβαρι: Πολιτισμός και Σχολείον	543
Θ. Χαραλαμπίδη: Θεμέλια προσχολικής αγωγής	546
Κων(ν)ου Κίτσιου: Σύγχρονα ιδεώδη και πατριδογνωστική	549
Ευρίπιδου Σούρλα: Ernst von Sallwürk	552
Γεωργίου Ρούσκα: 'Η επίδραση της κληρονομικότητας . .	557
Χάρη Πάτση: Τό νέον Ε.Α.Π. (Πατριδογν. Μαθήματα) . .	559
Κων(ν)ου Μαλούκου: 'Η 'Ενιαία Συγκεντρωτική Διδ(λ)ία . .	567
Γ. Α. Καραμήτσου: Τό Μονοτάξιο Σχολ. καί ἡ λειτουργία του	570
Γεωρ. Μαραζιώτη: 'Ανάγκη μεθοδολογικής εὐθυγραμμίσεως	573
Κων(ν)ου Χανιώτη: 'Ο περιοδικός ἐκπ. τύπος (ἡ συνέχεια στο ἐπόμενο τεύχος)	
Δ. Γ. Καραμπέτσου: Δ(λ)ία φυσιογνωστικῶν (ἡ συνέχεια στο ἐπόμενο)	

ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΣΑ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

- 1) 'Εκυκλοφόρησε καὶ ὁ 2ος τόμος τῆς «Μεγάλης 'Εγκυκλο-
παίδειας τῶν Νέων». Τίς ἀπόκριες κυκλοφορεῖ καὶ ὁ
3ος τόμος. Τό Πάσχα θὰ παραλάβετε τὸν 4ο τόμο. Καὶ
κατὰ τὰ τέλη 'Ιουνίου τὸν 5ο τόμο. Οἱ ὑπόλοιποι τόμοι
θὰ τυπωθοῦν μὲ ταχύτατον ρυθμὸν καὶ θὰ κυκλοφορή-
σουν μέχρι τὰ Χριστούγεννα 1957.
- 2) 'Εγγραφῆτε: συνδρομηταί, ἐγγράψατε καὶ τὰ σχολεῖα
σας καὶ τοὺς μαθητές σας στὸ μνημεῖόν τοῦ αὐτοῦ ἔργου,
ὅμοιο τοῦ ὁποῖου δὲν ἐξεδόθη ποτὲ μέχρι σήμερα.
- 3) 'Εμβάσατε: χωρὶς ἀναβολὴ τὴν ἀξία τῶν κάθε φορά
τόμων (ἐκαστος δραχ. 120).

ΕΤΟΣ Ζ'.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1957

ΤΕΥΧΟΣ 77

ΑΘΗΝΑΙ

• ΣΟΚΡΑΤΟΥΣ 37

"ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ,"

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΑΘΗΝΑΙ, ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 37

ΧΡΟΝΟΣ Ζ' — ΑΡΙΘ. 77
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1957

"ECOLE NOUVELLE,"

REVUE MENSUELLE DE PÉDAGOGIE
ATHÈNES, SOCRATE 37

ANNEE VII' — NUMERO 77
JANVIER 1957

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Για τὰ σχολεία : 'Ετησία δρχ. 90
Για τοὺς ἐκπαιδευτικούς : 60

Λιμενὸνσεις συμφώνως τῇ Α.Ν. 1092/1948
'Εκδότης—Διευθυντής : Χάρης Πάτσης
Κατοικία : Προμηθεῖα 13, τέγμα Πατησίων
Τυπογραφεῖον : Γ. Ζάβρα—Λεὼν Βασιλείου
Παλάδος 18—Τηλ. 35 069—'Αθήναι

ABONNEMENT

Pour les écoles : d'un an dr. 90
Pour les instituteurs : d'un an 60

'Αλληλογραφία καὶ ἐμβάσματα
κ. Χάρην Πάτσην
Σωκράτους 37 'Αθήναι—Τηλ. 58.417
(Χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται)

ΚΡΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ

"ΜΕΓΑΛΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ,"

Πρόβλεψη 29 8-56

Ἀξιότιμε Κύριε Πάτση,

Με μεγάλην μου γοῶν εἶδον νὰ κυκλοφορῇ τὸ περισπούδαστον ἔργον «Μεγάλη Ἐγκυκλοπαιδεία τῶν Νέων». Σὰ παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε τὰ θερμότερα συγχαρητήριά μου. Εἶναι ἓνα ἔργον ἀπαραίτητον ὅχι μόνον διὰ μαθητὰς καὶ διδασκάλους, ἀλλὰ διὰ κάθε διαανοούμενον. Εἶναι ἔργον τὸ ὁποῖον θὰ τιμήσῃ τὰ Ἑλλην. γράμματα. Εἶναι κάτι ποὺ ἔλειπε ἀπὸ τὸν τόπον μας. Τὸ συνιστῶ εἰς πάντα κύλον, εἰς κάθε διανοούμενον.

Μετὰ τιμῆς

ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΑΓΚΙΝΗΣ

Εἰσαγγελεὺς Πρωτοδικῶν Προβέξης

ΓΕΝΙΚΟΝ ΑΡΧΗΓΕΙΟΝ

ΣΩΜΑΤΟΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΑΛΚΙΜΩΝ

Τὸ Γενικὸν Ἀρχηγεῖον τοῦ Σώματος Ἑλλήνων Ἀλκίμων, τοῦ ὁποῖου, ὡς γνωστὸν, τὴν Γενικὴν ἀρχηγίαν ἔχει ὁ Στρατηγὸς κ. Κων. Κωστόπουλος διὰ ραδιοφωνικοῦ του μηνύματος συνέστησε τὰ ἑξῆς εἰς τοὺς Ἑλληνας Ἀλκίμους.

«Ἑλληνες Ἀλκιμοί,

Ὑπὸ τοῦ Γραφείου Μελετῶν τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου ἐκοινοποιήθη διαταγὴ πρὸς τὰς Ἀλκιμικὰς Μονάδας, διὰ τῆς ὁποίας συνιστᾶται εἰς ὅλους τοὺς Ἀλκίμους νὰ ἀποκτήσουν ἓνα μνημειώδες ἔργον, τὴν «Μεγάλην Ἐγκυκλοπαιδείαν τῶν Νέων» τοῦ Φιλαλκίμου κ. Χάρη Πάτση.

Ἡ «Ἐγκυκλοπαιδεία τῶν Νέων» πρέπει νὰ γίνῃ ὁ ἀπαραίτητος σύντροφος κάθε Ἀλκίμου. Ἀπὸ καμμίαν Ἀλκιμικὴν βιβλιοθήκην δὲν πρέπει νὰ λείψῃ τὸ χρησιμο αὐτὸ ἔργον».

Ὁ Γενικὸς Ἀρχηγὸς

Κ. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

(συνέχεια στὴν 3η σελίδα τοῦ ἐξωφύλλου)

"ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ"

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

Ἔτος 7ον • Ἰανουάριος 1957 • Τεύχος 77

ΑΘΗΝΑΙ — ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 37 — ΤΗΛ. 58-417

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΕΙΟΝ

Τοῦ κ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΛΟΥΒΑΡΙ

Κεντρικὸς σκοπὸς τοῦ σχολείου εἶναι ἡ μύησις τῆς παιδικῆς καὶ τῆς ἐφηβικῆς ψυχῆς εἰς τὸν ὑπεραισθητὸν κόσμον τῶν ἀξιῶν καὶ ἡ ὑπ' αὐτῶν βίωσις τῶν ἀξιῶν τούτων, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν ἐν τῷ ἐνιαίῳ αὐτῶν συνόλῳ ὅ,τι καλοῦμεν πολιτισμόν. Διότι πολιτισμὸς εἶναι σύστημα ἀξιῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπραγματοποιήθησαν ἐν τῇ ἱστορικῇ πορείᾳ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ αἱ ὁποῖαι φέρουν ὑπερατομικὸν χαρακτήρα, ἴστανται δηλαδὴ ὑπεράνω τῆς αὐθαιρεσίας τοῦ ὑποκειμένου καὶ ἐπιζοῦν αὐτοῦ. Ὅλοι ὁμοῦ αἱ ἀξίαι αὐταὶ συγκροτοῦν τὴν ὕφην τοῦ πολιτισμοῦ, τουτέστιν ἐνιαῖον ὅλον, τὸ ὁποῖον προσλαμβάνει τὸν χαρακτήρα τοῦ ἀπὸ τὴν ἀξίαν, ἡ ὁποία κατέχει ἐκάστοτε τὴν πρωτεύουσαν θέσιν ἐν αὐτῷ. Ἡ ἐπικράτησις αὕτη τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης ἀξίας κατὰ τὴν διαδοχὴν τῶν γενεῶν εἶναι ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ὁμιλοῦμεν περὶ θρησκευτικοῦ, περὶ αἰσθητικοῦ, περὶ οἰκονομικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὰ τοιαῦτα, χαρακτηρίζομεν δηλαδὴ τὰς διαφόρους τοῦ φάσεως ἀναλόγως τῆς ἀρχούσης ἐν ἐκάστη αὐτῶν ἀξίας. Αἱ ἀξίαι, ποὺ πρόκεινται πραγματοποιημέναι εἰς τὸν πολιτισμόν εἶναι ποικίλαι, θρησκευτικαί, αἰσθητικαί, θεωρητικαί, οἰκονομικαί καὶ ἄλλαι. Διὰ τοῦτο ἐμφανίζει οὗτος διαφόρους πλευρὰς ἢ διάφορα πεδία, ἕκαστον τῶν ὁποίων φέρει τὸ ὄνομα τῆς ἀξίας, τῆς ὁποίας πραγματοποιήσις εἶναι. Οὕτω ὁμιλοῦμεν περὶ θρησκείας, τέχνης, ἐπιστήμης, οἰκονομίας, κοινωνίας, πολιτείας, δικαίου, τεχνικῆς κλπ. ὡς ἀντικειμενικῶν στοιχείων τοῦ πολιτισμοῦ. Ἐκαστον τῶν στοιχείων τούτων εἶναι πραγματοποιήσις εἰδικῆς ἀξίας, λόγου χάριν ἡ θρησκεία τῆς ἀξίας τοῦ Θεοῦ, ἡ τέχνη τῆς ἀξίας τοῦ ὡραίου, ἡ ἐπιστήμη τῆς ἀξίας τοῦ ἀληθοῦς, ἡ οἰκονομία τῆς ἀξίας τοῦ ὠφελίμου, αἱ ὁποῖαι ἀντιστοιχοῦν εἰς ἀναλόγους ἀξιολογικὰς ροπὰς καὶ ἀξιολογικὰ βιώματα τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Καὶ ἐπειδὴ εἶναι τὰ στοιχεῖα ταῦτα πραγματοποιήσις ἀξιῶν, ἐκφράζουν καὶ αὐτὰ καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ ὁ πολιτισμὸς, ὡς ἔξ αὐτῶν ἀποτελούμενον ἐνιαῖον ὅλον, νόημα, ἐξυπηρετοῦν ὠρισμένον σκοπόν. Ὁ σκοπὸς οὗτος συνίσταται εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν ἐξάρτησίν του ἐκ τῆς φύσεως καὶ τὴν ἀπελευθέρωσίν του ἀπὸ τὴν στενότητα τοῦ ἀτομικοῦ τοῦ ἑγῶ, εἰς τὴν ὑψώσιν του εἰς ἓνα κόσμον ἐλευθερίας, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου ἰσχύουν νόμοι διάφοροι τῶν νόμων τῆς φύσεως. Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ εἰπώμεν ὅτι ὁ πολιτισμὸς εἶναι ὁ ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου δημιουργούμενος καὶ ἐν τῷ ἐσωτερικοῦ σύμπαντος ἀπορρέων κόσμος, διὰ τοῦ ὁποῖου ὑψώνεται ὁ ἄνθρωπος πέραν τῶν ὁρίων τῆς φύσεως καὶ τῶν δεσμῶν τῶν ψυχικῶν ὁρμῶν καὶ μετατίθεται εἰς μίαν πνευματικὴν ὑπεραισθητὴν πραγματικότητα, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται τὸν ἐαυτόν του ἐλευθέρον. Πρόκειται λοιπὸν

ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ

Β ΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ Κ. Κων. Πάτση

ΗΜΕΡΟΜ. 20-7-90

ΑΡΙΘ. 44436

ένταυθα περί μετασχηματισμοῦ τῆς φυσικῆς πραγματικότητος, πρὸς τὸν ὁποῖον κινεῖ τὸν ἄνθρωπον ἡ ἔμφυτος ὁρμὴ πρὸς ἐλευθερίαν καὶ διὰ τοῦ ὁποῖου πραγματοποιεῖ τὴν ψυχικὴν ἐκείνην κατάστασιν, ἡ ὁποία φέρει τὸ ὄνομα λυτρώσεως. Ἡ ὁρμὴ αὕτη πρὸς ὑπερπήδησιν τῶν ὁρίων, πρὸς ὑπερχώρησιν, ἀποτελεῖ τὸ βασικὸν γνῶρισμα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τὸ ὁποῖον διακρίνει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὰ ζῶα.

Τοιοῦτον μετασχηματισμὸν τῆς αἰσθητῆς πραγματικότητος δημιουργοῦν λ.χ. τὰ ἔργα τῆς ποιήσεως, τῆς μουσικῆς, τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν, τὰ ὁποῖα μεταθέτουν τὴν ψυχὴν εἰς ἓνα ὠραιότερον κόσμον ὑπεραισθητόν, τὰ σύμβολα τῆς θρησκείας τὰ ὁποῖα λυτρῶνουν ἀπὸ τὸν παρόντα κόσμον, διὰ τοῦ φωτός, ποῦ κατέχεται ὑπ' αὐτοῦ ἀπὸ ἓνα ἄλλον, ἀνώτερον, τέλειον, ἀνώλεθρον κόσμον.

Ὡς ὑπεδηλώθη ἤδη ἀνωτέρω, ὁ πολιτισμὸς ὡς ἀντικειμενικὴ πραγματικότητα, ὡς διηρθρωμένη ἀντικειμενικὴ ὑφὴ πραγματοποιημένων ἀξιών, ἀνταποκρίνεται εἰς κάτι τὸ ὑποκειμενικόν, εἰς τὴν ἀξιολογικὴν ὑφὴν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Τῆς ψυχικῆς αὐτῆς ὑφῆς εἶναι τρόπον τινὰ ἀνταύγεια αἱ ἀξίαι, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται, ἀντιστοιχοῦν εἰς ἀναλόγους ἀξιολογικὰς ροπὰς τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἡ νομοτέλεια, ποῦ διέπει τὴν σχέσιν τῶν στοιχείων τοῦ πρὸς ἄλληλα, εἶναι ἡ αὕτη πρὸς τοὺς νόμους, οἱ ὁποῖοι διέπουν καὶ τὴν σχέσιν τῶν ἀξιολογικῶν ροπῶν τοῦ ἐνδομύχου κόσμου τῆς ψυχῆς. Μὲ ἄλλας λέξεις ἀντικειμενικὸς καὶ ὑποκειμενικὸς πολιτισμὸς, ἀντικειμενικὸν καὶ ὑποκειμενικὸν πνεῦμα τελοῦν εἰς σχέσιν ἀντιστοιχίας τὸ ἓν πρὸς τὸ ἄλλο καὶ ἐξαρτῶνται ἀμοιβαίως ἀπ' ἀλλήλων. Τὸ πνεῦμα, ποῦ ἐγκλείουν μέσα των τὰ ἐπιτεύγματα καὶ αἱ μορφαὶ τοῦ πολιτισμοῦ, παραμένει ληθαργοῦν καὶ ἀνενέργητον ἄνευ τοῦ ὑποκειμενικοῦ πνεύματος, ἄνευ τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ζωογονεῖ αὐτὸ διὰ τῆς ἐρμηνείας, διὰ τῆς κατανοήσεώς του, διὰ τῆς βιωματικῆς ἐπαφῆς του πρὸς αὐτό. Ἀντιστρόφως τὸ ὑποκειμενικὸν πνεῦμα πλουτίζεται καὶ εὐρύνεται, ἀποκτᾷ περιεχόμενον καὶ μορφοῦνται διὰ τῶν μορφῶν καὶ τῶν ἐπιτευγμάτων τοῦ ἀντικειμενικοῦ πολιτισμοῦ. Ὁ ἄνθρωπος παραμένει πτωχὸς ψυχικῶς καὶ πνευματικῶς, ἀνέστιος καὶ χωρὶς προσανατολισμὸν ἄνευ τῆς ἐπαφῆς του πρὸς τὰ δημιουργήματα καὶ τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ πολιτισμοῦ, ἀδυνατεῖ νὰ τὸν κατανοήσῃ νὰ συλλάβῃ τὸ νόημα ὀπισθεν τῶν αἰσθητῶν συμβόλων του καὶ τῶν αἰσθητῶν του μορφῶν, εἶναι ἀνίκανος κατ' ἀκολουθίαν νὰ μετέχῃ τοῦ πολιτισμοῦ τούτου, νὰ δρᾷ ἐν αὐτῷ καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ, νὰ θέλῃ τὸν πολιτισμὸν καὶ νὰ συντελῇ εἰς τὴν προαγωγὴν του.

Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ἐδημιούργησεν ὁ ἴδιος ὁ πολιτισμὸς τὰ μέσα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα διευκολύνουν τὴν κατανόησιν τῶν πολιτιστικῶν ἐπιτευμάτων εἰς τὴν θρησκείαν καὶ τὴν τέχνην, εἰς τὴν οἰκονομίαν καὶ τὴν κοινωνίαν, εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν πολιτείαν καὶ ἐξασφαλίζουν τὴν συντήρησιν, τὴν συνέχισιν καὶ τὴν προαγωγὴν τοῦ πολιτισμοῦ αὐτοῦ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν. Τὸ σπουδαιότερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ μέσα εἶναι τὸ σχολεῖον, ἡ κυριώτερα ἴσως λειτουργία τοῦ πνευματικοῦ ὁργανισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος. Διότι τὸ σχολεῖον μεταδίδει κατὰ τρόπον ἄμεσον καὶ καθολικὸν τὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ εἰς τὰς ἐκάστοτε νέας γενεάς, διὰ τῆς καθοδηγήσεως τῆς νεαρᾶς ψυχῆς, ὅπως κατανοῇ τὴν φύσιν, τὸν σκοπὸν καὶ τὸ νόημα τῶν ποικίλων μορφῶν τοῦ πνευματικοῦ βίου. Φέρει οὕτω εἰς ἐπαφὴν τὴν ψυχὴν αὐτὴν ἀφ' ἑνὸς πρὸς τὰς μεγάλας προσωπικότητας τῆς ἱστορίας, καὶ ἀφ' ἑτέρου πρὸς τὰς κλασσικὰς μορφὰς τῶν πολιτιστικῶν ἐπιτευγμάτων. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον συνδέει τὴν ψυχὴν τῶν νέων πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ παρέχει

εἰς αὐτὴν μορφήν, μορφώνει δηλαδή αὐτήν. Διότι δημιουργία ψυχικῆς μορφῆς, μόρφωσις, εἶναι δυνατὴ μόνον ἐφ' ὅσον προβάλλομεν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ποῦ γίνεται, τὰς κλασσικὰς μορφὰς, τὰς ὁποίας ἐδημιούργησεν ὁ πόνος τῆς ἀνθρωπότητος εἰς τὴν περιοχὴν τῆς νέχνης, τῆς φιλοσοφίας, τῆς θρησκείας, τοῦ πολιτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ βίου, τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς οἰκονομικῆς δράσεως. Καὶ διὰ νὰ συνοψίσωμεν τὰ εἰρημένα, τὸ ἔργον τοῦ σχολείου συνίσταται εἰς τὴν δημιουργίαν συναρτήσεως μεταξὺ τῆς νεαρᾶς ψυχῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, μεταξὺ ὑποκειμενικοῦ καὶ ἀντικειμενικοῦ πνεύματος. Καὶ εἶναι φανερόν ἐξ ὧν εἶπομεν ὅτι χωρὶς τὴν διαρκῶς ἐπαναλαμβανομένην δημιουργίαν τῆς συναρτήσεως αὐτῆς οὔτε πολιτισμὸς θὰ ἦτο δυνατὸς οὔτε πνευματικὸς βίος τοῦ ἀτόμου.

Τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ σχολείου δὲν εἶναι φυσικὰ δυνατόν νὰ ἐπιτευχῇ διὰ μόνης τῆς διδασκαλίας ἢ διὰ τῆς ἐπιβαρύνσεως τοῦ προγράμματος μὲ ὅλον ἐν νέαν ὕλην. Ὁ φόρτος αὐτὸς σημαίνει πλάτος καὶ ἔκτασιν, ἡ ὁποία λαμβάνει χώραν πρὸς ζημίαν τοῦ βάθους καὶ ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἀπώλειαν τῆς ἐσωτερικεύσεως, τῆς ἰκανότητος πρὸς βίωσιν τοῦ βαθύτερου, τοῦ πνευματικοῦ περιεχομένου τῆς πολιτιστικῆς πραγματικότητος. Χρειάζεται αὐστηρὰ ἐπιλογὴ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς σημασίας τῶν ἐπιτευμάτων καὶ τῶν μορφῶν τοῦ πνευματικοῦ βίου. Μόνον εἰς τὰς ὑψηλὰς κορυφὰς τῆς ἀνθρωπίνης δημιουργίας πρέπει νὰ ὁδηγῇ ἡ ψυχὴ τοῦ μαθητοῦ, εἰς ὅ,τι κλασσικὸν ἐδημιούργησεν ἡ πρὸς λυτρώμεν ἀγωνιζομένη ἀνθρωπότητος. Διὰ τοῦτο μετεχειρίσθην ἀνωτέρω τὴν φράσιν «κλασσικαὶ μορφαὶ» καὶ «κλασσικὰ ἐπιτεύγματα». Τὸ πλῆθος ἀπλῶς τῶν γνώσεων δὲν εἶναι ἀκόμη μέσον πρὸς ἀγωγὴν, πρὸς μορφοποίησιν τῆς ψυχῆς καὶ ὁ περιορισμὸς εἰς τὴν μετάδοσιν αὐτῶν κατάγεται ἀπὸ τοὺς θετικιστικοὺς χρόνους τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους φαίνεται ὅτι δὲν ἔχομεν ἀκόμη ἀπαλλαγῇ. Πολὺ μεγαλυτέραν σημασίαν διὰ τὴν μόρφωσιν καὶ τὴν ἀγωγὴν κέκτηται ἡ προσωπικότης τοῦ παιδαγωγοῦ, ἐφ' ὅσον ἀντλεῖ ἀπὸ τὴν «πλήρη γνῶσιν». Ὑπὸ τὴν λέξιν ταύτην δέον νὰ νοητῇ ὁ ψυχικὸς πλοῦτος τοῦ διδασκάλου, ἡ βίωσις ὑπ' αὐτοῦ ὅλων τῶν μορφῶν τοῦ πνευματικοῦ βίου, ἡ ἀνατροφή του πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὰς ποικίλας κλασσικὰς ἐκδηλώσεις διὰ τῶν θρησκευτικῶν, καλλιτεχνικῶν, θεωρητικῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτευγμάτων του μέσα εἰς τὸν ἱστορικὸν βίον. Ἐάν κύριος σκοπὸς τοῦ σχολείου εἶναι ἡ μεταλαμπάδευσις τοῦ φωτός τοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὴν ψυχὴν τῶν νέων, καὶ ἐάν τὴν οὐσίαν τοῦ πολιτισμοῦ ἀποτελοῦν ὕψισται ἀξίαι, ἰδέαι, ἰδανικοὶ σκοποί, ὁ διδάσκαλος εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔχῃ ἤδη μυηθῇ ὁ ἴδιος εἰς τὰς ἀξίας ταύτας, νὰ ἔχῃ βιώσει αὐτάς, νὰ γνωρίζῃ τὸ νόημά των, τὴν σημασίαν καὶ τὴν ἐν τῷ πνευματικῷ βίῳ λειτουργίαν αὐτῶν καὶ νὰ φλέγεται ἀπὸ τὸν ἔρωτα ἐκεῖνον πρὸς αὐτάς, περὶ τοῦ ὁποῖου ὁμιλεῖ ὁ Πλάτων. Πρέπει λοιπὸν νὰ κέκτηται ὅχι μόνον γνώσεις, ἀλλὰ πρὸ πάντων γνῶσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ πνεύματος. Αὕτη λυτρώνει, αὕτη πλουτίζει, δημιουργεῖ ἀνατάσεις καὶ ἀνθρωποποιεῖ. Καί, ὅπως γράφει κάπου ὁ Βάγνερ, ὁ μέγας μουσουργός, μόνον ὁ λυτρωμένος ἄνθρωπος εἶναι εἰς θέσιν νὰ λυτρώσῃ τοὺς ἄλλους.

Ν. ΛΟΥΒΑΡΙΣ

Τὸ «Νέο Σχολεῖο» ὁ Διευθυντής, οἱ τακτικοὶ καὶ ἑκτακτοὶ συνεργάτες αὐτοῦ εὐχονται σ' ὅλους τοὺς ἀναγνώστες του εὐτυχὲς τὸ Νέον Ἔτος

ΘΕΜΕΛΙΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Τοῦ κ. Θ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗ

Υποδιευθυντοῦ Μαρασλείου Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

4. Οἱ ἔξω - ατομικοὶ παράγοντες τῆς πρώτης παιδικῆς ἡλικίας (β'. Οἱ «κατὰ σχέδιον» παράγοντες)

Καὶ τώρα ἀκολουθεῖ μιὰ ἄλλη κατηγορία παραγόντων, ὑστερα ἀπὸ ἐκείνην ποὺ ἐξετάσαμε παραπάνω, ὑστερα δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς «κατὰ φύσιν» παράγοντες τῆς «Προσχολικῆς Ἀγωγῆς». Τῇ νέα, τῇ δεύτερῃ αὐτῇ κατηγορίᾳ, μποροῦμε νὰ τὴν ὀνομάσωμε: οἱ «κατὰ σχέδιον» παράγοντες. Αὐτοὶ ἀσκοῦν ἄμεση, συστηματικὴ, καλὰ καθωρισμένη σὲ ὅλες τὶς λεπτομέρειες, ἐπίδρασι πᾶνω στὸ παιδί κατὰ τὴν πρώτην τοῦ ἡλικία ὥς τὰ 7 δηλαδὴ χρόνια. Ἡ ἐργασία αὐτὴ γίνεται κυρίως καὶ συνήθως, μετὰ τὴ συμπλήρωσι τοῦ δεύτερου ἔτους στοὺς παιδικοὺς σταθμοὺς, γύρω ἀπὸ τὰ τέσσερα χρόνια στὸ νηπιαγωγεῖο καὶ γύρω ἀπὸ τὰ ἔξι στὸ κατώτερο τμήμα τοῦ δημοτικοῦ σχολείου (στὶς δύο πρώτες τάξεις του), σύμφωνα μὲ ὅσα ἀναπτύξαμε σχετικῶς σὲ προηγούμενες σελίδες αὐτῆς τῆς μελέτης.

Μὲ τὸ νὰ στρέψωμε ὁμῶς τὴν προσοχή μας στοὺς παιδικοὺς σταθμοὺς, στὰ νηπιαγωγεῖα καὶ στὶς δύο πρώτες τάξεις τοῦ δημοτικοῦ σχολείου δὲν σημαίνει, ὅτι ἀγνοοῦμε ἢ ὑποτιμοῦμε τὴν συστηματικὴ καὶ ἐπιστημονικὰ προσχεδιασμένη ἐργασία ποὺ γίνεται μὲ τὰ τόσα μέσα καὶ στὰ διάφορα ἄλλα κέντρα ποὺ ἐπιδροῦν πᾶνω στὸ παιδί—καθὼς καὶ πᾶνω στοὺς γονεῖς—στὰ ἔξι ἢ ἐπὶ τὰ πρώτα χρόνια τοῦ ἀναπτυσσομένου ἀνθρώπου. Γιατὶ θὰ ἦταν τουλάχιστον ἀνόητο, ἂν ὄχι διαστρεφὴ τῆς ἀληθινῆς πραγματικότητος, ἂν τολμοῦσε κανεὶς νὰ διΐσχυρισθῇ, ὅτι ἡ συμβολὴ τῶν ψυχολογικῶν ἐργασιῶν, τῶν παιδιατρικῶν κλινικῶν, τῶν κέντρων ὑγείας καὶ προνοίας, τῶν σχετικῶν διαλέξεων γιὰ τὴ διαφώτιση τῶν γονέων καὶ τοῦ κοινοῦ, γενικά, κλπ. γίνεται ἐκεῖ καὶ ὥς ἔτυχε καὶ χωρὶς προκαθορισμένο συστηματικὸ καὶ ἐπιστημονικὸ πρόγραμμα. Τουναντίον, κάθε φροντίδα καὶ προσπάθεια ἀπὸ μέρος τῶν ὑπηρεσιῶν, ποὺ μόλις ἀναφέραμε, καὶ πολλῶν ἄλλων, ἀπαιτεῖ σήμερον ἐπιστημονικῶς εἰδικευμένα πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ἀφιερώνουν τὴ ζωὴ τους ὁλόκληρῃ ἀσχολούμενα μὲ τὰ διάφορα ζητήματα ποὺ ἀφοροῦν τὴν πρώτην παιδικὴν ἡλικία. Ἄν ἀναφέρωμε ἐδῶ εἰδικῶς τοὺς παιδικοὺς σταθμοὺς, τὰ νηπιαγωγεῖα καὶ τὶς δύο πρώτες τάξεις τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, τὸ κάμομε γιατί σχετίζονται περισσότερο μὲ τὴ δική μας εἰδικότητα. Ἄλλοι, οἱ ἰατροί, π.χ. καὶ οἱ κοινωνικοὶ λειτουργοὶ ἀσχολούμενοι μὲ διαφορετικὰς πλευρὰς τοῦ ζητήματος, θὰ τὸ ἐξετάσουν φυσικὰ ἀπὸ τὴ δική τους σκοπιὰ καὶ ἐκείνην θὰ τονίσουν περισσότερο.

Ἄς μὴν ὑποθετῇ ὁμῶς, ὅτι ἡ ἐπίδρασις τῶν δύο αὐτῶν κατηγοριῶν (τῶν «κατὰ φύσιν» καὶ τῶν «κατὰ σχέδιον» ἔξω - ατομικῶν παραγόντων), ποὺ βοηθοῦν στὴν ἐξέλιξι τοῦ ἀναπτυσσομένου ἀνθρώπου, ἀσχετῆται χωριστὰ ἢ ὅτι τὰ προβλήματα τῆς μιᾶς κατηγορίας δὲν ἀφοροῦν τὴν ἄλλην. Ὁχι! Τὰ προβλήματά τους εἶναι κοινά! Συγκεντρώνονται στὸ σκοπὸ τῆς ἀγωγῆς (μὲ τὴν πλατύτερή του ἔννοια) ποὺ ἀναφέραμε, δηλαδὴ, στὴ συνολικὴ ἀνάπτυξι καὶ ἀνάτασι τοῦ παιδιοῦ, τόσο τὴ σωματικὴ ὅσο καὶ τὴ ψυχο - πνευματικὴ. Γι' αὐτὸν τὸ λόγο ἡ ἐπίδρασις ἀπὸ τὴ μιὰ κατηγορία παραγόντων συμπληρῶναι καὶ ὑποβοηθεῖ τὴ συμβολὴ τῶν παραγόντων τῆς ἄλλης. Φύσις, δομὴ ἐνστικτώδους καὶ ἐντελέχεια, ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, ἀνθρώπινη σκέψις, πρόνοια καὶ ἐπιστήμη, ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἐργάζονται ἀδελφωμένους πρὸς τὴν ἴδια τὴν κατεύ-

θυνσι, δηλαδὴ γιὰ τὴ βελτίωσι, τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν τελειοποίησι τοῦ ἀνθρώπινου γένους!

Ἄν καὶ ἡ τάσις εἶναι—καὶ πολλὴ ὁρθῶς—ν' αὐξηθῇ ἡ ἐπίδρασις τῶν «κατὰ σχέδιον» παραγόντων μὲ τὴν ἴδρυν π.χ. περισσοτέρων νηπιαγωγείων ἢ κέντρων ὑγείας καὶ χαρᾶς, πού, παρ' ὅλη τὴν πρόβόδον μας σὶν τὸν τομέα αὐτόν, ἀποτελοῦν σὲ πολλὰς χώρας σήμερον ἀκόμη σταγόνα μονάχα σὶν ὠκεανὸν—συγκρίνοντάς τα μὲ τὶς ἀνάγκας ποὺ ὑπάρχουν—μολαταῦτα ἡ ἐπίδρασις τῶν «κατὰ σχέδιον» παραγόντων δὲν θὰ μπορέσῃ ποτὲ ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν συμβολὴν τῶν «κατὰ φύσιν» παραγόντων, δηλαδὴ, τῆς οἰκογενείας καὶ τοῦ στενοῦ καὶ εὐρύτερου κοινωνικοῦ περιβάλλοντος. Οἱ δύο αὐτὲς κατηγορίαι παραγόντων θὰ βαδίζουν πάντοτε χεῖρ μὲ χεῖρ, ὅπως τὸ ἐτονίσσαμε καὶ παραπάνω.

Ἄλλ' ἀκόμη καὶ μὲ τὸν περιορισμὸ τοῦ θέματός μας, στὸ σημεῖο αὐτὸ ἐδῶ τῆς μελέτης, στοὺς παιδικοὺς σταθμοὺς, στὰ νηπιαγωγεῖα καὶ στὶς δύο πρώτες τάξεις τοῦ δημοτικοῦ σχολείου καὶ πάλιν δὲν πρόκειται νὰ ἐξετασθῶν τὰ σπουδαῖα αὐτὰ μέσα γιὰ τὴν ἐξέλιξι τῆς πρώτης παιδικῆς ἡλικίας σὲ ὅλες τὶς λεπτομέρειες ὡς πρὸς τὸ σκοπὸ καὶ τὴ λειτουργία τους. Πρόθεσίς μας εἶναι ἀπλῶς νὰ ἐξάραμε μερικὰ ἰδιαιτέρως χαρακτηριστικὰ τοὺς γνωρίσματα, τὰ ὁποῖα ἐμεῖς θεωροῦμε βασικά καὶ γιὰ τὸ σκοπὸ τους καὶ γιὰ τὴ λειτουργία τους.

1. Οἱ παιδικοὶ σταθμοὶ

Ποιὸς εἶναι τώρα ὁ θεμελιώδης σκοπὸς τοῦ παιδικοῦ σταθμοῦ; Ποῦ, σὲ ποιὰν ἀρχὴ ἢ ἀρχὰς ἐπᾶνω, πρέπει νὰ βασίζεται ἡ λειτουργία του;

Σύμφωνα μὲ τὶς ὑποδιαίρεσεις τῆς πρώτης παιδικῆς ἡλικίας, ποὺ δώσαμε παραπάνω, παιδιὰ δύο μὲ τέσσερα χρόνων συνήθως εἰσάγονται στοὺς παιδικοὺς σταθμοὺς. Ὑπάρχουν ὁμῶς ἰδιαιτέρες περιπτώσεις καὶ λόγοι ἐξαιρετικοί, ὅποταν καὶ νεώτερα τῶν δύο ἐτῶν παιδιὰ καθὼς καὶ μεγαλύτερα τῶν τεσσάρων μπορῇ νὰ συναντήσῃ κανεὶς στοὺς παιδικοὺς σταθμοὺς. Τὸ εἶδος τοῦ κοινωνικοῦ ἢ πολιτικοῦ συστήματος ποὺ κυριαρχεῖ σὲ μιὰ χώρα, οἱ ἀπασχολήσεις τῶν γονέων, ἡ ἀδιαφορία ἢ ἡ ἀνικανότης τῶν γονέων, ἄλλα οἰκογενειακὰ δράματα ἢ ἀνυψήματα, κλπ., εἶναι μερικὰς ἀπὸ τὶς αἰτίαι ποὺ ἐπιπεύδουν τὴν εἰσαγωγὴν ἢ ἐπιβραδύνουν τὴν ἐξοδὸν ἐνὸς παιδιοῦ ἀπὸ τὸν παιδικὸν σταθμὸν.

Ἀπὸ τὰ ὀλίγα ποὺ ἀναφέραμε παραπάνω εὐκολὰ συμπεραίνει κανεὶς, ὅτι οἱ παιδικοὶ σταθμοὶ ἀνταποκρίνονται σὲ πολλὰς ἀνάγκας τῆς κοινωνίας καὶ γι' αὐτὸν τὸ λόγο ἡ ἴδρυνσίς τους ὀφείλει μὲ κάθε τρόπο νὰ διευκολύνεται.

Ἐκεῖνο ὁμῶς ποὺ χαρακτηρίζει ἰδιαιτέρα τὸν παιδικὸν σταθμὸν εἶναι ὅτι ἀποτελεῖ ἓνα δεύτερο σπῆτι. Ὁ παιδικὸς σταθμὸς ἀντικαθιστᾷ τὸ στενὸ οἰκογενειακὸ περιβάλλον καὶ ἀκριβῶς γι' αὐτὸν τὸ λόγο ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ σπιτιοῦ καὶ τῆς οἰκογενειακῆς θαλπωρῆς γιὰ τὴ συνολικὴ ἀνάπτυξι, τὴ σωματικὴ καὶ ψυχοπνευματικὴ τοῦ παιδιοῦ, ὀφείλει νὰ καλλιεργεῖται ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερο ἐκεῖ καὶ νὰ διέπῃ τὸ πᾶν.

Παρὰ τὸ γεγονὸς ὁμῶς ὅτι ὁ παιδικὸς σταθμὸς ἀποτελεῖ ἓνα δεύτερο σπῆτι γιὰ τὸ παιδί, ἐν τούτοις δὲν εἶναι τὸ ἴδιον τὸ σπῆτι, δὲν εἶναι ἡ οἰκογένεια. Εἶναι ἓνα τεχνητὸ δεύτερο σπῆτι, ὅπου, παρ' ὅλη τὴν ἀφοσίωσιν τῶν ἐργαζομένων ἐκεῖ, δὲν εἶναι ἡ φύσις, τὸ μητρικὸ φίλτρο, τὸ ἐνστικτικὸ καὶ τὸ συναίσθημα ποὺ κυριαρχοῦν, ἀλλὰ ἡ ἐπιστήμη, ἡ λογικὴ, τὸ σύστημα μαζὶ βέβαια μὲ τὴν ἔφεσι γιὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ ἄλλου.

Ἄλλ' ὁ παιδικὸς σταθμὸς εἶναι καὶ κάτι ἄλλο, καὶ κάτι περισσότερον ἀπὸ ἓνα τεχνητὸ δεύτερον σπῆτι, εἶναι καὶ ἓνα βῆμα, πῶς περὶ, τὸ πρῶτον σχεδὸν βῆμα στὸ ἔξω-οἰκογενειακὸ, στὸ κοινωνικὸ περιβάλλον, στὸ μικρὸ, στενὸ κοινωνικὸ περιβάλλον

βέβαια του παιδικού σταθμού και κήπου, όπου το μικρό παιδί απορροφά τις πρώτες του «επαφές», τις κάπως «διαρκείς φιλίες» του με άλλα πρόσωπα (εκτός από τους γονείς του και από αδέρφια του) με τα άλλα τα παιδιά τώρα με τα οποία συζητεί και συμπαίζει. Και η συμβίωσής του με άλλους του προσφέρει χίλιες—δυο υπηρεσίες για την ανάπτυξή του, τη σωματική, για την καλλιέργεια υποτυπωδών δεξιοτήτων, πρακτικών, για την εξέλιξη της προσωπικότητάς του, γενικά. Κι' όλα αυτά γίνονται με τρόπο ψυχολογημένο, με σύστημα παιδαγωγικό, με την παρακολούθησή της λειτουργίας. Όλα αυτά πάλιν ελαττώνουν κάπως το μειονέκτημα του τεχνητού, του δεύτερου αυτού σπιτιού που είναι ο παιδικός σταθμός και ίσως και να ισοφαρίζουν μερικές φορές τη φυσική και ελεύθερη επίδραση από την οικογενειακή ζωή, από τη συνοικία και την κοινότητα, όπως ήδη αναπτύξαμε. Αυτό άλλωστε εξασφαλίζει από τους όρους, κάτω από τους οποίους έγινε η εισαγωγή ενός παιδιού στο παιδικό σταθμό, και από τις συνθήκες που επικρατούν εκεί, καθώς και στη συνοικία ή την κοινότητα. Σκοπός, λοιπόν, του παιδικού σταθμού είναι ασφαλώς να υποβοηθήσει την οίκογένεια στη μεγάλη της αποστολή και να συντελέσει στην ομαλή, συνολική εξέλιξη του παιδιού, παρακολουθώντας το με τρόπο πιο αντικειμενικό και από την νηπιαγωγό και από τον ιατρό και, κυρίως από τους γονείς του, γιατί έτσι κατορθώνουν να γνωρίσουν το παιδί τους καλλίτερα. Ο παιδικός σταθμός, επίσης, συμπληρώνει το έργο της οίκογένειας και, όταν χρειάζεται, μπορεί και να την αντικαταστήσει ακόμη. Επομένως και η άρχη, πάνω στην οποία βασίζεται ο παιδικός σταθμός, για να λειτουργήσει κανονικά, δεν μπορεί να είναι διαφορετική από εκείνη που οφείλει να κυριαρχήσει στην οίκογένεια. Και η άρχη αυτή είναι η αγάπη και η αφοσίωσις προς το παιδί.

Προτού προχωρήσουμε στις ανώτερες βαθμίδες της «Προσχολικής Αγωγής» επιθυμούμε να προσθέσουμε ακόμη και το εξής: «Αν η συνεργασία του σχολείου με την οίκογένεια χρειάζεται σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσως για να αποδώσει το έργο της αγωγής, αυτή η συνεργασία επιβάλλεται όλως ιδιαίτερα στην περίπτωση του παιδικού σταθμού λόγω της πολύ μικρής ηλικίας των παιδιών». Επομένως ενδείκνυται και επιβάλλεται μάλλον ή αμεσώτερη και ενεργότερη συμβολή των γονέων για την αποδοτικότερη λειτουργία των παιδικών σταθμών. Γι' αυτόν άλλωστε το λόγο το προσωπικό των παιδικών σταθμών αφιερώνει συνήθως ένα σεβαστό ποσοστό του χρόνου του και για την καθοδήγηση και διαφώτιση των γονέων, ώστε η συνεργασία αυτή πραγματικά να καρποφορήσει. Φυσικά, εννοείται ότι η συνεργασία παιδικού σταθμού με οίκογένειες, που διατελούν κάτω από ανώμαλες συνθήκες θα χωλαίνει πολύ και ίσως να αποβαίνει και προβληματική ακόμη.

(συνεχίζεται)

Αγαπητοί Συνάδελφοι,

Ενισχύστε όλοι εγκαίρως και με συνέπεια την μεγάλη προσπάθεια του «Νέου Σχολείου».

● 1. Στείλτε μας την **ατομική συνδρομή** για το νέο έκδοτικό χρόνο του περιοδικού (7ον έτος—τόμος) που συμπέπει πάντοτε με το σχολικό έτος.

● 2. Στείλτε μας και τη **συνδρομή του Σχολείου σας**. (Πολλοί Συνάδελφοι και πολλά Σχολεία χρωστούν συνδρομές ενός, δύο ή και περισσοτέρων ετών). Σπεύσατε να εκκαθαρίσετε την εκκρεμότητα αυτή επιβάλλοντας τις αντίστοιχες συνδρομές. Όσοι συνάδελφοι δεν μπορούν να στείλουν την ατομική συνδρομή των ως διαγραφούν και ως στείλουν μόνον τη συνδρομή του σχολείου των.

ΤΑ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΙΔΕΩΔΗ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ Η ΠΑΤΡΙΔΟΓΝΩΣΤΙΚΗ ΙΔΕΑ

Του κ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΙΤΣΙΟΥ,
Καθηγητού Παιδαγωγικών Π. Ακαδημίας Ίωαννίνων

1. Τοποθέτηση του προβλήματος

Η Παιδαγωγική με την συνεχή εξέλιξη της αποτελεί σήμερα ιδιότυπη επιστήμη με δική της προβληματική, αναφερόμενα στον σκοπό και την κατεύθυνση των ενεργειών της και στα κατάλληλα μέσα για την επίτευξη των επιδιωξεών της. Οι κατευθύνσεις της σύγχρονης Παιδαγωγικής καθορίζονται από τις φιλοσοφικές και κοινωνιολογικές τάσεις της εποχής μας, από τα ιδεώδη δηλαδή του σημερινού ανθρώπου, που διαμορφώθηκαν ύστερα από τις μεγάλες, ριζικές, μεταβολές στον βίο γενικά και στην επιστήμη ιδιαίτερα.

Ο κάθε δημιουργός πνευματικού πολιτισμού οφείλει να μησεί στα παρόντα προβλήματα της παιδαγωγικής, ή οποία προετοιμάζει τους ανθρώπους της αύριον, για να παραλάβουν τον σύγχρονο πολιτισμό και να τον εξελίσσουν σε ανώτερα πεδία.

Έτσι καθένας, που φιλοδοξεί να αποβή συντελεστής της πνευματικής προόδου, οφείλει να γνωρίσει πώς θεμελιώνεται φιλοσοφικά και κοινωνιολογικά η παιδαγωγική και πώς θα συνδυασθούν στο έργο της αγωγής οι νέες από την εξέλιξη της ανθρωπίνης σκέψεως τάσεις με τον πολιτισμό του παρελθόντος, τον πολιτισμό της πατρίδος κάθε ατόμου, με τις αρχές της πατριδογνωστικής ιδέας.

Για την έρευνα αυτή δημιουργούνται τα εξής ερωτήματα: Τι επιζητεί ο άνθρωπος κατά τα μέσα του 20ού αιώνα; Ποια είναι τα ιδανικά του και τα μεγάλα προβλήματα της ζωής του; Πώς θα απομειώση ο κάθε άνθρωπος τις νέες αντιλήψεις και τα νέα ιδανικά, που προβάλλονται και σχηματοποιούνται από ισχυρά προοδευτικά πνεύματα ολίγων ανθρώπων, ενώ αυτός (ο κάθε άνθρωπος) είναι σφιχτοδεμένος με το γενέθλιο χώμα του, με τις παραδόσεις και τον πολιτισμό της στενωτέρας του πατρίδος; Πώς το σύγχρονο ελληνικό σχολείο θα διαρρυθμίσει το έργο του σχετικά με τα προβλήματα αυτά; Ποιοι λόγοι μπορούν να δικαιολογήσουν την ύπαρξη βιβλίων και περιοδικών πατριδογνωστικού περιεχομένου ύστερα από τις ανωτέρω σκέψεις.

2. Τα σύγχρονα ιδεώδη της αγωγής

Μελετώντας την σύγχρονη κοινωνική ζωή διαπιστώνουμε ότι τα έθνη σήμερα εξαρτώνται μεταξύ των οικονομικών και πολιτιστικών. Με την πρόοδο της βιομηχα-

νίας και την κατανομή της εργασίας οι άνθρωποι έγιναν συμπληρωματικοί και αλληλέγγυοι ο ένας προς τον άλλον.

Έσπασε πλέον το κλειστό περιβάλλον της οίκογένειας και του χωριού και κάθε άτομο είναι υποχρεωμένο να μετακινηθεί από το γενέθλιο χώμα του, για να ζήσει, και να εύρεθι στο διάστημα μιας και της ατύχης ημέρας σε διάφορα περιβάλλοντα (επαγγελματικό, πολιτικό, θρησκευτικό, περιβάλλον των διασκέδαστων, οικογενειακό κλπ). Η επίδραση επομένως των πολλών αυτών περιβαλλόντων είναι ποικίλη στο άτομο.

Τα πολλά μέσα συγκοινωνίας επιτρέπουν την μετακίνηση του ανθρώπου και τα ταξίδια σε άλλα μέρη, μακριά από την οίκογένειά του, όπου είναι αναγκασμένος να ζήσει, να εργασθι ή να αναπαυθι και να ψυχαγωγηθι. Συγχρόνως, όμως, εκεί ο άνθρωπος είναι ελεύθερος να ξεφύγη από τους ήθικους κανόνες της γνώσθης του κοινωνίας, διότι εκεί, μακριά από την στενωτέρα του πατρίδα, μένει άγνωστος πλέον.

Οι πολλές εφημερίδες, τα περιοδικά, ο κινηματογράφος, το ραδιόφωνο, η τηλεόραση, όλα αυτά τα μέσα ευκολύνουν τον άνθρωπο να γνωρίσει την εξέλιξη του πολιτισμού σε παγκόσμια κλίμακα και να μεταβάλι κατά συνέπεια αντιλήψεις ζωής.

Με την ταχύτατη εξέλιξη του πολιτισμού παρουσιάζεται μεγάλη η ανάγκη, ώστε ο άνθρωπος να είναι προετοιμασμένος από την αγωγή του με ισχυρό κριτήριο, για να προσαρμοστεί στην εμφάνιση των νέων στοιχείων του πολιτισμού κατά τρόπο ωφέλιμο για τον εαυτόν του και τους συνανθρώπους του. Γι' αυτό σήμερα όλοι μας πρέπει να πιστεύουμε ότι είναι ανάγκη να καταστήσουμε ικανά τα παιδιά μας να ζήσουν στην δική τους εποχή, σε μια άλλη εποχή, διαφορετική από την δική μας, για την οποία δεν γνωρίζουμε από τώρα ποια θα είναι και τί θα θέλη να είναι και η οποία θα παρέχη την δυνατότητα ίσως μεγάλης συναλλαγής μεταξύ των ατόμων και αλληλεπιδράσεων.

Η επικοινωνία αυτή των λαών μεταξύ των, που οφείλεται στις νέες μορφές εργασίας και που ευκολύνεται από την εξέλιξη κι' αύξηση των μέσων συγκοινωνίας και πνευματικής συναλλαγής (ραδιόφωνο, έντυπα κλπ), συνετέλεσε και θα συνετελήσι στο πνευματικό ζύπνημα των λαών. Γι' αυτό βρισκόμαστε σε μια τέτοια εποχή, ώστε οι καθυστερημένοι χθες λαοί να όρ-

γανώνονται σε κράτη, να μη υπολείπονται εις πολιτισμόν και να ζητούν και ν' αγωνίζονται για την αυτοδιάθεσίν των, την άτομική κι' εθνική των ελευθερία και για τὰ δικαιώματά των για μιὰ πολιτισμένη ζωή.

Αρα, οί παλαιοί τρόποι ζωής, τὰ ἥθη και ἔθιμα, οί πόθοι, οί νοοτροπίες και ἀντιλήψεις κοινωνικῶν σχέσεων και ἠθικῆς θ' ἀρχίσουν σιγά-σιγά νὰ συμπληρώνονται κι' ἀντικαθίστανται μὲ, ἄλλες ἀρχές και ιδέες. Θὰ γίνῃ δηλαδή μιὰ σύνθεσις τοῦ «παλαιοῦ» και τοῦ «νέου» πνευματικοῦ στοιχείου τῆς ζωῆς κι' ἔτσι θὰ καθορισθοῦν οί νέες κατευθύνσεις τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ὅπως ἀκριβῶς ἀντικαθίστανται τὰ ὕλικά μέσα τῆς ζωῆς μὲ τὴν πρόοδο τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ τῆς συνθέσεως και ἐξ χίτιας ὀρισμένων ἐπιδράσεων ὑπάρχει πάντοτε ὁ κίνδυνος τῆς ὑπερτροφίας τοῦ ἑνὸς εἴδους τοῦ πολιτισμοῦ (μεταξὺ τεχνικοῦ και πνευματικοῦ), τῆς ἐπικρατήσεως τῆς μιᾶς ἀπόψεως περὶ τῆς μορφώσεως τῶν ἀνθρώπων (μεταξὺ πνευματικῆς και ψυχικῆς), τῆς ἐκδηλώσεως μονομεροῦς ἐνδιαφέροντος πρὸς ἓνα ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως (σώματος-ψυχῆς), τῆς ἀποκλειστικῆς διεκδικήσεως τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου χωρὶς τὴν ἐκ μέρους τοῦ συναίσθησι τῶν καθηκόντων τοῦ πρὸς τοὺς ἄλλους και τελικὰ ὁ κίνδυνος τῆς μονομεροῦς προβολῆς τοῦ ἀτόμου ὡς ἀνωτέρου συντελεστοῦ προόδου ἀπὸ τὴν κοινωνία και ἀντιθέτως. *

Σὲ κάθε περίοδο τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, ποὺ χαρακτηρίζεται ἀπὸ σοβαρὲς ἀνακαινιστικὲς μεταβολές στὴν ἐπιστήμη και στίς γενικότερες φιλοσοφικὲς και κοινωνιολογικὲς κατευθύνσεις, ὑπάρχει ὁ κίνδυνος ἑνὸς ρήγματος, ὅπως ἀναπτύξαμε παραπάνω, στὸν πολιτισμὸ, στὴν ψυχὴ τοῦ ἴδιου τοῦ ἀτόμου και στὴν κοινωνία.

Τὰ μέσα τοῦ 20οῦ αἰῶνος, τὸν ὅποιο βαδίζουμε, χαρακτηρίζονται ἀπὸ σοβαρὴ ἐξέλιξη και βασικὲς μεταβολές στὴν τεχνικὴ και στὴν Σκέψη τῶν λαῶν.

Μὲ αὐτὰ τὰ δεδομένα τῆς ἐποχῆς μας και μὲ τὴν ἐπίγνωση τῶν συναφῶν κινδύνων οί πνευματικοὶ ἡγέται ὅλων τῶν λαῶν, ἐνδιαφερόμενοι γιὰ τὸ μέλλον τοῦ πολιτισμοῦ και γιὰ τίς ἐπερχόμενες νέες γενιές, συνήλθαν σὲ Διεθνή Συνδιάσκεψη στὸ Παρίσι τὸ 1948 προσκληθέντες ἀπὸ τὴν Παγκόσμια Ὄργανωση τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν γιὰ τὴν Ἀγωγή, τὴν Ἐπιστήμη και τὸν Πολιτισμὸ (UNESCO). Ἐκεῖ καθώρισαν, μὲ τὴν παγκόσμια Διακήρυξή των, τὰ ἰδεώδη τοῦ ἀνθρώπου τῆς ἐποχῆς μας, βάσει τῶν ὁποίων διαγράφονται κι' οί σκοποὶ τοῦ ἔργου τῆς Παιδαγωγικῆς.

Στὰ 30 ἄρθρα τῆς Διακηρύξεως αὐτῆς

βλέπει κανεὶς τὴν εὐκταία και ποθητὴ θέσι τοῦ ἀνθρώπου ὡς μέλους τῆς κοινωνίας, ὡς πολίτου, ὡς μετανάστου, ὡς περιπεσόντος σ' ἀδίκημα, ὡς ἀσθενοῦς, ὡς ἀνικάνου πρὸς ἐργασία, ὡς συνδικαλιστοῦ, ὡς βρέφους, ὡς μαθητοῦ, ὡς γονέως, ὡς καλλιτέχνη, ὡς ἐλευθέρου ἀτόμου, ὡς ἔχοντος δικαιώματα ἀλλὰ και ὑποχρεώσεις. Κρίνουμε σκόπιμο ν' ἀναφέρουμε τὴν εἰσαγωγή κι' ὀλίγα ἄρθρα ἀπὸ τὴν διακήρυξη αὐτή, γιὰ νὰ φανῇ τὸ νέο πνεῦμα στὴ ζωὴ μας, ποὺ γίνεται παραδεκτὸ σήμερα, και ποὺ πρέπει ν' ἀποτελέσῃ τὸν σκοπὸ τοῦ ἀγῶνος τῶν λαῶν ἐκείνων, ποὺ δὲν ἐπικαρποῦνται τῶν εὐεργημάτων του:

—«Ἡ Γενικὴ Συνέλευσις διακηρύσσει τὴν παροῦσα Δήλωσι τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου ὡς τὸ κοινὸ ἰδεώδες ὅλων τῶν λαῶν και ὅλων τῶν ἐθνῶν, γιὰ νὰ ἐνισχύωνται τὰ ἀτομὰ και τὰ μέλη τῆς κοινωνίας, μὲ τὴν ἀγωγή στὴν ἀνάπτυξη τοῦ σεβασμοῦ τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν και τῶν ἐλευθεριῶν και στὴν ἐξασφάλισι, μὲ προοδευτικὰ μέσα ἐθνικοῦ και διεθνοῦς χαρακτήρος, τῆς παγκοσμίου ἀναγνωρίσεως και ἀποτελεσματικῆς ἐφαρμογῆς των...»

Ἄρθρο 1ο. Ὅλα τὰ ἀνθρώπινα ὄντα γεννῶνται ἐλεύθερα και ἴσα σὲ ἀξία και δικαιώματα. Εἶναι προικισμένα μὲ λογικὸ και μὲ συνείδησι και ὀφείλουν νὰ ἐνεργοῦν τὰ μὲν πρὸς τὰ δὲ μὲ πνεῦμα ἀδελφότητος.

Ἄρθρο 2ο. Κάθε ἄτομο μπορεῖ νὰ ἔχῃ ὅλα τὰ δικαιώματα και τίς ἐλευθερίες, ποὺ διακηρύσσονται στὴν παροῦσα δήλωσι, χωρὶς καμμιά διάκρισι φυλῆς, χρώματος, φύλου, θρησκείας, γλώσσης, πολιτικῆς ἀντιλήψεως ἢ κάθε ἄλλης σκέψεως, ἐθνικῆς ἢ κοινωνικῆς καταγωγῆς, οἰκονομικῆς καταστάσεως ἢ κάθε ἄλλης θέσεως.

Ἄρθρο 13ο. Κάθε πρόσωπο ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ κυκλοφορῇ ἐλεύθερα και νὰ ἐκλέγῃ τὴν παραμονή του στὸ ἑσωτερικὸ ἑνὸς κράτους. Μπορεῖ ἐπίσης νὰ ἐγκαταλείπῃ κάθε χώρα, και τὴν δική του ἀκόμη, και νὰ ἐπιστρέφῃ στὴν χώρα του, ὅταν θέλῃ.

Ἄρθρο 16ο. Ἀπὸ τὴν ἡλικία τοῦ γάμου ὁ ἄνδρας κι' ἡ γυναίκα, χωρὶς κανένα περιορισμὸ ὡς πρὸς τὴν φυλὴ, τὴν ἐθνικότητα ἢ τὴν θρησκεία, ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ὑπανδρεύωνται και νὰ δημιουργοῦν οἰκογένεια. Ἐχουν ἴσα δικαιώματα ἐναντι τοῦ γάμου. κατὰ τὴν διάρκειά του και κατὰ τὴν λύση του. Ὁ γάμος τελεῖται μόνον μὲ τὴν συγκατάθεσι τῶν μελόντων συζύγων. Ἡ οἰκογένεια εἶναι φυσικὸ και βασικὸ στοιχεῖο τῆς κοινωνίας και ἔχει τὸ δικαίωμα γιὰ προστασία ἀπὸ τὴν κοινωνία και τὸ κράτος.

Ἄρθρο 18ο. Κάθε πρόσωπο ἔχει δικαίωμα γιὰ τὴν ἐλευθερία του στὴ σκέψι, στὴ συνείδησι και στὴ θρησκεία. Τὸ δικαίωμα αὐτὸ ὑπονοεῖ τὴν ἐλευθερία του γιὰ τὴν ἀλλαγὴ τῆς θρησκείας ἢ τῆς πεποιθήσεώς του, καθὼς και τὴν ἐλευθερία νὰ διαδηλώνῃ τὴν πεποίθησή του και τὴν θρησκεία του, μόνο του ἢ και μὲ ἄλλους, τὸσον δημοσίως, ὅσον και ἰδιωτικῶς, μὲ διδασκαλία, μὲ πράξεις, μὲ λατρεία και μ' ἐκπλήρωση θρησκευτικῶν τελετῶν.

Ἄρθρο 19ο. Κάθε ἄτομο ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐκφράζῃ ἐλεύθερα τὴν γνώμη του, νὰ μὴ ἀνησυχῇ γι' αὐτήν, νὰ ζητῇ πληροφορίες και νὰ διαδίδῃ ιδέες χωρὶς περιορισμὸ μ' ὁποιοδήποτε μέσο ἐκφράσεως.

Ἄρθρο 21ο, § 3. Ἡ θέλησι τοῦ λαοῦ εἶναι θεμέλιος τῆς ἐξουσίας τῶν Δημοσίων Ἀρχῶν και πρέπει νὰ ἐκφρασθῇ μὲ τίμιες ἐκλογές, μὲ ἴση ψήφο και μὲ μυστικὴ ψηφοφορία...

Ἄρθρο 25ο. Κάθε πρόσωπο δικαιούται νὰ ζήσῃ μιὰ ἱκανοποιητικὴ ζωὴ, νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν υγεία του, τὴν διατροφή, τὴν ἐνδυμασία, τὴν κατοικία, τὴν ἱατρικὴ περίθαλψι και τὴν ἱκανοποίηση τῶν ἀτομικῶν και οἰκογενειακῶν κοινωνικῶν ἀναγκῶν του και νὰ ἀσφαλίζεται σὲ περίπτωση ἀνεργίας, ἀσθενείας, ἀναπηρίας, χηρείας, γῆρατος... Ἡ μητρότητα κι' ἡ παιδικὴ ἡλικία δικαιοῦνται βοηθείας και εἰδικῆς συμπαροστάσεως...

Ἄρθρο 26ο. Ὅλα τὰ ἄτομα ἔχουν δικαίωμα νὰ τύχουν ἀγωγῆς, ἢ ὁποία πρέπει νὰ παρέχεται δωρεάν τοῦλάχιστον ὡς πρὸς τὴν στοιχειώδη, βασικὴ, ἐκπαίδευσι. Ἡ στοιχειώδης ἐκπαίδευσι εἶναι ὑποχρεωτικὴ, ἐνῶ ἡ τεχνικὴ κι' ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσι πρέπει νὰ γενικευθῇ. Ἡ εἰσοδος στίς ἀνώτερες σπουδές πρέπει νὰ εἶναι προσιτὴ μὲ πλήρη ἰσότητι σ' ὅλους ἀναλόγως τῆς ἀξίας των. Ἡ ἀγωγή πρέπει νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν πλήρη ἐκκόλαψι τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος και τὴν ἐνίσχυσι τοῦ σεβασμοῦ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου και τῶν θεμελιωδῶν ἐλευθεριῶν. Ὄφειλε ἀκόμα νὰ εὐνοῇ τὴν κατανόησι, τὴν ἐπιείκεια και τὴν φιλία μεταξὺ ὅλων τῶν ἐθνῶν και τῶν φυλετικῶν ἢ θρησκευτικῶν ὁμάδων, καθὼς και τὴν ἀνάπτυξι τοῦ ἔργου τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν πρὸς διατήρησι τῆς εἰρήνης. Οἱ γονεῖς ἔχουν, κατὰ προτεραιότητα, τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέξουν τὸ εἶδος τῆς ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν τους.

Ἄρθρο 29ο. Τὸ ἄτομο ἔχει καθήκοντα ἐναντι τῆς κοινότητος, στὴν ὁποία και μόνο μπορεῖ νὰ ἐξελιχθῇ ἐλεύθερα ἢ προσωπικότητος του. Κατὰ τὴν ἐξάσκησι τῶν δικαιωμάτων του και κατὰ τὴν ἀπολαυσι τῶν ἐλευθεριῶν του ὑπόκειται ὁ καθένας μας σὲ περιορισμούς, ποὺ καθο-

ρίζονται ἀπὸ τὸν Νόμο, μὲ τὸ ἀποκλειστικὸ σκοπὸ νὰ ἐξασφαλίζεται ἡ ἀναγνώρισι και ὁ σεβασμὸς τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἄλλου και νὰ ἱκανοποιῶνται οἱ ὁρθές ἀπαιτήσεις τῆς Ἠθικῆς, τῆς Δημοσίας τάξεως και τῆς γενικῆς εὐημερίας σὲ μιὰ Δημοκρατικὴ κοινωνία.

Τὰ ἄρθρα αὐτὰ, ποὺ ἀναφέραμε, και τὰ ὑπόλοιπα, ποὺ ἀφοροῦν τὰ δικαιώματα τῶν πολιτῶν, τῶν ἐπαγγελματιῶν, τῶν ἐπιστημόνων και τῶν ἀτόμων, εὐρισκομένων σὲ ποικίλες καταστάσεις ζωῆς και σχέσεων, ὅλοι αὐτοὶ οἱ πόθοι κι' ἐπιδιώξεις τοῦ ἀνθρώπου τῆς ἐποχῆς μας διαπνέονται ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας και τὸν σεβασμὸ τῆς ἀνθρωπίνης ἀξίας. Ἐπιζητεῖται δηλαδή ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀτόμου κι' ἡ καλλιέργεια ἐντὸς του τῆς συναισθησεως τῆς εὐθύνης τῶν πράξεων του ἐναντι τῶν ἄλλων.

Κάθε ἔθνος μπορεῖ νὰ ὑπερηφανεύεται, ἐφ' ὅσον, μὲ τὴν ἀγωγή και τοὺς πνευματικούς του ὁργανισμούς, κατορθώνει νὰ πραγματοποιήσῃ οἱ ἀρχές τῆς διακηρύξεως αὐτῆς. Ἡ ἀξία τῶν Ἐθνῶν και τῶν ἀνθρώπων μετρεῖται κυρίως ὄχι μὲ τὸ «ποῖα ἦσαν» ἢ «ποῖα εἶναι και γιὰ τί εἶναι τέτοια», ἀλλὰ μὲ τὸ «ποῖα τελίζουν νὰ εἶναι», μὲ τὸ «τί ἐπιθυμοῦν νὰ γίνουν».

Γιὰ μᾶς τοὺς Ἕλληνας τὰ ἄρθρα αὐτὰ ἀποτελοῦν τὸν υἱοθετηθέντα ἰδεώδη σκοπὸ τοῦ ἔθνους μας. Οἱ ἀρχές αὐτές τοῦ ἀτομικοῦ και κοινωνικοῦ βίου ἀποτελοῦν τὴν ἐπὶ αἰῶνας τώρα ἐπιδίωξι τῆς φυλῆς μας, διότι ποῖες ἄλλες ἠθικὲς δυνάμεις ἐνέπνεαν τὸν ἀγωνιστὴ τῆς σκληρῆς ζωῆς και τὸν μαχητὴ τοῦ ἐπιβληθέντος πολέμου, τὸν ἀνθρωπο-Ἕλληνα τῆς τρισεχιλῶχρονης ἱστορίας, παρὰ τὰ ἰδεώδη τῆς ἐλευθερίας, τῶν κλασσικῶν ἀρετῶν και τῆς Χριστιανικῆς ἀγάπης πρὸς τὸν συνάνθρωπο;... Τὰ Ἑλληνοχριστιανικά μας ἰδεώδη συμφωνοῦν πρὸς τὰ ἰδεώδη τοῦ ἀνθρώπου τοῦ 20οῦ αἰῶνος, διότι Ἑλληνικὸ ἰδεώδες εἶναι ἡ Ἐλευθερία, Χριστιανικὸ δὲ ἡ ἀγάπη, ὁ σεβασμὸς τῆς προσωπικότητος τοῦ ἄλλου. Ὁ Ἑλληνοχριστιανικός μας πολιτισμὸς διεπότισε ἐπὶ τόσους αἰῶνας τὴν σκέψι τῶν πνευματικῶν ἡγετῶν τοῦ κόσμου, κι' ἔτσι, σήμερα, αὐτοὶ διακηρύσσουν τὰ ἰδεώδη τοῦ νέου ἀνθρώπου, τὰ ὁποία ἀποτελοῦν τὴν ἐπανάπροβλῃ τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ πνεύματος.

Οἱ λαοί, λοιπόν, σήμερα θεωροῦν ἀπαραίτητη τὴν συναλλαγὴ, τὴν συνεργασία και τὸν ἀμοιβαῖο σεβασμὸ, τὸσον μεταξὺ τῶν, ὅσον και μεταξὺ τῶν ἀτόμων, μεταξὺ ἀνωτέρου και κατωτέρου, διοικούντων και διοικουμένων, ἐργοδότης και ἐργάτου, παιδαγωγοῦ και τροφίμου. Ὡς ἐκ τούτου, ὁ ἀνθρώπος πρέπει νὰ καταστή «κυρίαρχος τοῦ ἑαυτοῦ του, γιὰ νὰ ἐξυπηρετῇ ἔτσι καλύτερα τοὺς ἄλλους». Πρέπει δη-

Κορυφαίοι αντιπρόσωποι της προοδευτικής Έρβαρτιανής κατευθύνσεως

ERNST VON SALLWÜRK

Υπό ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΣΟΥΡΛΑ, Παιδαγωγού

Καθηκόν της Πολιτείας είναι να ασχοληθώ
και με την Αγωγή του λαού.

Sallwürk

I

Ernst von Sallwürk (Σάλβουρκ).

Είναι ο Νέστωρ των Γερμανών Παιδαγωγών του προσφάτου παρελθόντος.

Είναι ο Παιδαγωγός που προσπαθεί να επιφέρει κάποιαν αρμονίαν εις τὰς τάσεις της άτομικης και της Κοινωνικής Παιδαγωγικής.

Είναι ο Παιδαγωγός που θέλει να στηρίξει την Παιδαγωγικήν όχι μονάχα στην ψυχολογία, αλλά να της προσδώσει και ένα ηθικόν υπόστρωμα.

Είναι ο Παιδαγωγός που διακηρύσσει ως ύψιστον σκοπόν της Αγωγής, την Αγωγήν της θελήσεως.

Είναι ο Παιδαγωγός που αναγνωρίζει ως μεγάλες δυνάμεις της Αγωγής, την τέχνην, την επιστήμην και την Θρησκείαν.

Είναι ο Παιδαγωγός που πιστεύει εις την νίκην των ηθικών δυνάμεων στον κόσμον και εις την κατάσχεσιν του αγαθού και του φωτεινού ανάμεσα από την όμνηχλη των παθών που παραδέρνει τὰ άτομα και τὰ έθνη.

Είναι ο Παιδαγωγός που πιστεύει πως καθήκον της Πολιτείας είναι—για να μη κατεβαίνει διαρκώς ή στάθμη του πολιτισμού του Έθνους—να προαγάγει την οικογενειακήν και την σχολικήν Αγωγήν διά της καλλιέργειας της λαϊκής Αγωγής, με την λειτουργίαν τύπου ανωτέρων λαϊκών σχολείων και σχολείων έπιμορφώσεως.

Λοδὴ νὰ μάθῃ ν' ἀπελευθερώνεται ἀπὸ τὰ ἔνστικτά του, ν' ἀποχωρίζεται ἀπὸ τὶς στιγμιαῖες ἀτομικὲς τοῦ ἀνάγκες, νὰ δέχεται ὅτι ἡ ἀποψὴ τοῦ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι πάντοτε ἡ μόνη ὀρθή, νὰ γνωρίζῃ νὰ μαθαίνει συνεχῶς καὶ νὰ ξέρῃ νὰ συμπεριφέρεται καὶ νὰ καθοδηγεῖται ὡς ὑπεύθυνον μέλος τῆς κοινωνίας. Ἔτσι διαγράφεται σήμερα ἡ φιλοσοφικὴ καὶ κοινωνιολογικὴ θεμελίωσις τῆς παιδαγωγικῆς. Πῶς, ὅμως, γίνεται ἡ συσχέτισις αὐτῶν τῶν νέων ἀντιλήψεων μετὰ τὴν πατριδογνωστικὴν ἰδέαν.

(συνεχίζεται)

Ernst von Sallwürk.

Εἶναι ὁ Παιδαγωγός που ἀναχωρεῖ ἀπὸ τὴν ἀποψὴ πὼς ἡ μεγάλη μάζα τοῦ λαοῦ ἐγκατελείπει τὸ σχολεῖο πρὶν ἢ ἐξελίξει πλήρως τὰς διανοητικὰς τῆς ἰκανότητας. Συνεπῶς προβάλλει διὰ τὴν Πολιτείαν τὸ καθήκον νὰ ἀσχοληθῇ εὐρύτερα καὶ μετὰ τὴν ἀγωγήν τῶν στρωμάτων τοῦ λαοῦ, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι λαϊκὴ Αγωγή στὴν ἀπώτερη σημασίᾳ της σημαίνει ἐξασφάλισιν τῆς ἠθικῆς ἐνεργείας καὶ συμπεριφορᾶς τῶν αὐτόμων.

Εἶναι ὁ παιδαγωγός ἐκεῖνος που συμφωνεῖ κατ' ἀρχὴν μετὰ τὸν Rein—τὸν Πάτριάρχην τῆς Έρβαρτιανῆς παιδαγωγικῆς—γιὰ τὸ ἐξάχρονο λαϊκὸ σχολεῖο—μετὰ ἐξχωριστὴ φροντίδα γιὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς μητρικῆς γλώσσης—καὶ ὅχι λειτουργίαν τοῦ λαϊκοῦ σχολείου σὰν ἓνα Homunculum τοῦ προγράμματος τῶν Γυμνασίων. Μετὰ τὸν Rein καὶ τὸν Spranger συμφωνεῖ καὶ ἐξαιρεῖ τὴν ἀποψιν κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ὀργάνωσις ἡ ἐσωτερικὴ τῆς παιδείας δὲν μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθῇ μετὰ ἡμίμετρα καὶ μετὰ πομπολυνώδεις ἐξωτερικότητας ἀλλὰ μονάχα μετὰ μιὰ βαθειὰ παιδαγωγικὴ προοπτικὴ.

Ernst von Sallwürk.

Εἶναι ὁ παιδαγωγός που διακηρύσσει τὴν ἐξχωριστὴ φροντίδα που πρέπει νὰ καταβληθῇ ἀπὸ τὸ σχολεῖο γιὰ τὴν διάγνωσιν τῶν ἰδιοφυῶν παιδιῶν καὶ τὴν προώθησιν τοῦ ταλέντου τῶν διὰ κρατικῶν ὑποτροφιῶν.

Ἄλλ' ὅς τὸν γνωρίσουμε κάπως καλύτερα.

II

Γεννήθηκε στὰ 1839. Σπούδασε στὰ Πανεπιστήμια τοῦ Βερολίνου καὶ τῆς Τυβίγγης ἀνατολικὰς γλώσσας, κλασικὴν καὶ νεωτέραν φιλολογίαν, ἱστορίαν καὶ φιλοσοφίαν.

Ἐ χρημάτισεν ὡς διευθυντὴς ἀνωτέρων σχολῶν καὶ στὰ 1874 διευθυντὴς τοῦ παιδαγωγείου στὸ Pfalzheim, σύμβουλος ἐκπαιδευτικὸς στὰ 1827 στὴν Βάδην καὶ προσέφερεν ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας γύρω ἀπὸ τὴν διαμόρφωσιν ἰδίως τῆς ὀρ-

γανώσεως τῶν σχολείων θηλέων καὶ τῆς γυναικείας μορφώσεως.

Στὰ 1893 τὸν συναντᾶμε καθηγητὴν τῆς παιδαγωγικῆς στὸ πολυτεχνεῖον τῆς Karlsruhe, στὰ 1907 γενικὸν διευθυντὴν τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας τῆς Βάδης, στὰ 1913 ἀνακηρύσσεται διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης καὶ στὰ 1914 ἀπεχώρησε τῆς ὑπηρεσίας

χολογίαν τοῦ Έρβάρτου, καὶ μέσα στὸ πέρασμα τοῦ χρόνου προσανατολίστηκε ὀριστικὰ πρὸς τὴν ἀγωγήν τῆς θελήσεως² που τὴν χαρακτηρίζει καὶ ὡς βασικὸν σκοπὸν τῆς Αγωγῆς.

Γύρω ἀπὸ τὴν ἀγωγήν τῆς θελήσεως δύο εἶναι οἱ ἀξιοπρόσεχτες καὶ ἐξχωριστὲς ἀκμαῖες ἀπόψεις τοῦ παιδαγωγοῦ μας.

1) Ἡ ἀποψὴ δηλαδὴ ἐκείνη κατὰ τὴν

ἐπιδοθεῖς εἰς καθαρῶς συγγραφικὴν ἐργασίαν.

Πέθανε στὰ 1926.

Ὁ Sallwürk ξεκίνησε ἀπὸ τὴν Έρβαρτιανὴν παιδαγωγικὴν. Ὡς φοιτητὴς στὸ Βερολίνον ἐμυῖθη στὴν φιλοσοφίαν τοῦ Herbart ἀπὸ τὸν Steinthal, εἶχε ὅμως ἀντιρρήσεις¹ γιὰ τὴν νοησιαρχικὴν ψυ-

1. Sallwürk, Handel und Wandel der Pädagogik Herbart's (1886—2 ἔκδοσις).

ὁποῖαν μιὰ θέλησις ζωντανὴ πηγάζει πάντοτε ἀπὸ τὸ συναίσθημα καὶ συνεπὼς κάθε ἀγωγή τῆς βουλήσεως πρέπει νὰ ἀποβλέπει στὴν ἀφύπνισιν συναισθηματικῶν ἐντυπώσεων ἠθικῶς ἐπεξεργασμένων καὶ κατευθυνομένων.

2) Κατὰ τὴν δευτέρην ἀποψὴ τοῦ ἡ θέλησις δὲν πρέπει νὰ χαρακτηρισθῇ σὰν

2. Τοῦ Αὐτοῦ, Die Schule des Willens als Grundlage der gesamten Erziehung.

μιὰ ξεχωριστή πνευματική δύναμη παράλληλα πρὸς τὸ συναίσθημα καὶ τὴν παράστασιν τῶν σκέψεων—ἀλλὰ σὰν κάποια κεντρίζουσα δύναμις τῆς συνειδήσεως, σὰν κάποια ἐνεργητικότης τῆς συνειδήσεως, σὰν κάποια τέλος ἰδύνουσα δημιουργικὴ δύναμις.

Τὰ ἔργον τῆς Ἀγωγῆς ὁ Sallwürk τὸ χαρακτηρίζει σὰν ἓνα ἀξίωμα πληρὲς εὐθυμῶν, ἀξίωμα ὅμως πού πρέπει νὰ βρίσκεται στὰ χέρια ἐκείνων πού διαθέτουν ἀφθαστον παιδαγωγικὸν τακτὴν.

Ὁ παιδαγωγὸς πρέπει νὰ δουλεύει μὲ ἀξιώματα.¹

Ὁ Sallwürk θεωρεῖ τὴν Ἀγωγήν σὰν τὸ πιὸ σημαντικὸν μέσον τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡ Ἀγωγή πρέπει νὰ ἐξυπηρετῇ τὴν ἀνθρώπινη κοινωνία. Ὁ Παιδαγωγὸς εἶναι ὁ μεσάζων τοῦ πολιτισμοῦ ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν παλαιότεραν καὶ νέαν γενεάν. Καὶ αὕτη εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν πρωτίστη κοινωνικὴ ἀποστολή του, ἐνῶ ἡ μετάδοσις τῶν γνώσεων ἔρχεται σὲ δεύτερη μοίρα.

Ἡ ἠθικότης εἰς τὴν ὁποίαν ἡ Παιδαγωγικὴ ἐποικοδομεῖ τὸ σύστημά της πρέπει νὰ ἔχει ὑπ' ὄψει πρωτίστως τὴς κοινωνικῆς ἰδέας, δεδομένου ὅτι Ἀγωγή γύρω ἀπὸ τὴν ἠθικότητα εἶναι ἓνα ἐκχύλισμα τοῦ κοινωνικοῦ ἀξιώματος τῆς Ἀγωγῆς.

Συνεπῶς σκοπὸς τῆς Ἀγωγῆς εἶναι ἡ ἐξέλιξις τῆς φυσικῆς ἀνθρώπινης Ζωῆς μὲ τὴς ἐνυπάρχουσας προδιαθέσεις τῶν ἀτόμων, ἡ ἐξέλιξις δηλαδὴ τῶν τροφίμων σὲ μιὰ ἱκανότητα πρὸς δράσιν γιὰ τὴν ἐξυπηρέτησις τῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας.

Ἔτσι μὲ τὸν παραπάνω ὁρισμὸν τοῦ Ὁ Παιδαγωγὸς μας ἀνταμώνει ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀτομικὴν καὶ κοινωνικὴν παιδαγωγικὴν.

Ἀπὸ τὸν ὡς ἄνω ὅμως σκοπὸν τῆς Ἀγωγῆς ὁ Sallwürk διαρθρῶνει περαιτέρω τὸ ὅλον ἔργον τῆς Ἀγωγῆς σὲ τρεῖς μεγάλους τομεῖς.

1) Στὴν ὑποβοήθησις τῶν τροφίμων ὥστε νὰ γνωρίσουν τὸν κόσμον.

2) Στὴν ἀπόκτησις ἐκ μέρους τῶν τροφίμων μας κάποιας κοσμοθεωρίας.

3) Στὸν ἐθισμόν τῶν τροφίμων μας πρὸς δράσιν εἰς τὴν περαιτέρω κοινωνικὴν τῶν ζώων.

Ἡ γνωριμία μὲ τὸ περιβάλλον θὰ συντελεσθῇ καὶ θὰ πραγματοποιηθῇ κατὰ τὰς ἀπόψεις του, ἐὰν ἐφαρμοσθῶν ἀπὸ τὸν δάσκαλο καὶ τὸν παιδαγωγὸ αἱ ἀπόψεις τῆς Πατριδογνωστικῆς Παιδαγωγικῆς, δηλαδὴ αἱ ἰδέαι τῆς Στενωτέρας Πατρίδος, τῆς διδασκαλίας στὸ ὑπαιθρον καὶ γενικὰ τῆς ἀνελλιποῦς ἐπαφῆς μὲ τὴν φύσιν καὶ μὲ τὴν ζώην τῶν κατοίκων τῆς ὑπαίθρου.

1. Sallwürk, Prinzipien und Methoden der Erziehung (1906).

Πατριδογνωσία κατὰ ταῦτα καὶ Συγκεντρωτικὴ διδασκαλία πρέπει κατὰ τὰς ἀπόψεις του νὰ βρίσκονται στὸ κέντρον τῆς διδασκαλίας στὸ λαϊκὸ σχολεῖο.

Ὁ δεύτερος μεγάλος τομεὲς τῆς Ἀγωγῆς εἶναι ἡ προσπάθεια νὰ ἐποικοδομήσουμε στὴν ψυχὴ τῶν τροφίμων μας ἓνα ἐσωτερικὸν κόσμον, πρέπει δηλαδὴ μὲ ἀνάλυσιν, σύνθεσιν καὶ διεύρυνσιν τοῦ παραστατικοῦ κύκλου τῶν τροφίμων μας νὰ ἀρχίσουν οὗτοι νὰ μορφώνουν σαφεῖς ἐσωτερικὲς παραστάσεις καὶ μὲ τὴν καλλιέργειαν τῆς θελήσεως νὰ ὠθοῦνται πρὸς δράσιν. Ἡ μεταβάσις ὅμως ἀπὸ τοῦ κύκλου τῶν ἐποπειδῶν στὴν σφαῖραν τῶν ἐννοιῶν προϋποθέτει τὴν καλλιέργειαν τῆς Μητρικῆς γλώσσης κατ' ἐξοχὴν σὰν τοῦ ὄργανου ἐκείνου πού θὰ ἐπιτρέψει στὸ παιδί νὰ κινεῖται ἐλεύθερα στὴν διάτυπωση τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου τῶν ἰδεῶν του.

Μὲ ἄλλα λόγια:

Ἄσκι παρατραβήγματα, οὕτε ἐφαρμογὴ τῆς θεωρίας τοῦ Homunculus.

Ἡ πνευματικότης δηλονότι καὶ ἡ πολιτιστικὴ ἐκδήλωσις εἶναι πάντοτε ἀποτέλεσμα τῆς διαμορφώσεως τῶν ἐσωτερικῶν προδιαθέσεων τῶν τροφίμων μας καὶ δὲν εἶναι οἱ ξηρὲς γνώσεις καὶ τὸ τσουβάλι τῶν γνώσεων ἐκεῖνο πού συντελεῖ στὴν πνευματικὴ καὶ πολιτιστικὴ ἐκδήλωσιν τῶν παιδιῶν μας.

Συνεπῶς ἡ Πολιτεία πού θέλει μέσα στὴν κοινωνικὴ ὁργάνωσιν νὰ διατηρήσῃ τὸν πολιτισμόν καὶ νὰ τὸν ἀνυψώσῃ, πρέπει νὰ φροντίζῃ ὥστε ὅλα τὰ παιδιὰ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ ἔθνους τῆς νὰ πάρουν μιὰ τέτοια Ἀγωγή πού νὰ ἐξυπηρετῇ ὅλους τοὺς παραπάνω σκοποὺς.

Ἐν τέλει ὁ τρίτος μεγάλος τομεὲς τῆς Ἀγωγῆς βρίσκεται καὶ εἰς τὸν Sallwürk στὴν προσπάθεια τῆς καλλιέργειας τῆς ἐνεργοῦ δράσεως διὰ τῆς δράσεως.

Ἡ Ἀγωγή πού ἐπιζητεῖ νὰ διδάξῃ τὴν πράξιν πρέπει νὰ καλλιεργήσῃ πρωτίστως τὴν καλλιτεχνικὴν μόρφωσιν τῶν παιδιῶν. Αὐτὸ δηλαδὴ πού τὸ παιδί ἐρμηνεύει καὶ αἰσθάνεται ἐσωτερικά, πρέπει νὰ τὸ προβάλλει καὶ νὰ τὸ ἀπεικονίζει καὶ ἐξωτερικά.

Ἡ αἰσθητικὴ μόρφωσις δίνει στὸ παιδί τὴν εὐκινησία καὶ τὴν ἐτοιμότητα.

Πάντως οἰκογενειακὴ, σχολικὴ καὶ λαϊκὴ Ἀγωγή πρέπει νὰ ἀποτελοῦν τὴς τρεῖς βαθμίδες τῆς Ἀγωγῆς.

Ἡ οἰκογενειακὴ ἀγωγή εἶναι κατὰ κανόνα δεσποτεία, κυριαρχία καὶ αὐθεντία ἀγωγῆς. Καὶ ὅμως μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου θὰ ἔπρεπε ἡ αὐθεντία νὰ κάμει κάποια ἀβαρία.

Ἡ σχολικὴ ἀγωγή πρέπει ἐπίσης νὰ συμπληρώνεται διὰ τῆς συνεπιδράσεως τῶν γονέων.

Ἡ αἰσθητικὴ ἀγωγή¹ πρέπει νὰ ἐπιβληθῇ ἀπὸ τὴν Πολιτείαν εἰς τὰ σχολεῖα γενικῆς μορφώσεως—καὶ εἰδικὰ εἰς τὰ παιδαγωγικὰ σχολεῖα ὅπου προπαρασκευάζονται οἱ μέλλοντες διδάσκαλοι τῶν παιδιῶν τοῦ λαοῦ.

Ἡ ἀγωγή τέλος πρέπει νὰ καλλιεργεῖ καὶ νὰ φροντίζει γιὰ τὸν ἐθισμόν τῶν τροφίμων εἰς τὸ ἀληθινόν, τὸ ὠραῖον καὶ τὸ ἠθικόν.

Πρέπει νὰ τὸ νοιώσουμε καλὰ—τονίζει ὁ προοδευτικὸς Ἑρβαρτιανὸς παιδαγωγός μας—πὼς μὲ τὴν καλλιέργειαν τῆς τέχνης ἀνυψοῦται καὶ ὁ λαὸς ἠθικῶς.

III

Ἐτελειώσαμε....

Καὶ διὰ μέσου τῶν γραμμῶν πού ἡ ταπεινότης μας ἐχάραξε γιὰ νὰ ἀποδώσῃ τις ἰδέες τοῦ Sallwürk—τοῦ Νέστορα αὐτοῦ τῶν Γερμανῶν Παιδαγωγῶν τοῦ προσφάτου παρελθόντος ὅπως τὸν ἀποκαλοῦν οἱ κριτικοὶ του—ἐπρόβαλε πάλιν σὰν ἀκρογωνιαίος παιδαγωγικὸς λίθος τὸ πρόβλημα τῆς ἀγωγῆς μὲ ὅλη τὴν ποικιλία τῶν ἀποχρώσεων καὶ τῶν ἱριδισμῶν του.

Ὁ παιδαγωγός μας μᾶς μίλησε πειστικὰ καὶ κατὰ τρόπον πού οἱ ἰδέες του θυμίζουν ἀπόψεις τοῦ ἥρωος τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως—τοῦ Danton—ὅστις θεωρεῖ τὴν ἀγωγήν ὡς τὴν πρωταρχικὴν ἀνάγκην ἑνὸς λαοῦ ὕστερα ἀπὸ τὴν στοιχειώδη διατροφήν του.

Καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου κάποια ἐπιβεβλημένη ἀτομικὴ παρέκβασις σὰν ἓνας ἐπιβεβλημένος ἐπίλογος.

Ἀσκῶ ἀγωγήν σημαίνει ὅτι πλάθω τὴν ἀμορφὸν μορφήν ἀπὸ τὴν ἀξεσθητὴ καὶ ἐν συνεχείᾳ τὴν μεταπλάττω σὲ ἀνώτερη μορφή δεδομένου ὅτι ἡ ἀγωγή εἶναι μιὰ ὑψηλὴ διαμόρφωσις, εἶναι ἡ ὑψίστη μορφή τῆς διαμορφώσεως, ὅπως ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἡ ὑψίστη μορφή τῆς ζωῆς.

Μερικοὶ μποροῦν νὰ δώσουν τὸν ἑαυτὸν τους τὴν μορφήν, τὰ ἑκατομύρια ὅμως τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἀποκτοῦν τὴν μορφήν διὰ τῆς ἀγωγῆς πού τοὺς ἐξασφαλίζει τὸ κλίμα καὶ ἡ ἱστορία τοῦ ἔθνους τῶν.

Ἡ ἐπίδρασις τῆς προσωπικότητος εἶναι κι' αὕτη ἓνα ἄλλο μέσον ἀγωγῆς, δεδομένου ὅτι δρᾷ αὕτη ἡ διὰ τοῦ παραδείγματος ἢ διὰ τῆς ξεχωριστῆς ὑποβολῆς τῆς.

Πάντως ἓνα εἶναι τὸ γεγονὸς, ὅτι δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος ἔρχεται στὸν κόσμον μὲ ἓνα ὠρισμένον ποσὸν προδιαθέσεων σωματικῶν, καὶ πνευματικῶν, πού εἶναι δυ-

1. Sallwürk, Kunsterziehung in alter und neuer Zeit 1923 (2 ἔκδοσις).

Τοῦ Αὐτοῦ, Erziehung durch die Kunst (1918).

νατὸν νὰ διαπλάσθῃν μέχρις ἑνὸς ὠρισμένου ὁρίου, μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἢ πρὸς τὸ κακόν.

Δεύτερον ἀναντίρρητον γεγονὸς εἶναι τὸ ἑξῆς.

Ὅποιος θέλει νὰ ἀσκήσῃ ἀγωγήν πρέπει νὰ ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν μιὰ ὠριμένη εἰκόνα ἀγωγῆς, πρέπει δηλαδὴ νὰ ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν ἓνα πρότυπον πρὸς τὸ ὁποῖον νὰ κατατείνει καὶ πρέπει τὸ πρότυπον αὐτὸ νὰ διελαύνεται ἀπὸ ἓνα συναίσθημα ζωῆς πού ἐπιδιώκει νὰ διαμορφώσῃ τὸ πρότυπον αὐτό.

Ἐὰν ἐλλείπουν οἱ παράγοντες αὗτοι δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ λόγος περὶ ἀγωγῆς.

Ἐὰν ἐλλείπει ἡ διαμορφουσα δύναμις ἡ διαπαιδαγωγικὴ θὰ γίνῃ στὰ τυφλά, θὰ γίνῃ χωρὶς σχέδιον καὶ τὸ ἀποτέλεσμα θὰ εἶναι νὰ μείλουν ἀνικανοποίητοι τόσον ἐκεῖνοι πού διαπαιδαγωγεῖ ὅσον καὶ ὁ διαπαιδαγωγούμενος.

Γιὰ νὰ γίνῃ ὅμως μιὰ ἐπανάστασις ἀληθινὴ στὸν σχολικόν μας ὁργανισμόν καὶ στὴ δική μας ἐλληνικὴ ἐκπαιδευτικὴ πραγματικότητα, πού χαροπαλεύει γιὰ τὴν ὥρα—ἰδίως στὴ Μέση Παιδεία—μὲ τὸν Verbalismus καὶ τὴν ξερὴ χαρτοκολητικὴ τῶν γνώσεων, πρέπει ἡ ἔννοια τῆς ἀγωγῆς νὰ πάρῃ στὴν συνείδησιν τῶν διδασκόντων καὶ τῶν διευθυντῶν τῶν σχολείων θέσιν ἑνὸς ἰδύνοντος κοσμοθεωρητικοῦ παιδαγωγικοῦ ἀξιώματος, πού νὰ διαποτίζει ὅλες τὴς μορφές τῆς σχολικῆς ἐργασίας, γιὰ τὴν πραγματικὴν ἀγωγήν ἀσχοῦμε μονάχα τότε ὅταν καὶ ἐφόσον φέρομε σὲ ἀντιπαράστασιν τὴν ψυχὴν τῶν τροφίμων μας μὲ τὴς ἀξίες τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

Καὶ γιὰ νὰ ἐκφρασθοῦμε ἐπὶ τὸ παιδαγωγικώτερον.

Μονάχα δηλαδὴ ἀπὸ τὴν προσωπικὴν σχέσιν τοῦ δασκάλου πρὸς τὸν μαθητὴν—ὅπως τονίζουν ὅλοι οἱ κορυφαῖοι σύγχρονοι παιδαγωγοί—ἐκπηδᾷ στὴν ψυχὴ τῆς νεολαίας κάθε κατανόησις μονάχα ἀπὸ μιὰ τέτοια σχέσιν ἐκπηδᾷ κάθε βαθειὰ ἐκτίμησις τῶν ἀξιῶν τῆς ζωῆς, μονάχα ἀπὸ μιὰ τέτοια σχέσιν ἐκπηδᾷ κάθε ἀγάπη τοῦ τροφίμου πρὸς τὴν Πατρίδα, τὸ ἔθνος καὶ τὴν Πολιτείαν.

Πρέπει ὅμως ὁλόκληρη ἡ σχολικὴ ζωὴ νὰ εἶναι διαποτισμένη ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς κοινωνικῆς ἀγωγῆς, κατ' ἐξοχὴν δὲ στὸν δίκον μας σχολικὸν ὁργανισμόν πού ἔχει μιὰ βαρεῖα κληρονομία μὲ τοῦ ἐγωϊστικοῦ καὶ αὐταρχικοῦ καὶ δεσποτικοῦ πνεύματος τὴν κυριαρχίαν.

Καὶ ὅταν καθίκαν καὶ ἠθικότης εἶναι τὸ περιεχόμενον τῆς ζωῆς, τότε ἡ ἐξέλιξις τῶν ἀτομικῶν προδιαθέσεων τῶν τροφίμων μας πρέπει νὰ κατατείνει στὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς Κοινότητος, πρέπει νὰ κατατείνει σ' ἐκεῖνο πού ὁ Γκαίτε ἀποκα-

λει «ὡς τὴν ἀνώτερη φρόνηση τοῦ ἀτόμου».

Μὲ ἄλλα λόγια:

Ὁ ὀπλισμὸς τοῦ ἀτόμου μὲ ἀξιολογικὸ ὑπόστρωμα καὶ ὄχι μὲ τσουβάλι γνώσεων καὶ ἡ ἐξέλιξη τοῦ ἀτόμου ἀπὸ ἀτομικότητα σὲ προσωπικότητα.

Ἡ ζωντανὴ κοινωνικὴ συνείδηση, ἡ ἀγρυπνὴ ἀφοσίωση γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση τῆς κοινωνικῆς ὁλότητας, ἡ ἐξίσωση μὲ ἄλλα λόγια τοῦ Individualismus μὲ τὸ κοινωνικὸν συναίσθημα, αὐτὰ ἀποτελοῦν τὸ βασικὸν θέμα τῆς ἀγωγῆς, ἀποτελοῦν τὸ βασικὸν πρόβλημα τῆς μορφώσεως τοῦ χαρακτήρος.

Γενικά:

Ὅπου κυριαρχεῖ ἓνα πνεῦμα γονίμου κοινωνικῆς ἐργασίας, ἐκεῖ καὶ ὁ νεαρὸς τρόφιμος πληροῦται ἀπὸ παρόμοια φρόνηση καὶ μ' αὐτὴν βγαίνει ὀπλισμένος καὶ στὴν ζωὴν.

Ἡ ὁμαδικὴ ἐργασία καὶ ἡ πειθαρχημένη ἐλευθερία ἐγκλείουν πάντοτε ἀξίαν γύρω ἀπὸ τὴν καλλιέργειαν τῆς σχολικῆς ἀγωγῆς.

Βεβαίως τὸ ἔργον τῆς ἀγωγῆς εἶναι ἐπίπονον, μέσα ὅμως στὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ ἐμφωλεύει κάποιον σπέρμα πού μπορεῖ νὰ ἀνθίσει.

Οἱ καλὲς ἑξεις, ἡ καλὴ συμπεριφορὰ τῶν παιδιῶν σὲ ὅλες τῆς τῆς λεπτομέρειες γύρω ἀπὸ τὸν τρόπον πού θὰ μιλήσει, θὰ χαιρετήσῃ, θὰ περπατήσῃ, θὰ ἀντικρύσῃ τὶς ἰδέες τῶν συμμαθητῶν τοῦ ὅλα αὐτὰ εἶναι μιὰ μεγάλη δύναμις πού μπορεῖ νὰ βοηθήσῃ τὸ ἔργον τῆς ἀγωγῆς, γιατί ἡ ἀγωγή αὐτὲς ἀκριβῶς τὶς συνήθειες πρέπει νὰ δημιουργήσῃ, αὐτὲς τὶς ὥραιες ἑξεις νὰ σταθεροποιήσῃ, πού δὲν δημιουργοῦνται ὅμως δυστυχῶς οὔτε μὲ τὴν γνωστὴν ἠθικολογίαν πού χρησιμοποιοῦμε συνήθως στὰ σχολεῖα μας ρητορεύοντες ἀπὸ τῆς ἑδρας, οὔτε μὲ τὸ ποινολόγιον, οὔτε μὲ τὰ ἄλλα ἐκφοβιστικὰ μέσα γιὰ τὰ ὁποῖα κομπάζουν οἱ δασκάλοι οἱ καθηγηταὶ καὶ οἱ διευθυνταὶ τῶν σχολείων μας.

Καθηκὼν τῶν δασκάλων καὶ τοῦ παιδαγωγοῦ εἶναι νὰ προσέξει τὰ ἀδύνατα καὶ παραστρατημένα παιδιὰ καὶ ὄχι—ὡς συνήθως—νὰ τὰ σκοτώνομε ψυχικὰ μὲ τοὺς χαρακτηρισμοὺς μας «ὡς δὲν ξεύ-

ρουν τίποτε τὰ παληόπαιδα καὶ πὼς θὰ μείνουν ἢ πρέπει νὰ μείνουν στὴν ἴδια τάξη».

Ἡ ἀγάπη ἡ παιδαγωγικὴ, ἡ οὐρανία ἐκείνη ἀγάπη, πού ἐξησφάλισε στὸν Ροσταλτζί τὴν ἀθανάσιαν πέραν τῆς μεθόδου του, αὐτὴ εἶναι τὸ κλειδί τὸ μοναδικὸ πού θὰ μᾶς βοηθήσῃ νὰ ἀνοίξομε τὴν ψυχὴν τῶν παιδιῶν νὰ διαβάσουμε τὶς μυστικὲς προδιαθέσεις τοὺς καὶ νὰ κόψομε πολλὰς φορές τὶς κακὲς συνήθειές τοὺς.

Γενικά: ὁ σχολικὸς μας ὀργανισμὸς δὲν δημιουργεῖ ἐπιζήσεις στὰ παιδιὰ, κινεῖται εἰς τὴν σφαίραν τῆς ὀρθολογιστικῆς ὁδοῦ καὶ πραγματεύεται τὴν ὕλην μὲ ἐπιστημονικὴν ξηρότητα καὶ κατὰ τρόπον πού δὲν φλογίζει τὶς καρδιὰς τῶν παιδιῶν.

Τὸ σχολεῖο εἶναι ἓνα σκέλεθρο μονάχα ἀπὸ γνώσεις καὶ εἰς τὸ πεδίου τῶν γνώσεων διὰ τῶν συνεχῶν ἐξετάσεων, καὶ διαγωνισμῶν πάσης μορφῆς περιορίζουν τὴν ἐρευνᾶν τῶν καὶ στρέφουν τὰ τηλεσκοπία τῶν καθημερινῶν καθηγητῶν καὶ διδασκόντων ἐν γένει. Οἱ γνώσεις ὅμως οἱ σχολικὲς ὕστερα ἀπὸ λίγους μῆνες ἐξαλείφονται. Τὸ σχολεῖο δὲν ἀπέκτησε ἀκόμη τὴν τάσιν καὶ δὲν ἔννοιωσε τὴν ὑψίστην μορφωτικὴν ἀξίαν καὶ ἐπιδρασιν τῆς ἀγωγῆς δι' ἐπιζήσεων τρανταχτερῶν. Αὐτὸ δὲ εἶναι τὸ ἀπώτερον αἷτιον γιὰ τὸ ὁποῖον οἱ ἐπικριταὶ τοῦ σημερινοῦ σχολικοῦ συστήματος ἀγωγῆς καὶ μορφώσεως δικαίως ἐξανίστανται ζητοῦντες τὴν μεταβολὴν του.

Βεβαίως οἱ γνώσεις δὲν πρέπει νὰ ἀποδιωχθοῦν ἀπὸ τὴν ἀγωγήν καὶ τὴν μόρφωσιν καὶ ἡ εἰδολογικὴ μόρφωσις πάντοτε θὰ παραμένει ἀλλὰ γιατί νὰ δυσφοροῦμε ὅταν μᾶς προτείνεται νὰ ἀνταμώσουμε τὴν μάθησιν μὲ τὴν ἐπίζησιν;

Εὐτυχῆς ὁ λαὸς—ἀναφωνεῖ κάποιος Γερμανὸς παιδαγωγός—πού μπορεῖ νὰ διαπαιδαγωγῇ τὴν νεότητα τοῦ ἔθνους του μὲ τρανταχτερὰς ἐπιζήσεις.

Ἔτσι θὰ μεγαλώσῃ στὴν καρδίᾳ τοῦ ἔθνους μιὰ γενεὰ ἀπὸ ἄτομα πού ἔμαθαν νὰ ὠραιοποιοῦν τὴν ζωὴν τοὺς καὶ νὰ ὑπηρετοῦν τὴν κοινωνικὴν ὁλότητα.

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ ΣΟΥΡΛΑΣ

ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΜΕΝΑ ΚΑΙ ΔΥΣΚΟΛΑ ΠΑΙΔΙΑ

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΤΗΤΟΣ ΣΤΑ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΜΕΝΑ ΚΑΙ ΔΥΣΚΟΛΑ ΠΑΙΔΙΑ

Υπὸ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΡΟΥΣΚΑ

II. ΦΥΜΑΤΙΩΣΗ

1. Ἀπ' ὅλες τῆς ἀρρώστειες ἡ φυματίωση βεβαίως εἶναι ἡ πιὸ φοβερή. Εἶναι αἰτία πρὸ παντὸς στὴν Ἑλλάδα ἀναριθμῶν θανάτων.

Κατὰ τὸν Parisot¹ σκοτώνει ἓνα Γάλλο κάθε 6 περίπου καὶ 2.000.000 ἀνθρώπους σ' ὅλο τὸν κόσμον κάθε χρόνο. Ἡ φυματίωση ἐπιδρᾷ πολὺ στὶς ψυχράθειες, ὅπως π.χ. στὶς πρῶτες τρέλλες, στοὺς παραλογισμοὺς. Αὐτοὶ ἀργότερα πάλι ὑποκύπτουν στὴ φυματίωση. Μερικὲς φορές νοητικὲς ταραχὲς παρουσιάζονται τῇ στιγμῇ πού ἡ φυματίωση φαίνεται θεραπευμένη.

Στὴ χώρα μας 25 παιδιὰ στὶς 10.000 ἦταν φυματικά τὸ 1947.² Στὴν Ἰταλία αὐξήθηκε ὁ ἀριθμὸς 40—50% ἀπὸ τὸ 1937—1945. Στὶς δύο χώρες ὑπάρχουν 220.000 παιδιὰ ἀδενόπαθῃ, προφυματικά. Στὴν Ἀλβανία τὸ 1948, 15—30% τῶν παιδιῶν παρουσιάζουν σημεῖα πνευμονικῆς φυματίωσης. Στὴν Τσεχοσλοβακία τὸ 1947, 35% τῶν νέων κάτω τῶν 18 χρόνων, ἀπειλοῦνται ἀπὸ φυματίωση.

Μεταξὺ φυματικῶν γονέων καὶ τῶν παιδιῶν τῶν ὑφίσταται σημαντικὴ σχέση, εἶναι ὅμως σπάνιο νὰ μολυνθῇ τὸ παιδί πρὶν ἀπὸ τὴν γέννησίν του. Αὐτὸ πού κληρονομεῖται εἶναι μιὰ προδιάθεση, μιὰ ἀδυναμία τοῦ ὀργανισμοῦ γιὰ τὴν ἀντίσταση στὸ βάκιλλο τῆς φυματίωσης. Ὅλοι οἱ ὀργανισμοί, μολύνονται ἀπὸ τὴν φυματίωση, ἀλλὰ τὸ μικρόβιο δὲν βρίσκει κατάλληλο ἔδαφος γιὰ τὴν ἀνάπτυξή του σὲ ὅλους, γιατί μερικοὶ ἔχουν ἀνώτερη δύναμη ἀντιστάσεως καὶ τὸ ἀπομονώνουν. Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ δύναμις κληρονομεῖται.

Μπορεῖ ὅμως νὰ ἐπιδράσῃ κατὰ διαφόρους τρόπους:³

α) Ἐνὰ βακτηρίδιο τοῦ Koch περνᾷ βίαια ἀπὸ τὴν μητέρα στὸ ἐμβρυο, μέσα ἀπὸ τὸ ὕστερο.

β) Ἀλλοτε ὁ ὀργανισμὸς εἶναι τόσο

λεπτὸς πού ὑποκύπτει στὴν προσβολή. γ) Ἀλλες φορές οἱ τοξίνες τῶν βακτηριδίων τοῦ Koch, φαίνεται ὅτι παίζουν σπουδαῖο ρόλο καὶ προσβάλλουν τὸ νευρικὸ σύστημα.

Ἰδοὺ μερικὰ δεδομένα συγγραφέων, πού ἀπασχολήθηκαν μὲ τὴν ἐρώτηση. Βρῆκαν π.χ. ὅτι ἡ φυματίωση ἐπιδρᾷ στὰ ἔνοχα καὶ διεφθαρμένα παιδιὰ:¹

Κατὰ τὸν Gamen (Lyon) σὲ 5 0/0 τῶν περιπτώσεων.

Κατὰ τὸν Crémieux σὲ 5,5 0/0 τῶν περιπτώσεων.

Κατὰ τὸν Heuyer σὲ 6 0/0 τῶν περιπτώσεων.

Κατὰ τὸν P. Martin σὲ 10 0/0 τῶν περιπτώσεων.

Κατὰ τὸν Pisani σὲ 15 0/0 τῶν περιπτώσεων.

Κατὰ τὸν Fribourg—Blanc σὲ 17 0/0 τῶν περιπτώσεων.

Κατὰ τὸν Meigniant σὲ 17,50 0/0 τῶν περιπτώσεων.

2. Ἡ φυματίωση ἐπίσης φέρει τὸν θάνατο σὲ πολλὰ βρέφη καὶ μικρὰ παιδιὰ. Ἡ μεγαλύτερη θνησιμότητα ἀπὸ τὴν φυματίωση ἐκτείνεται στὴν παιδικὴ ἡλικία. Ἔτσι κατὰ τὸν Kuss² πού ἔκανε αὐτοψία σὲ 100 παιδιὰ βρῆκε ὅτι πέθαναν ἀπὸ φυματίωση:

0—1 χρόνο 5 0/0

0—2 χρόνια 24 0/0

2—4 » 40 0/0

Οἱ Bejanmin καὶ Sluka² εὐρίσκουν ἐπίσης:

0—3 μῆνες 6 0/0

3—6 » 17 0/0

6—12 » 22 0/0

1—2 χρόνια 42 0/0

Ὁ Parisot³ λέγει ὅτι ἡ θνησιμότητα τῶν παιδιῶν ἀνέρχεται στὸ ποσοστὸν 16 0/0 τῶν περιπτώσεων.

III. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Παρ. 8. Σὲ 11 παιδιὰ, πού προέρχον-

1. SPILLMANN et PARISOT: Guérir est bien, prévenir est mieux, 1925.

2. UNESCO: L'enfant victime de la guerre, σελ. 67.

3. NOBECOURT et BABONNEIX: Βιβλ. μν., σελ. 9—10.

1. SCHACHTER, COTTE, CRÉMIEUX: L'enfant devenu délinquant, σελ. 25.

2. Dr P. PIRONNEAU: préservez vos enfants de la tuberculose σελ. 34.

3. SPILLMANN et PARISOT: Βιβλ. μν., σελ. 65.

ται από 3 οικογένειες με 2—3 φυματικούς (γονείς, πρόγονοι, αδέρφια κλπ.) ηλικίας 6—18 χρόνων παρατηρήσαμε ότι: —Κανένα δεν τελείωσε τη μέση εκπαίδευση, ούτε είναι ικανά για τις σπουδές αυτές.

—Τά περισσότερα με δυσκολία προχωρούν στο δημοτικό σχολείο ή μένουν στην ίδια τάξη για 2—3 χρόνια (καθυστερημένα).

—5 παρουσιάζουν νευρικές κρίσεις, θυμώνουν εύκολα στο σπίτι και στο σχολείο, είναι άπειθαρχα και αλητεύουν στους δρόμους.

—2 άρχισαν να κλέβουν ή να πράττουν άλλα μικρά πλημμελήματα από την ηλικία των 4 χρόνων.

—1 καταδικάστηκε για κλοπή και ανήθικη συμπεριφορά (17 χρόνων).

—2 Προδίδουν σημάδια της προσβολής από φυματίωση κι' άσφαλώς θα υποκύψουν, γιατί είναι αδύνατα, δεν έχουν όρεξη για φαγητό και εργασία, μένουν κοιμισμένα.

—1 έχει επιληπτικές κρίσεις από την α' παιδική ηλικία.

—4 μόνον απ' όλα, φθάνουν στην Π. Η της Χ. Η.

Όπου συναντήσαμε φυματικές οικογένειες, βρήκαμε και πνευματική φτώχεια.

Παρ. 9. Ο Ν., Χ. Η 5 χρόνων και 10 μηνών Π. Η 5 χρόνων (Kohs 4 χρόν.) Π. Π 97

Έχει δύο αδέρφια ύγιη. Ο ίδιος γεννήθηκε όμαλως. Στους 20 μήνες όμως πάσχει απότομως από κοιλιακή ασθένεια φυματώδους πορείας και παθαίνει επίσης μία ελαφρά παραλυσία στους 22 μήνες, ύστερα από ισχυρό πυρετό. Από τότε το ένα του μάτι δεν κλείνει καλά, έχει νευρικούς σπασμούς του προσώπου (Tics), που είναι και ακανόνιστο. Έρεθίζεται πολύ και είναι δύσκολος.

Οικογένεια: Γονείς υγιείς. Η μητέρα άπαρηγόρητη και αξιοθρήνητη. Η γιαγιά του (γενεαλογικό δένδρο της μητέρας του) πέθανε από φυματίωση.

Παρ.—10.—Ο Κ., Χ. Η. 6 χρόνων Π. Η. 5,5 χρόνων Π. Π. 91

Είναι νευρικός, δεν ακούει κανένα, κλαίει αν δεν γίνει το θέλημά του, ζωηρός πολύ, πλησιάζει την τρέλλα. Γιατί; Οικογένεια: Γονείς υγιείς. Ο πατέρας του σκοτώθηκε στις επιχειρήσεις όταν ήταν 6 μηνών. Το πρώτο παιδί πέθανε σε ηλικία 9 ημερών, το δεύτερο σε ηλικία 13 μηνών. Η αγάπη της γιαγιάς του, της θείας του, της μητέρας του, κατέστρεψε τον Κ., αλλά και το ίδιο έχει σημασία: Ο θείος του (αδελφός της μητέρας του) πέθανε από φυματίωση, ο παπ-

πούς του επίσης!...

Παρ.—11.—Η Β., Χ. Η. 8 χρόνων και 6 μην. Π. Η 7 1/2 χρόνων (Kohs 6 1/2 χρόνων) Π. Π 84

Παρουσιάζει πολλές ανωμαλίες στο χαρακτήρα, έγωκεντρική. Μυωπία μεγάλη. Κουφότητα κατάδηλη. Φωνή λαρυγγοπρόφερτη. Σχολική εργασία μηδέν. Φαίνεται ικανή να κάνει κάτι και ένδιαφέρεται στη γλώσσα. Πρό δύο μηνών έκανε αίμόπτυση και εισήχθη στο σανατόριο.

Οικογένεια: Η μητέρα πέθανε από φυματίωση. Ο πατέρας φυματικός, ξαναπαντρεύτηκε. Με τη δεύτερη γυναίκα έχει 3 παιδιά. Όλα υποφέρουν και παρουσιάζουν έκδηλα τα σημεία της φυματώσεως...

Παρ.—12.—Ο Δ., Χ. Η 11 χρόνων Π. Η 6 χρόνων Π. Π 54

Άρχισε να βαδίζει στα 2 1/2 χρόνια, να όμιλη στα 3 1/2 χρόνια, παρουσίασε νευρικούς σπασμούς στο πρώτο χρόνο. Πρώτο φυματικό μόλυσμα σε ηλικία 2 χρόνων. Φοβάται, κακίωνει, κλαίει, παρουσιάζει άπειθεια και άσθενικά πειράγματα. Η προσοχή του διεσπαρμένη. Πρόσδος μηδέν.

Οικογένεια: Ο πατέρας του είναι φυματικός, η μητέρα του άσθενική, ο παππούς του ήταν θηλυπρεπής, ο μοναδικός αδελφός του πέθανε από φυματιώδη μηνιγγίτιδα.

3. ΦΥΜΑΤΙΩΣΗ 1

1.—Μετά από τη φυματίωση, ή σύφιλη είναι μία από τις πιο επικίνδυνες άφροδίσιες αρρώστιες, που άπειλεί την ανθρωπότητα. Η μάχη προς το κακό αυτό είναι δύσκολη πρό παντός στα μεγάλα κέντρα. Μιλούμε για τη φυματίωση, αλλά δεν πρέπει να διστάσουμε να μιλούμε και για τη σύφιλη. Ο φυματικός έχει την εύνοια όλου του κόσμου, ενώ ο συφιλιτικός είναι σχεδόν πάντοτε το αντικείμενο της δημοσίας αποδοκιμασίας και εγκαταλείπεται στον έαυτόν του. Είναι επικίνδυνη για την οικογένεια και την κοινωνία, αφού μάλιστα εξαττώνει την κοινωνική αξία του προσβεβλημένου ατόμου. (συνεχίζεται)

Σημ.—Τίποτε δεν μās άποδεικνύει ότι οι άρχαιοι γνώριζαν τη σύφιλη. Γενικώς παραδεχόμαστε ότι μεταδόθηκε στην Εύρώπη από τους συντρόφους του Χρ. Κολόμβου, κατά την επάνοδό των από την Αμερική το 1493. Εισήχθη στην Ισπανία και Πορτογαλία, εξαπλώθηκε πολύ κατά την πολιορκία της πόλεως Naples το 1495, όπου εύρισκονταν ένωμένοι: Ισπανοί, Γάλλοι και Ιταλοί. Έκτοτε έγινε γνωστή σ' όλους την Εύρώπη.

ΤΟ ΝΕΟΝ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΠΑΤΡΙΔΟΓΝΩΣΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Του κ. ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ

Είς τόν κύκλον τών πατριδογνωστικών μαθημάτων περιλαμβάνονται ή πατριδογνωσία, ή ιστορία, ή άγωγή του πολίτου και ή γεωγραφία μετά στοιχείων τουρισμού.

Είς την Πρώτην και Δευτέραν τάξιν τó πατριδογνωστικόν μάθημα είναι έναιών περιλαμβάνον στοιχεία πατριδογνωσίας, ιστορίας και άγωγής του πολίτου. Είς την Τρίτην και Τετάρτην τάξιν τó μάθημα τούτο διακρίνεται εις Ιστορίαν και Γεωγραφίαν, εις ά περιλαμβάνονται και στοιχεία τουρισμού και άγωγής του πολίτου. Είς δέ την Πέμπτην και έκτην τάξιν διακρίνεται εις Ιστορίαν, άγωγήν του πολίτου και γεωγραφίαν, περιλαμβανομένων εις ταύτα και στοιχείων τινών τουρισμού.

Ουσιώδες καθήκον του σχολείου είναι να γνωρίσωσιν οι μαθηταί την μακραίωνα Έλληνικήν Ιστορίαν την πλήρη μεγάλων πνευματικών έργων και έπικών κατορθωμάτων, να γνωρίσωσιν την γεωγραφίαν της χώρας των και τών άλλων χωρών, να γνωρίσωσι τας ιδιότητας του καλού Έλληνος πολίτου, όστις γνωρίζει να διεκδική τά δικαιώματα και να εκτελέη τας υποχρεώσεις αυτού και όστις είναι πρόθυμος να υπεραμυνθί πάντων αυτών εις πάσαν παρουσιαζομένην περίστασιν, ένώ ταύτοχρόνως θα είναι πρόθυμος να συνεργασθί μετά τών φίλων ξένων λαών.

Γενικαί μεθοδικαί ύποδείξεις

1. Είς έκαστην αίθουσαν διδασκαλίας δέον να ύπάρχη εύρύχωρος πινακίς εις την όποίαν διδάσκαλος και μαθηταί θα έπικολλώσιν σχετικών προς την διδασκομένην ένότητα υλικόν, ως εικονογραφήματα, εικόνες, εκθέσεις μαθητών, αποκόμματα έφημερίδων και περιοδικών. Τό υλικόν τούτο δύναται να χρησιμοποιήται και διά την σύνταξιν σχετικών λεκωμάτων. Πλησίον της πινακίδος δέον να ύπάρχη κατάλληλος τράπεζα διά την έκθεσιν υλικού σχετιζομένου προς την ένότητα.

2. Είς την βιβλιοθήκην έκαστης τάξεως δέον να ύπάρχωσι βιβλία και περιοδικά σχετικά προς τά μαθήματα ταύτα.

3. Άπαραίτητοι είναι διάφοροι χάρται, σχεδιαγράμματα, στατιστικοί πίνακες, υδρόγειος σφαίρα, άμμοδόχος και κατάλληλοι συλλογαί.

4. Διά της καταλλήλου χρήσεως τών άνωτέρω έποπτικών μέσων, ως και δι' έπισκέψεων και παρατηρήσεων τó όποιον θα βοηθήση τούς μαθητάς να καταστώσιν ικανοί προς άυτενεργόν μελέτην.

5. Είς την πρώτην και δευτέραν τάξιν ή ανάπτυξις τών ένότητων θα εκτείνεται εις θέματα διά τά όποια οι μαθηταί έχουν άμεσον αντίληψιν.

6. Είς έκαστην ένότητα θα τεθώσιν αί βάσεις ανάπτυξεως εις τήν στήλην τών ειδικών επιδιώξεων άναφερομένων ίκανότητων, διαθέσεων, συνθειών, ιδανικών· είναι όμως άπαραίτητον να καλλιεργηθώσι ταύτα περιαιτέρως διά της δημιουργίας καταλλήλων προϋποθέσεων έν τώ σχολείω και έκτός αυτού. Πρός τόν σκοπόν τούτον άπαιτείται και κατάλληλος διαφώτισις της οικογενείας υπό του σχολείου.

7. Αί δι' έκαστην ένότητα διατιθέμεναι ώραι σημειούνται ένδεικτικώς, έχουν όμως ύπολογισθί ούτως, ώστε να διδασχθώσιν υποχρεωτικώς άπασαι αί ένότητες εις έκαστον σχολικόν έτος και επί πλέον να υπολείπεται χρόνος προς συμπλήρωσιν του προγράμματος δι' ένότητων άναφερομένων εις τας τοπικάς συνθήκας.

Πατριδογνωστικά Μαθήματα Πρώτη Τάξις

1) Ένότης

1) Ο ΜΑΘΗΤΗΣ.

1) Όνομα, έπώνυμον μαθητού, όνομα πατρός, διαμονή, διεύθυνσις κατοικίας, αριθμός τηλεφώνου, όνόματα φίλων και διευθύνσεις κατοικίας των.

2) Μετάβασις από την οικίαν εις τó σχολείον και έπιστροφή εις την οικίαν.

2) ΕΙΔΙΚΑΙ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ.

Κατανόησις λέξεων; όνομα, έπώνυμον, (διεύθυνσις, τηλεφώνον), φίλος, σπίτι, σχολείον.

Ίκανότητες-Δεξιότητες. 1. Συγκράτησις του όνοματεπωνύμου, της διεύθυνσεως και του αριθμού τηλεφώνου, εάν εις την οικίαν ύπάρχη τηλεφώνον.

2. Συγκράτησις όνοματεπωνύμου και διευθύνσεων φίλων.

3. Συγκράτησις τών χαρακτηριστικών σημείων μεταβάσεως εις τó σχολείον και έπιστροφής εις την οικίαν.

4. Κατανόησης της σημασίας συγκρατήσεως του ονοματεπωνύμου, της διευθύνσεως και του τηλεφώνου.

Διαθέσεις - συνήθειαι: 1. Μετάβασις εις τὸ σχολεῖον καὶ ἐπιστροφή εις τὴν οἰκίαν ἄνευ συνοδοῦ.

2. Μετάβασις εις τὸ σχολεῖον καὶ ἐπιστροφή εις τὴν οἰκίαν ἄνευ βραδυπορίας (ἀπασχολήσεων εις παιγνίδια, περιπλανήσεων, κ.λ.π.)

3) ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΥΠΟΔΕΙΞΕΙΣ.

1. Ἐκαστος μαθητὴς νὰ ἐφοδιασθῇ μὲ κάρταν, εἰς τὴν ὁποῖαν νὰ ἀναγράφεται εὐαναγνώστως καὶ εἰ δυνατόν διὰ γραφομηχανῆς τὸ ὀνοματεπώνυμον, ἡ διεύθυνσις καὶ ὁ ὁριθμὸς τηλεφώνου.

2. Σκόπιμον εἶναι ὅπως διατεθῶσι 2 διδακτικαὶ ὥραι.

2) Ἐνότης

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

1) Τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας.

2) Πρωὶνὴ ἔγερσις, πρωὶνὴ προσευχή, βραδυνὴ προσευχή.

3) Ἀσχολίαι τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας.

4) α) Ἀσχολίαι τῆς μητρὸς διὰ τὴν ἐτοιμασίαν τοῦ φαγητοῦ (πρόγευμα, γεῦμα—δεῖπνον).

5) Πῶς βοηθοῦμεν τὴν μητέρα διὰ τὴν ἐτοιμασίαν τοῦ φαγητοῦ.

γ) Προμήθεια καὶ διατήρησις τῶν τροφίμων.

δ) Πῶς βοηθοῦμεν τὴν μητέρα εἰς τὴν καθαριότητα καὶ διευθέτησιν τῆς οἰκίας.

ε) Τὰ διάφορα σκεύη τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν μαγειρικὴν καὶ καθαριότητα τῆς οἰκίας.

στ) Ἀσχολίαι τοῦ πατρὸς, ὡς καὶ τῶν λοιπῶν μελῶν εἰς τὴν οἰκίαν.

4) Οἱ συγγενεῖς.

5) Ἡ οἰκογένεια κατὰ τὰς Κυριακάς καὶ ἑορτάς.

6) Χαρακτηριστικώτερα γεγονότα τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς (ὀνομαστικά, ἑορτά, βαπτίσεις κ.λ.π.).

7) Οἱ ἐπισκέπται μας.

Ἡ συμβολὴ τῶν μικρῶν, ὥστε οἱ ἐπισκέπται νὰ μένουν εὐχαριστημένοι.

2) ΕΙΔΙΚΑΙ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ.

Κατανόησις λέξεων: οἰκογένεια, γονεῖς, πατέρας, μητέρα, ἀδελφός, ἀδελφή, παππούς, γιαγιά, συγγενεῖς, προσευχή, βοήθεια, καθαριότης, σκεύη μαγειρικά, ὀνομαστικὴ ἑορτή, ἐπισκέπτης εὐχαριστημένος.

Ἰκανότητες - Δεξιότητες: 1. Ἰκανότης βοηθείας εἰς τὴν καθαριότητα, τὴν καλὴν διευθέτησιν κ.λ.π.

2. Ἰκανότης εὐχαριστήσεως τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας καὶ τῶν ἐπισκεπτῶν.

4) Ἀντίληψις τῆς συμβολῆς τῆς οἰκογενείας διὰ τὴν ζωὴν του.

Διαθέσεις - συνήθειαι: 1) Ἀπόκτησις καλῶν συνηθειῶν προσευχῆς, φαιδρότητος, ὑπακοῆς, σεβασμοῦ, βοηθείας, καθαριότητος.

2. Ἀγάπη πρὸς τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας.

Ἰδανικά: Νὰ εἶμαι καλὸ παιδί. Νὰ μὲ ἀγαποῦν ὅλοι εἰς τὴν οἰκογένειαν. Νὰ εἶμαι χρήσιμος καὶ νὰ βοηθῶ εἰς τὰς ἐργασίας τῆς οἰκογενείας μας.

2) ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΥΠΟΔΕΙΞΕΙΣ.

1) Ὁργάνωσις οἰκογενειακῆς γωνίας εἰς τὸ σχολεῖον, ὥστε νὰ δημιουργηθῇ εὐνοϊκὴ ἀτμόσφαιρα διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν καταλλήλων ἱκανοτήτων, διαθέσεων καὶ συνηθειῶν.

2) Ὁργάνωσις ἄλλων εὐκαιριῶν εἰς τὴν σχολικὴν ζωὴν διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν εἰδικῶν ἐπιδιώξεων, ὡς λόγου χάριν ἡ πρόσκλησις γονέων καὶ ἄλλων ἐπισκεπτῶν εἰς τὴν τάξιν.

3) Σκόπιμον εἶναι, ὅπως διατεθῶσι 10 διδακτικαὶ ὥραι.

3) Ἐνότης.

III. Η ΟΙΚΙΑ.

1) Τύποι οἰκῶν (μονόροφος, διώροφος, κ.λ.π.).

2) Δωμάτια καὶ χρησιμότης ἐκάστου (κύρια καὶ βοηθητικά).

3) Ἐπιπλα καὶ σκεύη.

4) Θέρμανσις καὶ φωτισμός.

5) Ὑλικά διὰ τὴν οἰκοδομὴν τῶν οἰκῶν.

6) Πῶς βοηθοῦμεν διὰ τὴν καλὴν τακτοποίησιν τῆς οἰκίας καὶ τῶν ἐν αὐτῇ.

3) ΕΙΔΙΚΑΙ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

Κατανόησις τῶν λέξεων: οἰκία, μονόροφος, διώροφος, μονοκατοικία, δωμάτιον, ἐπιπλα, μαγειρικά σκεύη, θέρμανσις, φωτισμός, ὑλικά οἰκοδομῆς, οἰκόπεδον.

Ἰκανότητες - Δεξιότητες: 1. Κατανόησις τῆς χρησιμότητος τῆς οἰκίας. Διάκρισις τύπου οἰκημάτων.

2. Κατανόησις τῆς χρησιμότητος τῶν ἐπιπτῶν καὶ σκευῶν.

3. Συμβολὴ εἰς τὴν καλὴν διατήρησιν τῆς οἰκίας καὶ τῶν ἐν αὐτῇ.

Διαθέσεις: Συνήθειαι: 1. Δεσμός πρὸς τὴν οἰκίαν.

2. Καλὴ διατήρησις τῆς οἰκίας καὶ τῶν ἐν αὐτῇ.

3. Ἀγάπη πρὸς τὴν τάξιν καὶ τὴν τοποθέτησιν ἐκάστου πράγματος εἰς τὴν θέσιν του.

Ἰδανικά: Ἡ οἰκία μου νὰ εἶναι καθαρά, περιποιημένη καὶ ὅλα τὰ ἐν αὐτῇ νὰ εἶναι τακτοποιημένα.

3) ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΥΠΟΔΕΙΞΕΙΣ

1. Ἐπίσκεψις εἰς οἰκίαν, ἥτις οἰκοδομεῖται.

2. Ἀνάληψις εὐθυνῶν, διὰ τὴν καλὴν τακτοποίησιν καὶ διατήρησιν τῆς «οἰκογενειακῆς γωνίας».

3. Σκόπιμον εἶναι, ὅπως διατεθῶσι 4 διδακτικαὶ ὥραι.

4) Ἐνότης.

IV. Η ΤΑΞΙΣ ΜΑΣ.

1. Ἡ αἴθουσά μας καὶ τὰ ἐν αὐτῇ.

2. Ὁ διδάσκαλος καὶ οἱ συμμαθηταί μας.

3. Πῶς συμπεριφερόμεθα εἰς τὴν τάξιν.

4. Πῶς βοηθοῦμεν εἰς τὴν καθαριότητα τῆς τάξεως.

5. Διακόσμησις τῆς αἰθούσης διδασκαλίας.

6. Ἡ εὐθύνη διὰ τὸ ὑλικὸν τῆς αἰθούσης.

7. Ὁργάνωσις τῆς βιβλιοθήκης τῆς τάξεως.

8. Ὁργάνωσις ἑορτῶν ὑπὸ τῶν μαθητῶν τῆς τάξεως εἰς ἃς παρίστανται μαθηταὶ ἄλλων τάξεων καὶ γονεῖς.

9. Ὁ καλὸς μαθητὴς.

4) ΕΙΔΙΚΑΙ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

Κατανόησις λέξεων: αἴθουσα, τάξις, διδάσκαλος, μαθητὴς, συμπεριφορά, διακόσμησις εὐθύνη, βιβλιοθήκη, πρόσκλησις, ἑορτή, ὀργάνωσις ἑορτῆς, κανονισμός αἰθούσης.

Ἰκανότητες - Δεξιότητες: 1. Κατανόησις τῆς σημασίας τῆς καλῆς συμπεριφοράς πρὸς τὸν διδάσκαλον καὶ τοὺς συμμαθητάς.

2. Ἀναγνώρισις τῶν εὐθυνῶν διὰ τὸ ὑλικὸν τῆς τάξεως.

3. Ἀναγνώρισις τῶν ιδιοτήτων τοῦ καλοῦ μαθητοῦ.

4. Συνεργασία διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἐπιδιώξεων.

5. Ἰκανότης ὑποδοχῆς καὶ περιποιήσεως ἐπισκεπτῶν.

Διαθέσεις - Συνήθειαι: 1. Καλὴ συμπεριφορά πρὸς τὸν διδάσκαλον καὶ τοὺς μαθητάς.

2. Ἐργατικότης, ἐπιμέλεια.

3. Προθυμία δι' ἀνάληψιν εὐθυνῶν.

4. Προθυμία διὰ συνεργασίαν.

5. Ἀγάπη πρὸς τὸ βιβλίον καὶ καλὴ διατήρησις αὐτοῦ.

6. Ἀγάπη πρὸς τὴν τάξιν καὶ τὴν καθαριότητα.

7. Σεβασμός τῆς ἡσυχίας τῶν ἄλλων.

8. Ὑπακοὴ καὶ συμμόρφωσις πρὸς τὸν κανονισμὸν τῆς τάξεως.

9. Σεβασμός τοῦ ὑλικοῦ τῆς αἰθούσης.

Ἰδανικά: Νὰ γίνῃ καλὸς μαθητὴς διὰ

τῆς ἀποκτήσεως τῶν ἀνωτέρω ἱκανοτήτων καὶ διαθέσεων.

4) ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΥΠΟΔΕΙΞΕΙΣ

1. Ὁργάνωσις τῆς βιβλιοθήκης τῆς συμμετοχῆς τῶν μαθητῶν.

2. Συμμετοχὴ τῶν μαθητῶν εἰς τὴν καθαριότητα, τὴν τάξιν, τὴν διακόσμησιν τῆς αἰθούσης καὶ τὴν καλὴν διατήρησιν τοῦ ὑλικοῦ τῆς τάξεως.

3. Εἰς τὰς ἑορτάς θὰ περιλαμβάνωνται ἄσματα, δραματοποιήσεις, ἱστοριῶν, παραμυθιῶν κ.λ.π.

4. Σκόπιμον εἶναι ὅπως διατεθῶσι δέκα (10) διδακτικαὶ ὥραι.

5) Ἐνότης.

V. ΠΡΟΦΥΛΑΞΙΣ ΕΚ ΤΩΝ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ.

1. Ἀποφυγὴ ἀτυχημάτων κατὰ τὴν μετάβασιν εἰς τὸ σχολεῖον καὶ τὴν ἐπ' αὐτὸν ἐξ αὐτοῦ.

2. Ἀποφυγὴ ἀτυχημάτων ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐκ τοῦ ἡλεκτρισμοῦ, φωταερίου, βενζίνης, πετρελαίου, πυρείων, ζῶων κ.λ.π.). Φροντίς διὰ τοὺς μικροτέρους ἀδελφούς.

3. Ἀποφυγὴ ἀτυχημάτων ἐν τῷ σχολείῳ. Τήρησις τῶν κανονισμῶν τοῦ σχολείου κατὰ τὰς ὥρας τῶν διαλειμμάτων εἰς τοὺς διαδρόμους, αὐλὴν, ἄνοδον καὶ κάθοδον κλίμακος τοῦ σχολείου κ.λ.π.

4. Ἐκλογὴ ἀσφαλοῦς χώρου διὰ τὰ παιγνίδια ἐκτὸς τῆς οἰκίας καὶ τοῦ σχολείου.

5) ΕΙΔΙΚΑΙ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ.

Κατανόησις λέξεων: ἀτύχημα, προφύλαξις ἀποφεύγω, πηγαίνω, ἔρχομαι, ἡλεκτρισμός, βενζίνη, πετρέλαιον, σπύρτα, ἀναβαίνω, καταβαίνω.

Ἰκανότητες - Δεξιότητες: 1. Κατανόησις τῶν αἰτίων ἃτινα προξενοῦσιν ἀτυχήματα καὶ τῶν τρόπων προφυλάξεως ἐκ τῶν ἀτυχημάτων.

2. Ἰκανότης βοηθείας τῶν ὑποστάντων ἀτύχημα.

Διαθέσεις: 1. Συμμόρφωσις πρὸς τοὺς κανονισμοὺς κατὰ τῶν ἀτυχημάτων.

2. Ἀνάπτυξις τῆς ἀλληλεγγύης διὰ τῆς προστασίας καὶ τῆς παροχῆς βοηθείας εἰς ἄλλους.

Ἰδανικά: Νὰ προφυλάσσωμαι ἐκ τῶν κινδύνων καὶ νὰ βοηθῶ εἰς τὸν περιορισμὸν τῶν ἀτυχημάτων.

5) ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΥΠΟΔΕΙΞΕΙΣ.

1. Πρακτικὴ ἀσκήσις διὰ τὴν ἀποφυγὴν ἀτυχημάτων ὅπου τοῦτο εἶναι δυνατόν.

2. Πρακτικὴ ἀσκήσις διὰ τὴν παροχὴν βοηθείας εἰς ὑποστάντα ἀτύχημα.

3. Σκόπιμον εἶναι, ὅπως διατεθῶσι 4 διδακτικαὶ ὥραι.

6. 'Ενότης.

IV. ΔΙΑΤΗΡΗΣΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΥΛΞΕΙΣ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ.

1. 'Η τροφή τοῦ μαθητοῦ (χρησιμότης γάλακτος, λαχανικῶν, ὕδατος, γλυκισμάτων, ὀπωρικῶν).

Εἴμεθα χαρούμενοι κατὰ τὴν ὥραν τοῦ φαγητοῦ.

2. Καλὰ συνήθειαι διὰ τὴν διατήρησιν ὑγείας (ἀτομικὴ καθαριότης, πλύσιμον, κτένισμα, καθαριότης ἐνδυμάτων, ὑποδημάτων, χρήσις ρινομάκτρου).

3. Παιγνίδι καὶ ἀνάπαυσις.

α) 'Υγιεινοὶ κανόνες τοῦ παιγνιδιοῦ τί θὰ κάνω ὅταν ἰδρῶσω.

β) 'Ήσυχια καὶ ζωηρὰ παιγνίδια.

γ) 'Ανάγκη ἐπαρκoῦς ὕπνου· κατάκλισις ἐνῶρις.

δ) Καλὰ συνήθειαι ὕπνου.

ε) 'Ανάπαυσις κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας.

4. 'Υπαιθρον.

α) Καθαρὸς ἀήρ.

β) 'Ήλιος.

γ) 'Υδωρ (καθαριότης).

7. ΕΙΔΙΚΑΙ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ.

Κατανόησις λέξεων: ὑγεία, τροφή, φαγητόν, παιγνίδι, ἀνάπαυσις, ἰδρῶς, ἀρκετὸς ὕπνος, συνήθεια, ὑπαιθρον.

'Ικανότητες - δεξιότητες: 1. Κατανόησις τῆς σημασίας τῆς τροφῆς, τοῦ παιγνιδιοῦ καὶ τῆς ἀναπαύσεως διὰ τὴν ὑγείαν.

2. Κατανόησις τῆς σημασίας τηρήσεως τῶν κανόνων ὑγείας.

Διαθέσεις - συνήθειαι: 1. 'Απόκτησις καλῶν συνηθειῶν, φαγητοῦ, ἥτοι ἡ μὴ ἀποποησις οὐδενὸς φαγητοῦ, ἡ συμμόρφωσις πρὸς τὰς ὥρας φαγητοῦ, ἡ ἀποκτικτὴς καλῶν τρόπων φαγητοῦ (χαρούμενος τὴν ὥρα τοῦ φαγητοῦ).

2) 'Απόκτησις καλῶν συνηθειῶν ἀτομικῆς καθαριότητος.

3. 'Απόκτησις καλῶν συνηθειῶν ἀναπαύσεως.

4. 'Απόκτησις καλῶν συνηθειῶν παιγνιδιοῦ.

5. 'Αγάπη πρὸς τὸ ὑπαιθρον.

'Ιδανικά: Νὰ εἶμαι πλήρης ὑγείας καὶ χαρᾶς.

6. ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΥΠΟΔΕΙΞΕΙΣ.

1. Σύνταξις μικρῶν λευκωμάτων, τροφῆς, παιγνιδίου καὶ ἀναπαύσεως τῇ συμμετοχῇ τῶν μαθητῶν.

2. 'Οργάνωσις εὐκαιριῶν διὰ τὴν ἀσκήσιν εἰς τὰς καλὰς συνηθείας τροφῆς, παιγνιδίου καὶ ἀναπαύσεως.

3. Σκόπιμον εἶναι, ὅπως διατεθῶσιν 9 διδακτικαὶ ὥραι.

7. 'Ενότης.

VII. ΦΥΣΙΚΟΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.

1. 'Ο καιρὸς.

α) 'Η βροχὴ καὶ αἱ συνέπειαι τῆς. Πῶς προφυλασσόμεθα ἀπὸ τὴν βροχὴν.

β) 'Ο ἄνεμος καὶ αἱ συνέπειαι τοῦ. Πῶς προφυλασσόμεθα ἀπὸ τὸν ἄνεμον.

γ) 'Η χιών καὶ συνέπειαι τῆς. Πῶς προφυλασσόμεθα ἀπὸ τὴν χιόνα.

δ) 'Η θερμκρασία καὶ αἱ συνέπειαι τῆς. Πῶς προφυλασσόμεθα ἀπὸ τὰς μεταβολὰς τῆς θερμκρασίας.

2. 'Ο οὐρανός.

α) 'Ο ἥλιος καὶ αἱ ἐνεργητικαὶ τοῦ ἐπιδράσεις.

β) 'Η σελήνη, τὰ ἄστρα.

γ) 'Η ἡμέρα καὶ ἡ νύξ. Κατάλληλοι χαιρετισμοί.

δ) 'Η ἀνατολὴ—ἡ δύσις—ὁ βορρᾶς—ὁ νότος.

7. ΕΙΔΙΚΑΙ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

Κατανόησις λέξεων: καιρὸς, βροχὴ ἄνεμος, χιών, θερμκρασία, θερμόμετρον, ἥλιος, σελήνη, ἄστρα, ἡμέρα, νύκτα, ἀνατολή, δύσις βορρᾶς, νότος.

'Ικανότητες - Δεξιότητες: Διάκρισις τῶν διαφόρων καιρικῶν μεταβολῶν καὶ τοῦ διαχωρισμοῦ τῆς ἡμέρας καὶ νυκτὸς εἰς πρωτὴν, μεσημβριαν κλπ.

7. ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΥΠΟΔΕΙΞΕΙΣ

1. Παρακολούθησις εἰς τὸ θερμόμετρον τῆς τάξεως καὶ καταγραφὴ τῆς θερμκρασίας.

2. Κατασκευὴ ἀνεμοδείκτου καὶ παρακολούθησις τῆς μεταβολῆς τῶν ἀνέμων.

3. 'Ασκήσις εἰς τοὺς καταλλήλους χαιρετισμοὺς κατὰ τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα.

4. Σκόπιμον εἶναι ὅπως διατεθῶσιν 6 διδακτικαὶ ὥραι.

8. 'Ενότης.

VIII. ΕΟΡΤΑΙ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ

28η 'Οκτωβρίου

1) 28η 'Οκτωβρίου.

2) 'Ηθθ καὶ ἔθιμα συνδυαζόμενα πρὸς τὰς ἐορτὰς τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Νέου ἔτους.

3) Αἱ ἀπόκρεω.

4) 25η Μαρτίου.

5) 'Ηθθ καὶ ἔθιμα κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ Πάσχα.

8. ΕΙΔΙΚΑΙ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

Κατανόησις λέξεων: 'Εορτή, 28η 'Οκτωβρίου, Χριστούγεννα, νέον ἔτος, κάλαντα, ἀπόκρεω, 25 Μαρτίου, Πάσχα, ἔθιμα.

Διαθέσεις συνήθειαι: 1. Πρόθυμος συμμετοχὴ εἰς τὰς ἐορτὰς καὶ τὰ ἔθιμα.

2. 'Εκδήλωσις εὐχαριστήσεως, χαρᾶς.

3. 'Υπερηφάνεια διὰ τὰ ἐορταζόμενα ἱστορικὰ γεγονότα.

'Ιδανικά: Θαυμασμός καὶ τιμὴ πρὸς τὰ ἐορταζόμενα πρόσωπα τὰ θρησκευτικὰ καὶ ἱστορικὰ γεγονότα.

8. ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΥΠΟΔΕΙΞΕΙΣ

1. Τῇ συμμετοχῇ τῶν μαθητῶν κατάλληλος διακόσμησις τῆς αἰθούσης.

2. 'Οργάνωσις ἀναλόγων ἐορτῶν εἰς τὴν αἰθουσαν τοῦ σχολείου.

3. Σκόπιμον εἶναι ὅπως διατεθῶσιν 4 διδακτικαὶ ὥραι.

Δευτέρα τάξις

Ματριδογνωστικὰ μαθήματα

1. 'Ενότης.

1. Τὸ Σχολεῖον μας.

1. 'Ο διδάσκαλος καὶ οἱ συμμαθηταὶ μας.

2. διδακτήριον—ἡ αὐλὴ καὶ ὁ σχολικὸς κήπος.

3. Πῶς βοηθοῦμεν εἰς τὴν καθαριότητα τοῦ σχολείου.

4. Πῶς συμπεριφερόμεθα εἰς τὸ σχολεῖον (κανονισμός σχολείου).

5. Πῶς βοηθοῦμεν εἰς τὴν διακόσμησιν τοῦ σχολείου.

6. 'Η εὐθύνη διαφυλάξεως τοῦ διδακτηρίου καὶ τοῦ ὕλικου τοῦ σχολείου.

7. Τρόπος ὁργάνωσεως ἐορτῶν εἰς τὰς ὁποίας καλοῦνται καὶ οἱ γονεῖς.

1. ΕΙΔΙΚΑΙ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

Κατανόησις λέξεων: σχολεῖον, συμμαθητής, διδακτήριον, εὐθύνη, ὕλικόν τοῦ σχολείου πρόσκλησις.

'Ικανότητες - Δεξιότητες: 'Απόκτησις τρόπων καλῆς συμπεριφορᾶς πρὸς τοὺς διδασκάλους καὶ μαθητάς.

2. Κατανόησις τῆς ἀξίας τῆς καθαριότητος τοῦ σχολείου διὰ τὴν ὑγείαν τῶν μαθητῶν.

3. 'Αναγνώρισις τῆς εὐθύνης εἰς τὴν φύλαξιν τῆς περιουσίας τοῦ σχολείου.

4. 'Ανάπτυξις τοῦ πνεύματος συνεργασίας διὰ τὴν ἐπιτυχίαν κοινῶν σκοπῶν.

5. 'Ανάπτυξις καλαισθησίας.

6. 'Ικανότης ὑποδοχῆς καὶ περιποιήσεως ἄλλων.

7. 'Απόκτησις τῶν ἰδιοτήτων τοῦ καλοῦ μαθητοῦ.

Διαθέσεις - συνήθειαι: 1. εὐχαρίστησις ἐκ τῆς καθαριότητος καὶ τοῦ ὠραίου.

2. Προθυμία εἰς τὴν ἀνάληψιν εὐθυνῶν.

3. Σεβασμὸς πρὸς τὴν περιουσίαν τῶν ἄλλων.

4. 'Επιθυμία ἐξυπηρετήσεως καὶ εὐχρηστικῆς τῶν ἄλλων.

5. Προθυμία πρὸς συμμόρφωσιν εἰς

τοὺς κανονισμοὺς τοῦ σχολείου.

'Ιδανικά: Νὰ γίνω καλὸς μαθητὴς διὰ τῆς ἀποκτήσεως τῶν ἀνωτέρω ἱκανότητων καὶ διαθέσεων.

1. ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΥΠΟΔΕΙΞΕΙΣ

1. Συμμετοχὴ τῶν μαθητῶν εἰς τὴν καθαριότητα, τὴν διακόσμησιν τοῦ σχολείου, τὰς ἐργασίας τοῦ σχολικοῦ κήπου, τὴν καλὴν διατήρησιν τῆς περιουσίας τοῦ σχολείου.

2. Σκόπιμον εἶναι, ὅπως διατεθῶσιν 7 διδακτικαὶ ὥραι.

2. 'Ενότης.

Α. Συνοικία—Χωρίον ἢ Πόλις Κοινότης ἢ Δήμος.

1. 'Η ἐκκλησία μας, 2. 'Η πλατεία μας, 3. Τὰ μνημεῖα (ἡρώων κλπ.) 4. 'Η Κοινότης ἢ ὁ Δήμος μας. 5. Οἱ ἡῶροι παιγνιδίων. 6. Οἱ δρόμοι μας. 7. Μέσα συγκοινωνίας. 8. 'Υδρεῖσις καὶ φωτισμός. 9. 'Απὸ ποῦ καὶ πῶς προμηθευόμεθα τὰ πράγματα τὰ ὁποῖα μᾶς χρειάζονται.

Β. 'Ο κόσμος εὐρύτερον.

Διηγῆσις τῶν μαθητῶν ἐκ τῆς ἐμπειρίας των.

2. ΕΙΔΙΚΑΙ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

Κατανόησις λέξεων: συνοικία, χωρίον, ἢ πόλις, κοινότης ἢ δήμος, πρόεδρος ἢ δήμαρχος, ἐκκλησία, πλατεία, μνημεῖον, ταχυδρόμος (γραμμοτοκομιστής) χωροφύλαξ, ἡῶρος παιγνιδίων, δρόμος μέσον συγκοινωνίας, ὕδρεῖσις, φωτισμός, καταστήματα.

'Ικανότητες - Δεξιότητες: 1. Διάκρισις τῶν κυρίων χαρακτηριστικῶν τοῦ χωρίου ἢ τῆς πόλεως.

2. 'Ικανότης κατανοήσεως τῆς χρησιμότητος τῆς ἐκκλησίας, τῆς πλατείας, τοῦ μνημείου, τῶν ὁδῶν, τῆς ὕδρευσεως, τοῦ φωτισμοῦ, διὰ τὴν ζωὴν τῶν κατοίκων.

3. Κατανόησις τῆς χρησιμότητος τῶν μέσων συγκοινωνίας.

4. Κατανόησις τῆς χρησιμότητος τῶν ἐμπορικῶν καταστημάτων διὰ τὴν ζωὴν τῶν κατοίκων.

5. 'Αναγνώρισις τῆς εὐθύνης διὰ τὴν διαφύλαξιν τῆς περιουσίας τῆς κοινότητος, τὴν καθαριότητα αὐτῆς κλπ.

6. 'Ικανότης ὁρθοῦ προσανατολισμοῦ καὶ ὁρθῆς τοποθετήσεως ἐπὶ τῆς ἀμμοδόχου καὶ τοῦ δαπέδου, τῶν χαρακτηριστικῶν μερῶν τῆς συνοικίας, τοῦ χωρίου ἢ τῆς πόλεως.

7. Χρησιμοποίησις τῆς καταλλήλου ὁρολογίας.

'Ιδανικά: 'Η συνοικία νὰ γίνῃ ἡ καλυτέρα.

2. ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΥΠΟΔΕΙΞΕΙΣ

1. 'Επίσκεψις τῶν χαρακτηριστικῶν σημείων τῆς συνοικίας, τοῦ χωρίου ἢ τῆς πόλεως.

2. Παρατήρησις ἀφ' ὑψηλῆς θέσεως τῆς συνοικίας, τοῦ χωρίου ἢ τῆς πόλεως.

2. Παρατήρησις ἀφ' ὑψηλῆς θέσεως τῆς συνοικίας, τοῦ χωρίου ἢ τῆς πόλεως, διακρίσεις τῶν χαρακτηριστικῶν σημείων καὶ τοποθέτησις αὐτῶν πρὸς ἀνατολάς, δυσμάς, βορρᾶν καὶ νότον, ὡς καὶ ἀπεικονίσεις τούτων.

3. Σκόπιμον εἶναι ὅπως διατεθῶσιν 6 διδακτικαὶ ὥραι.

3. 'Ενότης.

III ΠΡΟΦΥΛΑΞΙΣ ΕΚ ΤΩΝ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ

1. Τὰ συνηθέστερα αἷτια τῶν ἀτυχημάτων: φωτιά, ἠλεκτρισμός, κακοὶ δρόμοι, ἔλλειψις φωτισμοῦ, γεφυρῶν.

2. Πῶς ἡ Κοινότης ἢ ὁ Δήμος θὰ φροντίσῃ διὰ τὴν πρόσληψιν τῶν ἀτυχημάτων.

3. Τί θὰ κάνωμεν εἰς περίπτωσιν ἐλαφροῦ τραυματισμοῦ.

3. ΕΙΔΙΚΑΙ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

Κατανόησις λέξεων: προφύλαξις, ἀτύχημα, τραυματισμός, πρῶται βοήθειαι.

Ἰκανότητες-δεξιότητες: 1. Κατανόησις τῆς σημασίας τῆς συμβολῆς τῆς Κοινότητος διὰ τὴν προφύλαξιν ἐκ τῶν ἀτυχημάτων.

2. Γνώσεις τῶν ἐνδεδειγμένων εἰς περίπτωσιν ἀτυχημάτων.

Διαθέσεις-συνήθειαι: 1. Ἀνάπτυξις τῆς ἀνάγκης προφυλάξεως ἐκ τῶν διαφορῶν κινδύνων. 2. Προθυμία βοηθείας τῶν κινδυνεύοντων.

Ἰδανικόν: Νὰ ἀποφεύγῃ τὰ ἀτυχήματα καὶ νὰ συμβάλλῃ εἰς τὴν ἐλάττωσιν αὐτῶν.

3. ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΥΠΟΔΕΙΞΕΙΣ

1. Θὰ τονισθοῦν τὰ σημεῖα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα αἱ τοπικαὶ συνθήκαι ἐπιβάλλουν.

2. Πρακτικὴ ἀσκῆσις εἰς τὸν τρόπον ἐνεργείας ἐν περιπτώσει ἀτυχημάτων καὶ εἰς τὸν τρόπον παροχῆς πρώτων βοηθειῶν.

3. Σκόπιμον εἶναι ὅπως διατεθῶσιν 3 διδακτικαὶ ὥραι.

4. 'Ενότης.

IV. ΑΠΟΚΤΗΣΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΤΗΡΗΣΙΣ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ.

1. Τὰ μέρη τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος.

2. Τροφή καὶ ἀνάπαυσις.

3. Καθαριότης.

α) Καθαριότης ὁλοκλήρου τοῦ σώματος, πλύσιμον, κτένισμα, καθαρισμός ὁ-

δόντων, ὀνύχων, χρησιμοποίησις καθαροῦ ρινομάκτρου.

β. Διατήρησις τῶν ἐνδυμάτων μας καθαρῶν.

γ) Πρὸ τῆς βραδυνῆς κατακλίσεως πλύσιμον χειρῶν καθάρισμα ὀδόντων κλπ.

δ) Καλὴ ἐμφάνισις.

4. Πῶς ἐνδυόμεθα κατὰ τὰς διαφορὰς ἐποχὰς καὶ τὰς διαφορὰς καιρικὰς μεταβολὰς.

5. Πῶς καὶ οἱ ἄλλοι μᾶς βοηθοῦν διὰ τὴν διατήρησιν τῆς υγείας μας (ἀσθένειαι, ἰατροὶ — μικρόβια — ἐμβολιασμοὶ — δαμαλισμοί).

4. ΕΙΔΙΚΑΙ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

Κατανόησις λέξεων: υγεία, ὕψος, βάρος, καθαριότης, λουτρόν, ὀδοντόπαστα, ἐνδυμασία, ἀσθένεια, μικρόβιον, ἐμβολιασμός, δαμαλισμός ἰατρός.

Ἰκανότητες-δεξιότητες: 1. Κατανόησις τῆς σημασίας τῆς καθαριότητος διὰ τὴν υγείαν.

2. Διακρίσεις τῶν καταλλήλων ἐνδυμάτων διὰ τὰς ἐκάστοτε καιρικὰς μεταβολὰς.

Διαθέσεις-συνήθειαι: 1. Διαφέρων διὰ τὴν καθαριότητα σώματος καὶ ἐνδυμάτων καὶ τὴν καλὴν ἐμφάνισιν.

2. Συνήθεια ἀτομικῆς καθαριότητος πρὸ τῆς βραδυνῆς κατακλίσεως.

3. Πρόθυμος συμμόρφωσις πρὸς τὰς ὁδηγίας τοῦ ἰατροῦ.

Ἰδανικά: Ἀπόκτησις καὶ διατήρησις ἀρίστης υγείας.

4. ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΥΠΟΔΕΙΞΕΙΣ.

1. Ἀνάρτησις πίνακος δεικνύοντος τὴν ὁμαλὴν ἀνάπτυξιν τῶν παίδων τῆς σχολικῆς ἡλικίας, καὶ προμήθεια ζυγοῦ καὶ ἀναστηματομέτρου διὰ τὴν κανονικὴν παρακολούθησιν τῆς σωματικῆς ἀναπτύξεως τῶν μαθητῶν.

2. Ἀσκήσις τῶν μαθητῶν εἰς τὴν καθαριότητα σώματος καὶ ἐνδυμάτων ὡς καὶ εἰς τὴν καλὴν ἐμφάνισιν.

3. Σκόπιμον εἶναι ὅπως διατεθῶσιν 5 διδακτικαὶ ὥραι.

5. 'Ενότης.

1. Οἱ καλοὶ τρόποι πρὸς τοὺς ἄλλους.

α) Ἡ συμπεριφορὰ πρὸς τοὺς γονεῖς, τοὺς ἀδελφούς, τοὺς συγγενεῖς.

β) Ἡ συμπεριφορὰ πρὸς τοὺς διδασκάλους, ἱερεῖς, μεγαλυτέρους γέροντας, ἀναπήρους, γυναῖκας.

γ) Πῶς νὰ εἴμεθα ἀνεκτοὶ καὶ εὐχάριστοι εἰς τοὺς γείτονας.

2. Ἡ φιλία.

α) Πῶς μερικοὶ ἄνθρωποι εἶναι εὐχάριστοι εἰς ἡμᾶς καὶ πῶς ἡμεῖς εἴμεθα

εὐχάριστοι εἰς ἄλλους.

β) Τὶ ἐννοοῦμεν ὅταν λέγωμεν ὅτι εἴμεθα φίλοι.

γ) Πῶς ἐκδηλώνομεν τὴν φιλίαν μας πρὸς τοὺς ἄλλους.

δ) Πῶς δύνανται οἱ μικροὶ νὰ εἶναι φίλοι τῶν μεγάλων.

3. Τὰ παιγνίδια.

α) Τρόποι ἐκλογῆς παιγνιδίων καὶ συμπαικτῶν.

β) Συμμετοχὴ καὶ τῶν ἄλλων εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τῶν ἀθυρμάτων μας.

γ) Ἡ συμπεριφορὰ μας πρὸς τοὺς συμπαικτῶν.

4. Πῶς συνεργαζόμεθα.

α) Καλὰ συνήθειαι κατὰ τὴν ὁμαδικὴν ἐργασίαν.

β) Κατάλληλος ἐκλογὴ τῶν ὁμάδων ἐργασίας.

γ) Ἀνάληψις εὐθύνης εἰς τὴν ὁμαδικὴν ἐργασίαν.

δ) Ἀναγνώρισις τῶν ἱκανοτήτων τῶν ἄλλων καὶ ἐκλογὴ καταλλήλων ἀρχηγῶν.

5. ΕΙΔΙΚΑΙ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

Κατανόησις λέξεων: φίλος, φιλία, συμπεριφορὰ, καλὸς τρόπος, ἀνεκτός, εὐχάριστος, γείτων, ἀνάπηρος, ἐκλογὴ, συνεργασία, ὁμάς, συνήθεια, εὐθύνη, ἀναγνώρισις, ἱκανότης, συμπάθεια.

Ἰκανότητες-δεξιότητες: 1. Κατανόησις τῶν ὀρθῶν ἐκδηλώσεων φιλίας.

2. Κατανόησις τῶν ὀρθῶν τρόπων συμπεριφορᾶς.

3. Καλὴ συντήρησις καὶ διαφύλαξις τῶν ἀθυρμάτων.

4. Ἀνάπτυξις τῶν βασικῶν ἰδιοτήτων διὰ τὴν συνεργασίαν.

5. Ἐκλογὴ ὡς ἀρχηγῶν τῶν καλυτέρων.

Διαθέσεις-συνήθειαι: Διαφέρων διὰ νὰ εἴμεθα ἀνεκτοὶ καὶ εὐχάριστοι εἰς τοὺς ἄλλους.

2. Διαφέρων διὰ τὴν σύναψιν φιλίας μετὰ τῶν ἄλλων.

3. Ἀπόκτησις συνθητιῶν καλῆς συμπεριφορᾶς.

4. Ἀπόκτησις καλῶν συνθητιῶν συνεργασίας.

5. Συγκράτησις τῶν ὑπερβολικῶν ἐκδηλώσεων κατὰ τὴν νίκην καὶ τὴν ἥτταν.

6. Σεβασμός τῆς σειρᾶς προτεραιότητος τῶν ἄλλων καὶ τῶν κανονισμῶν εἰς τὸ παίγνιον καὶ τὴν ὁμαδικὴν ἐργασίαν.

Ἰδανικά: Ἀγαθαὶ σχέσεις πρὸς πάντας.

5. ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΥΠΟΔΕΙΞΕΙΣ

1. Ὁργάνωσις εὐκαιριῶν διὰ τὴν πρακτικὴν ἀσκήσιν εἰς τὴν ἀπόκτησιν καλῶν τρόπων συμπεριφορᾶς εἰς τὰ παιγνίδια, τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν ζωὴν ἐν γένει.

2. Σύνταξις κανονισμοῦ φιλικῆς συμπεριφορᾶς πρὸς τοὺς ἄλλους, ὀρθῆς συμπεριφορᾶς πρὸς τοὺς ἄλλους, ὀρθῆς συμπεριφορᾶς πρὸς τοὺς ἄλλους.

μπεριφορᾶς κατὰ τὰ παιγνίδια καὶ τὴν ὁμαδικὴν ἐργασίαν.

3. Διαπίστωσις ὑπὸ τοῦ διδασκάλου τοῦ βαθμοῦ κοινωνικῆς ἀναπτύξεως ἐκάστου μαθητοῦ.

4. Σκόπιμον εἶναι ὅπως διατεθῶσιν πέντε διδακτικαὶ ὥραι.

6. 'Ενότης.

VI. ΚΑΛΗ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣ ΑΝΑΠΑΥΣΙΝ ΚΑΙ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΝ ΧΡΟΝΟΥ.

1. Πῶς ψυχαγωγούμεθα μόνοι μας.

α) Διάφορα ἀτομικὰ παιγνίδια.

β) Ἀνάγνωσις βιβλίων.

γ) Ἀκρόασις ραδιοφώνου.

δ) Ἀναστροφή μὲ οἰκόσιτα ζῶα.

ε) Ἀπασχόλησις εἰς τὴν ζωγραφικὴν καὶ χειροτεχνία.

2. Πῶς ψυχαγωγούμεθα μετὰ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας.

α. Ἐργασίαι εἰς τὸν κήπον.

β) Οἰκογενειακοὶ περίπατοι, ἐκδρομαὶ, ταξίδια.

γ) Παιγνίδια μετὰ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας.

δ) Ἐρασιτεχνικαὶ οἰκογενειακαὶ ἀπασχολήσεις.

ε) Πρόσκλησις συγγενῶν καὶ φίλων εἰς τὴν οἰκίαν.

στ) Μετάβασις εἰς ἐπιτρεπόμενα θεάματα.

3. Πῶς ψυχαγωγούμεθα εἰς τὸ Σχολεῖον:

α) Ἐκδρομαί.

β) Σχολικαὶ ἐορταί.

γ) Παιγνίδια.

4. Ἀνάπαυσις.

α) Οἱ καλυτέροι τρόποι ἀναπαύσεως.

β) Ὁ σεβασμός τῆς ἀναπαύσεως τῶν ἄλλων.

5. Ἡ ἰδική μας ψυχαγωγία καὶ ὁ σεβασμός τῆς ἀναπαύσεως τῶν ἄλλων.

6. ΕΙΔΙΚΑΙ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

Κατανόησις λέξεων: ψυχαγωγία, ἀκρόασις, ἀπασχόλησις, ζωγραφικὴ, ἐκδρομὴ, ταξίδιον, πρόσκλησις, κινηματογράφος, θέατρον, ραδιοφώνον, ἀνάπαυσις, θέαμα.

Ἰκανότητες-δεξιότητες: Ἐκλογὴ καταλλήλων τρόπων διὰ νὰ ψυχαγωγῇται ὁ μαθητὴς μόνος.

2. Ἐκλογὴ καταλλήλων τρόπων διὰ ψυχαγωγῇται ὁ μαθητὴς μετὰ τῶν ἄλλων μελῶν τῆς οἰκογενείας, τῶν συγγενῶν καὶ τῶν φίλων.

3. Διακρίσεις μετὰ ψυχαγωγίας καὶ ἐργασίας.

4. Λογικὴ χρῆσις τοῦ χρόνου δι' ἐργασίαν καὶ ψυχαγωγίαν.

Διαθέσεις-συνήθειαι: 1. Ὁμαλὴ ἀνάπτυξις διαφέροντος διὰ τὴν ψυχαγωγίαν

2. Σεβασμός της ψυχαγωγίας και αναπαύσεως των άλλων.

3. Συμβολή εις την ψυχαγωγίαν των άλλων.

Ίδανικά: Όρθη χρήση του χρόνου προς εργασία, ψυχαγωγίαν και ανάπαυσιν.

6. ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΥΠΟΔΕΙΞΕΙΣ

1. Χρησιμοποίησις των δημιουργικῶν δυνάμεων τοῦ μαθητοῦ διὰ τὴν ὀργάνωσιν εὐκαιριῶν ψυχαγωγίας.

2. Προμήθεια ὑπὸ τοῦ σχολείου τῶν μέσων ψυχαγωγίας: ὅπως βιβλίου, ραδιοφώνου, κινηματογράφου.

3. Ὁργάνωσις σχολικῶν ἑορτῶν καὶ ἐκδρομῶν.

7. Ἐνότης.

VII. ΕΣΟΔΑ ΚΑΙ ΕΞΟΔΑ ΟΙΚΟΓΕΝΙΑΙΑΣ

1. Διατί ἡ οἰκογένεια χρειάζεται, χρήματα (Στέγη — διατροφή — ἐνδυμασία — υγεία — ψυχαγωγία).

2. Πῶς ἡ οἰκογένεια ἀποκτᾷ τὰ χρήματα.

Εργασία πατρὸς καὶ ἐργασία ἄλλων μελῶν τῆς οἰκογενείας.

3. Ποῖοι οἱ καλύτεροι τρόποι χρησιμοποίησεως τῶν χρημάτων τὰ ὁποῖα μᾶς δίδουν.

Διατί προσπαθοῦμεν νὰ ἀποταμιεύωμε χρήματα.

Τί κάνομεν ὅταν τὰ χρήματά μας δὲν ἐπαρκοῦν διὰ τὴν ἀγορὰν ὅλων τῶν πραγμάτων τὰ ὁποῖα ἐπιθυμοῦμεν (ἐπιλογή).

4. Πῶς καὶ ἡμεῖς θὰ βοηθήσωμεν εἰς τὴν αὐξήσιν τῶν ἐσόδων τῆς οἰκογενείας. Δὲν καταστρέφομεν τὰ παίγνιά μας, τὰ ἐνδύματά, τὰ βιβλία μας, καὶ δὲν χάνομε τὰ πράγματά μας καὶ βοηθοῦμεν τὴν οἰκογένειαν εἰς τὰς ἐργασίας τῆς)

7. ΕΙΔΙΚΑΙ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

Κατανόησις λέξεων: ἔσοδα, ἐξοδα, χρήματα, στέγη, ἐνοίκιον, τροφή, ἐνδυμασία, ἀποταμίευσις, ἔκτακτος ἀνάγκη, ἐργασία.

Ίκανότητες-δεξιότητες: 1. Κατανόησις τῆς σημασίας τοῦ χρήματος διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου.

2. Κατανόησις τῆς σημασίας τῆς ἀποταμιεύσεως διὰ τὰς ἐκτάκτους ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου.

3. Συμβολή εἰς τὴν αὐξήσιν τῶν ἐσόδων τῆς οἰκογενείας.

Διαθέσεις - συνήθειαι: 1. Λελογισμένη ἐκτίμησις τοῦ χρήματος.

2. Ἀνάπτυξις τοῦ πνεύματος τῆς οἰκονομίας.

3. Διαφέρον διὰ τὴν αὐξήσιν τῶν ἐσόδων τῆς οἰκογενείας.

Ίδανικόν: Λελογισμένον πνεῦμα οἰκονομίας καὶ ἀποταμιεύσεως.

7. ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΥΠΟΔΕΙΞΕΙΣ

1. Καταβολὴν φροντίδων διὰ τὴν καλὴν διατήρησιν τῶν βιβλίων, τῶν ἐνδυμάτων καὶ ὑποδημάτων τῶν μαθητῶν καὶ τὴν μὴ ἀπώλειαν αὐτῶν.

2. Ἀποταμίευσις χρημάτων ὑπὸ τῆς τάξεως καὶ ἡ καταλληλοτέρα χρησιμοποίησις αὐτῶν πρὸς σκοποὺς καθοριζομένους ὑπὸ τῆς τάξεως.

3. Παρότρυνσις τῶν μαθητῶν νὰ βοηθοῦν εἰς τὰ ἔργα τῆς οἰκογενείας τῶν.

4. Σκόπιμον εἶναι ὅπως διατεθῶσιν 4 διδακτικαὶ ὥραι.

8. Ἐνότης.

VIII. ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕΤΑ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ.

1. Τὰ μέσα ἐπικοινωνίας (βιβλίον, περιοδικόν, ἡμερησίς, εἰκὼν, ἐπιστολή, τηλεγράφημα, τηλεφώνημα, ραδιοφώνον, γραμμοφώνον, κινηματογράφος).

2. Τί πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν μας ὅταν ἐπικοινωνῶμεν μετὰ τῶν ἄλλων.

3. Αἱ εἰκόνες καὶ φωτογραφίαι ὡς μέσα ἐπικοινωνίας.

8. ΕΙΔΙΚΑΙ ΕΠΙΔΙΩΚΕΙΣ

Κατανόησις λέξεων: ἐπικοινωνία, ἐπιστολή, τηλεφώνημα, τηλεγράφημα, περιοδικόν, ἡμερησίς, γραμμοφώνον, κινηματογράφος, τηλεφώνον, ταχυδρομεῖον, τηλεγραφεῖον, τηλεφωνικὴ συνδιάλεξις, εἰκὼν, φωτογραφία.

Ίκανότητες - δεξιότητες: Χρήσις τοῦ καταλλήλου μέσου ἐπικοινωνίας εἰς τὰς διαφόρους περιστάσεις.

2. Ἐφαρμογὴ βασικῶν κανόνων κατὰ τὴν χρησιμοποίησιν τῶν διαφόρων μέσων ἐπικοινωνίας (καλοὶ τρόποι ἀκροάσεως, ὁμιλίας καὶ γραφῆς).

Διαθέσεις-συνήθειαι: 1. Ἀκριβολογία εἰς τὴν μετάδοσιν εἰδήσεων.

2. Σεβασμός τῶν ἐπιστολῶν τῶν ἄλλων.

Ίδανικά: Καλὴ χρησιμοποίησις τῶν μέσων ἐπικοινωνίας.

8. ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΥΠΟΔΕΙΞΕΙΣ

1. Ὁργάνωσις εὐκαιριῶν διὰ τὴν ἄσκησιν τῶν μαθητῶν εἰς τὴν χρῆσιν τῶν μέσων ἐπικοινωνίας.

2. Σκόπιμον εἶναι ὅπως διατεθῶσιν 3 διδακτικαὶ ὥραι.

9. Ἐνότης.

IX. ΤΟ ΦΥΣΙΚΟΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

A) Αἱ τέσσαρες ἐποχαὶ τοῦ ἔτους.

1. Τὸ φθινόπωρον.

α) Ὁ καιρὸς κατὰ τὸ φθινόπωρον (σύννεφα, βροχαί, ἀστραπαί, βρονταί

Η ΕΝΙΑΙΑ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Τοῦ κ. ΚΩΝΗΝΟΥ ΜΑΛΟΥΚΟΥ, Ἐπιθεωρητοῦ Σχολείων

Ἡ ἀπὸ τριῶν αἰώνων ἐπικράτησις τοῦ Νοησιαρχισμοῦ (ὀρθολογισμοῦ Rationalismus) εἰς τὴν Φιλοσοφίαν, συνετέλεσε σημαντικῶς εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν καὶ τὰς ἀλματώδεις κατακτήσεις τοῦ Μηχανικοῦ Πολιτισμοῦ.

Τὸ Σχολεῖον, ὡς ὀργανωμένη μορφή κοινωνικῆς σκοπιμότητος, ἐδέχθη, κατὰ φυσικὸν λόγον, τὴν ἐπίδρασιν τῶν φιλοσοφικῶν ἀντιλήψεων τῆς ἐποχῆς καὶ ἀπέβη Σχολεῖον τῆς νοήσεως, Σχολεῖον τῶν γνώσεων. Τὸ παλαιὸν Σχολεῖον, στηριζόμενον εἰς τὴν ψυχολογίαν τῆς συνειδήσεως καὶ εἰς τὴν φιλοσοφίαν τῆς γνώσεως, ἠκολούθησε, περισσότερο τοῦ δέοντος, τὴν διαφοροποίησιν τῆς Ἐπιστήμης καὶ τὴν εἰδίκευσιν, τὴν ὁποῖαν ἀκολουθοῦν τὰ ἀνώτερα σχολεῖα καὶ κατέληξεν οὕτω εἰς τὴν κατὰ τμησιν καὶ τὴν ἀνάλυσιν τῶν ἐνοτή-

των τῆς ζωῆς.

Ἀλλὰ τὸ παιδί τοῦ Δημοτικοῦ ἀτενίζει αὐτὴν τὴν ζωὴν, ὡς αὕτη προσπίπτει εἰς τὴν ἄμεσον ἀντίληψίν του, καὶ δὲν δύναται νὰ ἐργασθῇ ἀφαιρετικῶς, μετὰ μόνον τὴν νόησιν καὶ μάλιστα μακρὰν τῆς ζωῆς. Ἐξ ἄλλου ἡ τεραστίᾳ ἀνάπτυξις τοῦ Μηχανικοῦ Πολιτισμοῦ, δὲν ἔφερε τὸν ἄνθρωπον πλησιέστερον πρὸς τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν χαρὰν, διότι δὲν ἐθεωρήθη ὁ μηχανικὸς πολιτισμὸς ὡς μέσον ἀπαραίτητον διὰ τὸν Πνευματικὸν Πολιτισμὸν, ἀλλ' ὡς σκοπὸς. Ἀπεναντίας ἀπεγύμνωσε τοῦτον τῶν εὐγενεστέρων ἀνθρωπίνων ἰδανικῶν καὶ ἀπεμάκρυνε καὶ τὴν μικρὰν ἡλικίαν ἀπὸ τοῦ ἰδεώδους τῆς μορφωτικῆς ἐνότητος καὶ τῆς συνθέσεως τῶν ποικίλων ἐκδηλώσεων τῆς ζωῆς, τὴν ὁποῖαν, κατ' ἐξοχὴν, ἐπιτυγχάνει τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον.

πλημμύραι).

β) Ἡ φύσις κατὰ τὸ φθινόπωρον.

γ) Αἱ ἀσχολίαι τῶν κατοίκων κατὰ τὸ φθινόπωρον.

δ) Ἐορταί, ἡθῆ καὶ ἔθιμα κατὰ τὸ φθινόπωρον.

2. Ὁ Χεῖμῶν.

α) Ὁ καιρὸς κατὰ τὸν χειμῶνα (χιῶν, τρικυμία, ἄνεμοι, θύελλαι).

β) Ἡ φύσις κατὰ τὸν χειμῶνα.

γ) Αἱ ἀσχολίαι τῶν κατοίκων κατὰ τὸν χειμῶνα.

δ) Ἐορταί, ἡθῆ καὶ ἔθιμα κατὰ τὸν χειμῶνα.

ε) Μέσα θερμάνσεως.

3. Ἡ ἄνοιξις.

α) Ὁ καιρὸς καὶ ἡ φύσις κατὰ τὴν ἄνοιξιν.

β) Αἱ ἀσχολίαι τῶν κατοίκων κατὰ τὴν ἄνοιξιν.

γ) Ἐορταί, ἡθῆ καὶ ἔθιμα κατὰ τὴν ἄνοιξιν.

4. Τὸ θέρος.

α) Ὁ καιρὸς.

β) Ἡ φύσις καὶ ὁ οὐρανός.

γ) Αἱ ἀσχολίαι τῶν κατοίκων.

δ) Ἐορταί καὶ σχολικαὶ διακοπαί.

Β' Προφύλαξις ἀπὸ τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχάς.

Γ' Πῶς ἡ διαμονὴ μας εἰς τὸ ὑπαίθριον καθίσταται εὐχάριστος εἰς τὰς διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους.

9. ΕΙΔΙΚΑΙ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

Κατανόησις λέξεων: ἔτος, ἐποχὴ τοῦ

ἔτους, μῆν, ἡμέρα, εἰκοσιτετράωρον, ὥρα, λεπτόν, φύσις, φθινόπωρον, καιρὸς, σύννεφον, βροχὴ, ἀστραπή, βροντὴ, ἀσχολίαι τῶν κατοίκων, ἡθῆ καὶ ἔθιμα, χιμῶν, χιῶν, πλήμμουρα, τρικυμία, ἄνεμος, θύελλα, θέρμανσις, ἄνοιξις, οὐρανός, ἑορταί, διακοπαί.

Ίκανότητες - δεξιότητες: 1. Διάκρισις τῶν κυρίων χαρακτηριστικῶν ἐκάστης ἐποχῆς.

2. Προφύλαξις ἀπὸ τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ.

3. Κατανόησις ὅτι ἡ φύσις ἐπηρεάζει τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου.

4. Ὁργάνωσις εὐχαρίστων ἀπασχολήσεων εἰς τὸ ὑπαίθριον κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχάς.

Διαθέσεις - συνήθειαι: 1. Διαφέρον πρὸς τὸ ὑπαίθριον.

2. Ἀπόλαυσις τῆς ὀραιότητος τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος.

9 ΜΕΘΟΔΙΚΑΙ ΥΠΟΔΕΙΞΕΙΣ

1. Εἰκονογράφησις τῶν τεσσάρων ἐποχῶν τοῦ ἔτους μετὰ τῶν ἰδιαιτέρων χαρακτηριστικῶν ἐκάστης ἐποχῆς.

2. Ὁργάνωσις ἐκδρομῶν κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς διὰ τὴν παρατήρησιν τῶν χαρακτηριστικῶν ἐκάστης τῶν ἐποχῶν.

3. Ὁργάνωσις ἐκθέσεως ἐκάστης ἐποχῆς.

4. Σκόπιμον εἶναι ὅπως διατεθῶσιν δέκα διδακτικαὶ ὥραι.

Τὸ Νέον Σχολεῖον, ὅθεν, καὶ ἰδιαιτέρως ἢ Ἐν. Συγκ. Διδασκαλία, ἀποτελεῖ αἴτημα, τόσον τῶν μορφωτικῶν ἀπαιτήσεων τῆς ἐποχῆς, ὅσον καὶ τῆς ψυχολογικῆς καταστάσεως τῶν μαθητῶν τοῦ Δημοτικοῦ.

2) Τὰ ἀντικείμενα καὶ τὰ γεγονότα τοῦ ἀμέσου περιβάλλοντος τοῦ παιδιοῦ καὶ γενικῶς πᾶσα ἐκδήλωση τῆς ζωῆς ἐν τῇ στενωτέρᾳ Πατρίδι, τελοῦν εἰς στενὴν ἀλληλεξάρτησιν καὶ παρουσιάζουν, ἐκτὸς τῆς ἐξωτερικῆς αὐτῶν μορφῆς, καὶ ἐσωτέρας τινὰς καταστάσεις καὶ σχέσεις, τῶν ὁποίων ἡ κατανόησις συντελεῖται πληρέστερον εἰς τὸν τόπον τῆς ὑπάρξεώς των, μέσα εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν.

Ἡ Βιολογία ἔδωσε εἰς τὴν Ἀγωγὴν τὴν ἰδέαν τῆς ὁλότητος τῶν ζώντων ὁργανισμῶν καὶ τῆς ζωῆς καθόλου. Τὰ μέρη εἶναι ὁργανικῶς ἐνιαῖα, εἰς τρόπον ὥστε ἡ ὁργανικὴ ὁλότης νὰ προσδιορίζη καὶ νὰ ἐρμηνεύη τὴν λειτουργίαν τοῦ ἐπὶ μέρους. Ἐξ ἄλλου ἀπασαί αἱ ψυχολογικαὶ θεωρίαι τοῦ αἰῶνος, καταλήγουσαι εἰς τὴν ψυχολογίαν τῆς ὁλότητος α) παραδέχονται τὴν ὁργανικὴν σχέσιν τοῦ μέρους πρὸς τὸ ὅλον καὶ β) ἐπιβάλλουν, μὲ ἰσχὺν νόμου, τὴν καθολικὴν ἀντίληψιν (globalisation). Καὶ οἱ μεγάλοι καὶ οἱ μικροὶ ἀντιλαμβάνονται τὸν περιβάλλοντα αὐτοῦς κόσμον, οὐχὶ ἀναλυτικῶς, ἀλλὰ συνολικῶς. Ἡ ἀνάλυσις ἐπακολουθεῖ, ἀναλόγως τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ ἀτόμου διὰ τὰ παρατηρούμενα, καὶ ἀπαιτεῖ ἀφαιρετικὴν ἱκανότητα, ἡ ὁποία αὐξάνει μὲ τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν μόρφωσιν.

Μὲ τὴν καθολικὴν ἀντίληψιν ζοῦν κυρίως οἱ πρωτόγονοι καὶ τὰ παιδιά.

Τὸ παιδί δὲν εἶναι δέσμη ψυχικῶν δυνάμεων, τὰς ὁποίας πρέπει ν' ἀσκήσωμεν καὶ νὰ ἐξελιξώμεν διὰ τῶν ἰδιαιτέρων μαθημάτων, διὰ τῶν προϊόντων τῆς νοήσεως. Εἶναι ὁργανικὸν σύνολον σωματικοψυχικοῦ πνευματικῶν δυνάμεων, χαρακτηριζόμενον ἀπὸ ζωηρὰν κινητικοαισθητικὴν κατάστασιν καὶ ἔντονον δημιουργικὴν ὁρμήν. Ἡ ὁρμὴ αὕτη, ἐρμηνευομένη φιλοσοφικῶς, ὡς διαίσηθητικὴ δύναμις (Bergson), ἀποβαίνει ὁ σπουδαιότερος παράγων πάσης δημιουργίας.

Κατὰ ταῦτα ἡ κατὰ μαθήματα, τμηματικῶς καὶ εἰς τεχνητὸν περιβάλλον προσφερομένη ὕλη, δὲν ἀνταποκρίνεται οὔτε πρὸς τὴν ὅλην ψυχοφυσικὴν συγκρότησιν τοῦ παιδός, οὔτε πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς ὁργανικῆς ὁλότητος τῆς ὅλης ζωῆς, οὔτε πρὸς τὴν ἀνάγκην τῆς αὐτενεργοῦ δημιουργίας, τὴν ὁποίαν στηρίζουν καὶ τροφοδοτοῦν τὰ διαφέροντα τοῦ παιδός καὶ ἡ «ἐν δυνάμει» κατάστασις τοῦ ψυχοφυσικοῦ αὐτοῦ εἶναι. Ἀκόμη δὲν συντελεῖ εἰς τὴν δημιουργίαν χαρακτήρων σταθερῶν, μὲ συνέπειαν καὶ ἀκολουθίαν.

3) Ἡ Ἐν. Συγκ. Διδασκαλία, δὲν ἀσκεῖ καταναγκασμὸν καὶ δὲν ἀποκόπτει τὸν μα-

θητὴν ἀπὸ τὸν περιβάλλοντα αὐτὸν κόσμον, τὸν ὁποῖον ζῇ οὗτος κατὰ τρόπον προσωπικόν. Ἀαμβάνει ὑπ' ὅψιν τὰ διαφέροντά του καὶ δὲν ὑποτάσσει αὐτὸν εἰς τὴν μάζαν, καλλιερгоυσα τὸν συλλογικὸν ἄνθρωπον.

Δὲν ἀναγκάζει τὸν μαθητὴν μὲ τὴν, καθ' ἐκάστην ὥραν, ἐναλλαγὴν τῶν μαθημάτων, εἰς δύσκολα διὰ τὴν ἡλικίαν του ψυχολογικὰ ἄλματα.

Ἡ ἀρχὴ τῆς ἐποπτείας εἶναι ἐν ἐκ τῶν κυρίων γνωρισμάτων τῆς Ε.Σ.Δ., ἡ ὁποία φέρει τὸν μαθητὴν ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίδρασιν τῶν μορφωτικῶν ἀγαθῶν τοῦ περιβάλλοντος καὶ, διὰ τῆς συνοχῆς καὶ τῆς νομιμότητος τῆς φύσεως, καλλιερгоεῖ τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν αὐτοῦ πειθαρχίαν.

Καλλιερгоεῖ τὸ συνεργατικὸν πνεῦμα καὶ θέτει τὴν ἰδιοφυῖαν ὠρισμένων εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ συνόλου. Δημιουργεῖ ἀφθόνους εὐκαιρίας αὐτενεργείας καὶ ἐσωτερικῆς περισυλλογῆς καὶ συντελεῖ οὕτω εἰς τὴν ἀπόκτησιν τοῦ συναισθήματος τῆς εὐθύνης καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν αὐθυπευθύνων προσωπικοτήτων.

4) Ἡ Ε.Σ.Δ., φέρουσα τὸ περιβάλλον εἰς τὴν προβολὴν τοῦ βιολογικοῦ ἐγὼ τοῦ παιδός, συντελεῖ εἰς τὴν ὁλοφύχον κινητοποίησιν αὐτοῦ καὶ κατὰ συνέπειαν ὥθει εἰς ἐνέργειαν καὶ δράσιν. Ἀνταποκρίνεται, δηλονότι, πλήρως εἰς τὴν ἀπαίτησιν τοῦ Βιωματικοῦ Σχολείου, τοσοῦτ' ἄλλω, καθόσον τμηματικὸν βίωμα, μὲ τεχνητὴν κατάταμψιν τοῦ περιβάλλοντος κόσμου, δὲν ἄγει εἰς πλήρη κατανόησιν.

5) Διατηρεῖ τὸν φυσικὸν τρόπον τοῦ μαθητῆ, φέρει εἰς ἐπαφὴν τὴν σχολικὴν ἐργασίαν μὲ τὴν ἐργασίαν τῆς κοινωνίας, καὶ παρέχει εὐχέρειαν συνδέσεων καὶ σχετίσεων, ἐντὸς ὠρισμένου χώρου καὶ χρόνου.

6) Προφυλάσσει ἡ Ε.Σ.Δ. ἀπὸ τὴν ἄκρατον λεξικρατίαν καὶ καταφεύγει περισσώτερον εἰς τὰ πράγματα. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ διότι δημιουργεῖ πραγματικὴν καὶ πλουσίαν σχολικὴν ζωὴν, ἐνδείκνυται ἰδιαιτέρως διὰ τὰ ξενόφωνα σχολεῖα.

7) Δὲν ἐξαφανίζει τὴν παιδικότητα τῶν μικρῶν μαθητῶν καὶ ἐπιτυγχάνει, ὥστε πᾶσα ἐνέργεια ἢ σκέψις αὐτῶν ν' ἀποτελῇ ἀπάντησιν εἰς τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς. Ἐπιτυγχάνει τοῦτο, διότι ἀντλεῖ τὸ ὕλικόν ἐκ τῆς Στενωτέρας Πατρίδος καὶ ἐπιδιώκει διὰ τοῦ βιώματος τὴν πνευματικὴν καὶ ἐποπτικὴν ἐνότητα σκέψεως καὶ ζωῆς.

8) Διὰ τῆς δυνάμεως τῶν μορφωτικῶν ἀγαθῶν τῆς Στενωτέρας Πατρίδος, συντελεῖ εἰς τὴν τόνωσιν τῶν Ἑθνικῶν Παραδόσεων καὶ τῶν ἱδανικῶν τοῦ Λαοῦ μας καὶ τὴν διατήρησιν τῆς ἱστορικῆς ἐνότητος αὐτοῦ.

Ἀνταποκρίνεται οὕτω πρὸς δύο σοβαρὰ αἰτήματα τῆς ἐποχῆς μας: α) εἰς τὸ αἶτημα νὰ καταστήσωμεν καὶ πάλιν τὴν ὑπαίθρου θερμὴν ἀγκάλην διὰ τοὺς χωρικοὺς μας καὶ νὰ δώσωμεν πάλιν εἰς τὸ τοπικὸν πνεῦμα τὴν τεραστίαν δύναμιν, ἥτις ἐξιδανικεύει τὸ ἄτομον καὶ τὸ ὥθει μέχρι τῆς αὐτοθυσίας καὶ β) εἰς τὸ αἶτημα ν' ἀποβῇ τὸ Σχολεῖον καθαρῶς Ἑθνικὸν Ἰδρυμα, μὲ σοβαρὰν Ἑθνικὴν ἀναπλαστικὴν προσπάθειαν πρὸς ὅλους τοὺς τομείς τῆς κοινωνικῆς δραστηριότητος. Ἡ συνθετικότης τῆς Ἑλληνικῆς ζωῆς παρέχει ἀνεξάντλητα παιδευτικὰ μέσα. Τὸ περιβάλλον τῶν Σχολείων τῆς ὑπαίθρου εἶναι περισσώτερον εὐνοϊκόν διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς Ε.Σ.Δ. ἀπὸ τὸ περιβάλλον τῶν Σχολείων τῶν πόλεων.

9) Εἶναι ἀνάγκη ὅμως νὰ ἔχη ὁ Διδάσκαλος ἀρτίαν ἐπιστημονικὴν συγκρότησιν, πλουσίαν παιδαγωγικὴν καὶ ψυχολογικὴν μόρφωσιν καὶ ἀξιόλογον πνευματικὴν εὐκινῆσιν.

10) Ἀνάγκη ἐκ τῶν προτέρων νὰ προβῇ ὁ διδάσκαλος εἰς λεπτομερῆ μελέτην τοῦ τε φυσικοῦ καὶ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος καὶ νὰ καταρτίσῃ πρόγραμμα πολλῶν ἐνοτήτων μὲ ὅλα τὰ μικρότερα θέματα, τὰ ἔχοντα πρόσαλλήλους σχέσεις ἵνα εἶναι βέβαιος, ὅτι θὰ παράσχῃ εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ ὅλας τὰς ἀπαραίτητους γνώσεις καὶ δεξιότητας, τὰς ὁποίας ἀπαιτεῖ ὁ σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς. Ἐκτὸς τούτου, θὰ διευκολυνθῇ καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν εὐκαιριῶν καὶ τὴν παροχὴν καταλλήλων ἐξωτερικῶν ἐρεθισμῶν, συμφώνων καὶ πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν γραμμὴν τῆς ἀτομικότητος τῶν μαθητῶν καὶ πρὸς τὰς ἀξιολογικὰς κατευθύνσεις τῆς κοινωνίας. Τὸ παιδί οὐδέποτε ἀφ' ἑαυτοῦ δύναται νὰ γίνῃ ὅ,τι πρέπει νὰ γίνῃ.

11) Ἐντεῦθεν καὶ ἡ γνώμη, ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ προσαρμόζωμεν πάντοτε τὴν Διδασκαλίαν εἰς τὰ παιδικὰ διαφέροντα. Δυνάμεθα ὅμως καὶ πρέπει νὰ ἐπιδιώκωμεν διὰ τῆς διδασκαλίας μας νὰ διεγείρωμε τὰ παιδικὰ διαφέροντα. Ὅχι δηλ. ἀχαλίνωτος καὶ ἀδεύμευτος Ἑνιαία Διδασκαλία.

12) Ἡ μία ἢ αἱ δύο προτεινόμεναι ὑπὸ πολλῶν μεγάλαι ἐνότητες ἄγουν εἰς περιττώνας καὶ ἐξεζητημένας συγκολλήσεις, ἀνευ ἐσωτέρας ἀλληλουχίας τῶν μικρότερων θεμάτων. Οὔτε τὰ κέντρα ἐνδιαφέροντος τοῦ Decolry εἶναι δυνατόν νὰ αἰχμαλωτίζουσιν ἐξ ὁλοκλήρου τὰ παιδικὰ διαφέροντα. Ὁμαδικὰ διαφέροντα, ἀναφερόμενα εἰς τὰ κέντρα ἐνδιαφέροντος τοῦ Decolry, παρατηροῦνται μόνον εἰς πρωτογόνους λασούς.

Ὁ καταρτισμὸς πολλῶν ἐνοτήτων, χωρὶς νὰ εἶναι δεσμευτικός, ὡς πρὸς τὴν σειρὰν καὶ τὸν χρόνον ἐπεξεργασίας, ὑποβοηθεῖ τὸν Διδάσκαλον εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν δημιουργουμένων εὐκαιριῶν ἐκ τῶν

παιγνιδίων τῶν παίδων, τῶν συλλογῶν τῶν, τῶν διαφορῶν ἀσχολιῶν τῶν, ἐκ πραγμάτων καὶ γεγονότων, τὰ ὁποῖα ἐπέσυρον τὴν προσοχὴν τῶν κτλ. Εὐκαιριακὴ Ἑνιαία Διδασκαλία ἀφ' ἐνός καὶ σκόπιμος κατεύθυνσις τῶν ἐκδηλώσεων τῶν μαθητῶν ἀφ' ἑτέρου.

13) Ἡ τήρησις βιβλίου διδασκομένης ὕλης κρίνεται ἀπαραίτητος διὰ τοὺς ἐφαρμοζοντας τὴν Ε.Σ.Δ.

14) Εἰς ὅλα τὰ μαθήματα τὸ ὕλικόν τὸ δίδει τὸ περιεχόμενον τῶν μικρότερων θεμάτων τῆς Ε.Σ.Δ. Ὡς τακταὶ δι' ἰδιαιτέρα μαθήματα δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχουν. Εἶναι ὅμως ἀπαραίτητον, ἀναλόγως τῆς φύσεως τοῦ ἐπεξεργαζομένου ὕλικου, νὰ γίνεταί χρησις καὶ ἀναλόγου μεθοδίου. Βασικὴ ἀπαιτήσις τοῦ Νέου Σχολείου εἶναι ὁ ἐθισμὸς τῶν μαθητῶν εἰς τὸν τρόπον τοῦ ἐπεξεργάζεσθαι ὠρισμένον ὕλικόν. Τοῦτο ἐπιβάλλεται ἰδιαιτέρως προκειμένου περὶ τῆς ἀποκτήσεως τῆς δεξιότητος τῆς Ἀναγνώσεως καὶ Γραφῆς. Ἀπαιτεῖται ἐιδικὴ προάσκησις εἰς τὴν τεχνικὴν τῆς Ἀναγνώσεως. Ὅσάκις, ὅθεν, λαμβάνομεν ἐκ τοῦ ἐξεταζομένου θέματος ἀναγνωστικὸν ὕλικόν, τότε ἀπαιτεῖται διάθεσις ὠρισμένου χρόνου διὰ τὴν τεχνικὴν ἐπεξεργασίαν αὐτοῦ.

Πάντα τὰ ἄλλα μαθήματα (καὶ ἡ Ἀριθμητικὴ, ἐκτὸς τοῦ μηχανισμοῦ τῶν πράξεων, καὶ τὰ Θρησκευτικὰ καὶ ἡ Ἰχνογραφία) εἰς τὰς Α' καὶ Β' τάξεις ἐνυφαίνονται κάλλιστα εἰς τὰ πλαίσια τῆς Ε.Σ.Δ. καὶ οὐδεὶς κίνδυνος ὑπάρχει διασπάσεως τῆς ἐνότητος τῶν σκέψεων καὶ τῶν ἐνεργειῶν τῶν μαθητῶν καὶ ἐξαφανίσεως τῆς ψυχικῆς διαθέσεως αὐτῶν.

15) Εἰς τὰς Α' καὶ Β' τάξεις ἀπάντων τῶν πολυταξίων Σχολείων δεόν νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ Ε.Σ.Δ., ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω προϋποθέσεις. Δυσκολία σοβαρὰ συναντῶνται εἰς τὰ ὀλιγοτάξια καὶ διὰ τὰ μονοτάξια, εἰς ἃ, οὔτε αἱ συχναὶ μεταβάσεις τῶν μαθητῶν ἐπὶ τόπου, ὅπου τὸ περιβάλλον παρέχει εὐκαιρίας μορφωτικῆς ἐπιδράσεως, εἶναι εὐκολοί, οὔτε ἡ βιωματικὴ αὐτοανάπτυξις τῶν εἶναι ἐπιτευκτὴ καὶ

16) Εἶναι ἀνάγκη ὁ Διδάσκαλος νὰ ἔχη συλλέξει ἐκ τῶν προτέρων ἀφθονον ὕλικόν παραμυθίων, παιγνιδίων, προσευχῶν καὶ τραγουδιῶν καταλλήλων.

Κ. ΜΑΛΟΥΚΟΣ

ΤΟ ΜΟΝΟΤΑΞΙΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ

Τοῦ κ. Γ. Δ. ΚΑΡΑΜΗΤΣΟΥ, Δ/λου 14ου σχολείου Πειραιῶς

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

ΣΙΩΠΗΡΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ

Ὡς προηγουμένως ἐξετέθη, τὸ δεύτερον σκέλος τοῦ οργανισμοῦ τοῦ μονοτάξιου δημοτικού σχολείου, εἶναι αἱ σιωπηραὶ ἐργασίαι.

Κι' ἂν ἡ ἀρχὴ αὐτῆς δὲν τύχῃ ἐφαρμογῆς, κι' ἂν ἀκόμη πλημμελῶς ἀσχοληθῇ μετὰ τὸ ζήτημα τοῦτο ὁ δ/λος, τὸ μονοτάξιον σχολεῖον δὲν θὰ ἐπιτύχῃ ἀφ' ἑνὸς τοῦ σκοποῦ του, ἀφ' ἑτέρου δέ, ἀντὶ σχολείου θὰ ὑπάρχῃ βαβυλωνία εἰς τὴν ὁποίαν θὰ πρυτανεύῃ ἡ ἀναρχία καὶ τὸ ξεχαρβάλωμα.

Αἱ σιωπηραὶ ἐργασίαι, ὡς πρὸς τὴν θέσιν τὴν ὁποῖαν κατέχουν ἐν τῇ ἐπιδιώξει τῶν σκοπῶν τῆς κυρίας δ/λίας, διακρίνονται εἰς τρεῖς μορφάς.

1) Ἐργασίας αἱ ὁποῖαι ἔχουν σκοπὸν τὴν προπαρασκευὴν πρὸς πρόσκτησιν νέου μαθήματος,

2) Εἰς ἐργασίας πρὸς πληρεστέραν ἐπεξεργασίαν, ἐμπέδωσιν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν προσκτηθέντων, καὶ

3) Εἰς ἐργασίας τῆς ἐλευθέρας προτιμήσεως των.

Αἱ ἐργασίαι αὗται, ἀναλόγως τῆς φύσεώς των, εἶναι γραπτὰ ἢ προφορικὰ, ἀτομικὰ ἢ ὁμαδικὰ.

Αἱ σιωπηραὶ αὗται ἀπασχολήσεις τῶν μαθητῶν, ὑπὸ οἷαν δὴποτε μορφήν καὶ ἂν ἐκτελοῦνται, πρέπει νὰ λαμβάνουν τοιαύτην μορφήν, ὥστε νὰ προκαλοῦν τὴν αὐτενέργειαν τῶν μαθητῶν καὶ τὴν δημιουργικότητά των.

Τὸ ὑφιστάμενον ὅμως ἀναλυτικὸν πρόγραμμα, ὡς προείπον, δὲν περιέχει σχεδὸν οὐδεμίαν βοήθειαν εἰς τὸν δ/λον ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο.

Ἐγὼ, κατὰ τὴν προπαρασκευὴν μου, προετοιμάζω καταλλήλως καὶ τὰς σιωπηρὰς ἐργασίας διὰ τὴν καθ' ἑκάστην ὥραν τῆς ἡμέρας ἐργασίαν, ἵνα αὗται, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀποφέρουν τοὺς ἐπιδιωκόμενους διὰ τῆς δ/λίας σκοπούς, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ παρέχουν εἰς τὸν μαθητὴν εὐκαιρίας πρὸς αὐτενεργὸν καὶ δημιουργοῦν ἐργασίαν, μὴ παραλείπων ποτὲ καὶ τὴν ἀνάθεσιν εἰς τούτους καὶ τεχνικῶν ἐργασιῶν, ἵνα διὰ τούτων ἀναπτυχθοῦν οὖν τοῖς ἄλλοις καὶ αἱ δεξιότητές των εἰς τὸ δημιουργεῖν ἔργα τέλεια.

Οὐδέποτε ὅμως διατηρεῖται σταθερῶς τὸ ἐν εἶδος τῆς ἐργασίας ταύτης. Ἄλλοτε ἀνατίθενται ὑπ' ἐμοῦ καὶ ἄλλοτε τυγχάνουν τῆς ἐλευθέρας ἐκλογῆς των, ἄλλοτε εἶναι ἀτομικὰ καὶ ἄλλοτε ὁμαδικὰ, ἀναλόγως τοῦ εἶδους των.

Οἷαι δὴποτε ὅμως κι' ἂν εἶναι, ἐγὼ συνεργάζομαι μετὰ τούτων εἰς τὸ τέλος ποτὲ δὲν παραλείπω τὸν προσωπικόν μου ἔλεγχον, ἀλλὰ καὶ συχνάκις τὸ σύνολον τῶν μαθητῶν προβαίνει, τῇ συμμετοχῇ μου, εἰς ἔλεγχον τούτων, τὰ δὲ ἀποτελέσματα τῶν μετὰ ταῦτα σιωπηρῶν ἐργασιῶν θὰ εἶναι καταφανῆ εἰς τελειότητα καὶ δημιουργικότητα.

Αἱ σιωπηραὶ ἐργασίαι εἶναι ὁ καθρέπτης, ὁ ὁποῖος φανερώνει τὴν καλὴν ἢ κακὴν λειτουργίαν τοῦ μονοτάξιου.

Τὸ σχολεῖον μου λειτουργοῦν εἰς δύο αἰθούσας ταυτοχρόνως, ἐφαρμόζει μὲ κάθε λεπτομέρειαν τὴν ἐργασίαν αὐτήν, καὶ δύναμαι νὰ εἶπω, τόσον ἔχει ἐπιτύχει ὥστε ὅταν ἐγὼ ἐργάζομαι εἰς τὴν μίαν αἴθουσαν, εἰς τὴν ἄλλην οὔτε ἐλαφρὸς ψίθυρος δὲν ἀκούεται, τῶν μαθητῶν ἐργαζομένων σιωπηρῶς.

Ποῖα λοιπὸν μεγάλα ἀποτελέσματα δὲν θ' ἀποφέρουν αἱ σιωπηραὶ ἐργασίαι τοῦ Μονοτάξιου !!!

Ἐκτὸς τοῦ ὅτι ὁ μαθητὴς σταθεροποιεῖ τὰς γνώσεις του, ἐκτὸς τοῦ ὅτι διαρκῶς αὐτενεργεῖ καλλιτεχνῶν τὰς σωματικὰς καὶ πνευματικὰς του δυνάμεις, συνηθίζει εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν τάξιν, εἰς τὴν ἐπιμονὴν καὶ τὸ τέλειον τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἐργασίας, πράγματα πλέον ἢ ὠφέλιμα διὰ τὴν κατὸ πιν ζωὴν του, ἢ ὁποῖα εἶναι τραχεῖα καὶ δύσκολος, καὶ ἀπαιτεῖ ἀνθρώπον ἐπιμόνον, ἀνθρώπον δημιουργικόν, ἀνθρώπον συνεργαζόμενον ἐν ἀγαστῇ συμπτῶσι μετὰ τῶν συνανθρώπων του.

Ὁργάνωσις τῶν μαθητῶν εἰς συνεργαζομένην Κοινότητα

Ἐπειδὴ εἰς τὸ μονοτάξιον ὑπάρχει φόρτος ἐργασίας ἐσωσχολικῆς καὶ ἐξωσχολικῆς, καὶ ἐπειδὴ ἓνας δ/λος, δὲν δύναται νὰ παρακολουθήσῃ ἑκατὸν καὶ πλέον μαθητὰς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ σχολείου κατὰ τὴν δ/λίαν καὶ τὰ διαλείμματα καὶ ἐπειδὴ καὶ αἱ ἄλλαι ἀσχολίαι τοῦ δ/λου καθιστοῦν δυσχερὴ πολλάκις τὴν παρακολούθησιν τῶν μαθητῶν εἰς ζητήματα τάξεως, εὐκοσμίας, καθαριότητος, καλῆς συμπεριφορᾶς κλπ., καὶ ἐπειδὴ τὸ δ/ριον ἔχει ἀνάγκην καθημερινῆς καθαριότητος καὶ τάξεως, φυσικὸν εἶναι ν' ἀνατίθενται τοιαῦτα εὐθύναι καὶ εἰς μαθητὰς.

Τοιοιτοτρόπως ἐξυπηρετοῦνται καὶ οἱ ἀνώνερφοι σκοποί, ἀλλὰ καὶ ἐπιτυγχάνονται ἐπὶ πλέον τούτου καὶ ἀπώτεραι ἐπιδιώξεις τοῦ σχολείου.

Ἐἰς τὸ σχολεῖον μου λειτουργεῖ ἓνας ὑποτυπώδης κοινωνικὸς ὁργανισμός, μαθητικὴ κοινότης ὡς θὰ ἔλεγον ἄλλως, ἢ ὁποῖα προσλαμβάνει τοιαύτην μορφήν, ὥστε νὰ ἐξυπηρετῇ τὴν αὐτενέργειαν καὶ τὴν κοινωνικὴν ἀγωγὴν τῶν μαθητῶν, ἐδιζόμενοι οὗτοι τοιοιτοτρόπως εἰς συναίσθησιν τῆς εὐθύνης καὶ τοῦ καθήκοντος.

Ἡ διοίκησις τοῦ κοινωνικοῦ τούτου σχολικοῦ ὁργανισμοῦ ἐκλέγεται ἐλευθέρως ὑπὸ πάντων τῶν μαθητῶν, βεβαίως ὑπὸ τὴν ἀγρυπνον παρακολούθησίν μου καὶ τὰς ἐμμέσους ὑποδείξεις μου.

Τοιοιτοτρόπως μόνον τῶν οἱ μαθηταὶ διορθώνουν τὰ κακῶς ἔχοντα, τὰ ὁποῖα πολλάκις διαφεύγουν τῆς προσοχῆς μου, μόνον τῶν φροντίζουν διὰ τὴν λύσιν ζητημάτων ἐσωσχολικῶν καὶ ἀρκετῶν ἐξωσχολικῶν, ὡς λ.χ. τιμωρίαι ἀτακτούντων μαθητῶν, τιμωρίαι ὀκνηρῶν, γενικὴ καθαριότης δ/ρίου καὶ μαθητῶν, διορθώσεις καὶ καθαριότης δρομῶν κοινότητος, βοήθεια πτωχῶν καὶ πασχόντων, συμμετοχὴ εἰς ὁργανώσεις Ἐρ. Σταυροῦ, ἀλληλογραφία μετὰ τῶν σχολείων, καὶ ἄλλαι σχετικαί.

Ἐἰς μίαν τοιαύτην κυψέλην, ποῖος μαθητὴς δύναται ν' ἀντιστρατεύθῃ εἰς τὰς ἀποφάσεις τοῦ συνόλου;

Οὐδεὶς. Διότι ὑπέχει τὸν κίνδυνον νὰ πεταχθῇ ἐξω τῆς κυψέλης, ἢ νὰ περιφρονηθῇ ὑπὸ τῶν συμμαθητῶν του καὶ νὰ ζῇ ἀπομονωμένος.

Αὕτη εἶναι ἡ ἀπόδοσις τῆς κοινωνικῆς ἐν τῷ σχολεῖῳ ζωῆς τῶν μαθητῶν. Τοιαῦτα ἀγαθὰ ἀποτελέσματα δύνανται νὰ προέλθουν ἀπὸ τοιαῦτα σχολεῖα.

Δυσκολία ὅμως πολλαὶ ἀντιμετωπίζονται. Ἐμπόδια σοβαρὰ ὑπάρχουν ἐμπρὸς εἰς τὸν δ/λον.

Τί νὰ πρωτοκάμῃ ἓνας ἀνθρώπος διὰ τόσους μαθητὰς καὶ δι' ἑξ' τάξεις; Τί νὰ πρωτοδιορθώσῃ καὶ πότε νὰ ἐκτελέσῃ τὴν τῶν ἀτομικότητος μαθητῶν; !!

Πλὴν ὅμως ἐργάζεται, μοχθεῖ καὶ προσπαθεῖ. Καταβάλλει ὑπεράνθρωπες προσπάθειες.

Ἡ πολιτεία ἄς τὸν ἐνισχύσῃ, ἂν ἀληθῶς ἐπιθυμῇ καλοῦς καὶ ἀποδοτικούς πολίτας. Ἄς ὀλιγοστεύσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν μαθητῶν, προάγουσα τὰ μονοτάξια ἀναλόγως τῶν παιδαγωγικῶν σημερινῶν κανόνων. Ἄς τὸν ἐνισχύσῃ ἠθικῶς καὶ ὑλικῶς, διότι καὶ τὰ δύο ἀπαιτοῦνται. Ἄς φροντίσῃ νὰ στείλῃ τοὺς καλλιτέρους δ/λους εἰς τὰ μονοτάξια, διότι σήμερον συμβαίνει ἄκρως ἀντίθετον.

Ἀποστελλονται στὰ χωρία πρωτόπειροι καὶ ἐν πολλοῖς δ/σοι, οἱ ὁποῖοι εὐρισκόμενοι ἀπροόπτως ἐν μέσῳ χάους, ἀδύνατον νὰ ἐνεργήσουν τόσον εἰς τὴν ἐσωσχολικὴν

ἐργασίαν, ὅσον καὶ εἰς ἐξωσχολικὴν δραστηριότητα.

Ἀκόμη θὰ εἶχον νὰ προτείνω, χωρὶς νὰ παραξηγηθῶ ἐπειδὴ ὑπηρετῶ εἰς μονοτάξιον, ὅπως χορηγηθῇ ἐπίδομα εἰς δ/λους μονοτάξιου, ἵνα τοιοιτοτρόπως ἐνισχυθοῦν καὶ ἵνα ἀναγκασθοῦν καὶ ζητοῦν νὰ παραμένουν εἰς μονοτάξια καὶ ἄλλοι, γιὰτὶ γέμισαν πλέον τὰ κέντρα καὶ ἴσως ἐπὶ μίαν 40]ετίαν οἱ τῶν χωριῶν δὲν πρόκειται νὰ ἴδουν τὴν πόλιν, ἐκτὸς... ἐπιδημίας εἰς τὰς πόλεις, ἣν ἀπεύχομαι.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ὑψωθῇ καὶ τὸ Ἑλληνικὸ χωριό, τὸ ὁποῖον σήμερον, ἐν μέσῳ εἰκοστοῦ αἰῶνος, ζῇ ζωὴν προχριστιανικὴν, ζωὴν πρωτόγονον.

Σχολικὸς κήπος

Πρὶν εἰσελθῶ εἰς τὸν δεύτερον κύκλον, τῆς δραστηριότητος τοῦ δ/λου εἰς τὸν ἐξωσχολικὸν τομέα, θὰ ἔπρεπε νὰ εἶπω μερικά καὶ διὰ τὸν σχολικὸν κήπον, σημείον εἰς τὸ ὁποῖον ὑστερῶ εἰς τὸ σχολεῖον ὅπου σήμερον ὑπηρετῶ.

Ὁ σχολικὸς κήπος ἐξυπηρετεῖ τὴν δ/λίαν πολλῶν μαθημάτων καὶ δὴ τῶν φυσιογνωστικῶν, δίδει εὐκαιρίας πρὸς αὐτενεργίαν τῶν μαθητῶν νὰ ἐκγυμνάξουν τὰς δεξιότητάς των, καὶ νὰ συνηθίσουν εἰς γεωργικὰς ἐργασίας. Εἰς τὸν κήπον παρακολουθοῦν τὴν ἐξέλιξιν τῶν φυσικῶν ὄντων καὶ ἀπεικονίζουσιν εἰς τὸ νοῦν των τὸ μέγαλεῖον τοῦ Θεοῦ.

Τοιοιτοτρόπως ὁ μαθητὴς προάγει εἰς ἐμπειρίας καὶ ἀσκεῖ τὴν βούλησίν του.

Δυστυχῶς εἰς τὸ σχολεῖον μου καθίσταται ἀδύνατος ἡ δημιουργία σχολικοῦ κήπου διότι τὸ ἄγονον τοῦ ἐδάφους, (πρόκειται περὶ πετρώδους μέρους), καὶ ἡ ἔλλειψις ὕδατος, δὲν ἐπιτρέπουν τοῦτο.

Παρ' ὅλα ὅμως αὐτὰ, γίνεται καλλιέργεια φυτῶν σὲ γλάστρες, ἐκτελεσθεῖσα ἐν ἐλαχίστῳ τοῖς σκοποῖς τοῦ σχολικοῦ κήπου.

Καὶ εἰς τὴν διατροφὴν ζώων ὑστερῶ, διότι ἐν τοιοῦτον ζήτημα ἀπαιτεῖ ἐξόδα ἐγκαταστάσεων, τὰ ὁποῖα σήμερον εἶναι ἀνύπαρκτα.

Πλὴν ὅμως, δὲν πρέπει νὰ μείνωμεν μὲ χεῖρα σταυρωμένα. Πρέπει νὰ ἐνεργήσωμεν, ἵνα νικήσωμεν σὺν τῷ χρόνῳ τὰς δυσκολίας, διότι οὕτω θὰ παρουσιάσωμεν καὶ στὴν χώραν μας σχολεῖα τέλεια.

Γεωργικὸν χωρίον ἄνευ σχολικοῦ κήπου, εἶναι δύο πράγματα ἀσυμβίβαστα. Ἐκεῖ θὰ εἶναι ὁ πειραματικὸς ἀγρός, ὅπου μαθηταὶ καὶ γονεῖς θὰ βλέπουν τ' ἀγαθὰ τῆς ἐπιστημονικῆς καλλιέργειας.

Ἐξωσχολικὴ δραστηριότης τοῦ δ)λου

—Ὡς ἀνέφερον καὶ ἀλλαχοῦ τῆς εἰσηγήσεώς μου, τὸ ἔργον τοῦ διδ)λου δὲν εἶναι μόνον ἐσωσχολικόν, εἶναι καὶ ἐξωσχολικόν.

—Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ὑπαιθρον, μόνον αὐτὸς εἶναι ὁ ἐγγράμματος, καὶ συνεχῶς οἱ χωρικοὶ εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀνάγκην του.

—Ἀλλοίμονον εἰς δ)λον, ὁ ὁποῖος δὲν θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐνισχύσῃ τὸν χωρικὸν καὶ νὰ τὸν βοηθήσῃ εἰς τὴν λύσιν τῶν προβλημάτων του. Κινδυνεύει νὰ χάσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην του.

—Ἐνῷ ἀπεναντίας, δ)λος ἀκούραστος βοηθὸς τοῦ χωρικοῦ εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν πολλῶν ζητημάτων, δημιουργεῖ περιβλεπτον θέσιν εἰς τὴν συνείδησίν του καὶ καθίσταται πλέον ἱκανὸς ὁ δ)λος νὰ ἄγῃ καὶ νὰ φέρῃ τὸν πληθυσμὸν εἰς ὁδοὺς καταλλήλους πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν ἐπιδιωκομένων ἐκπολιτιστικῶν καὶ σχολικῶν σκοπῶν.

—Ἐχὼν ὅπ' ὅψιν του τοῦτο ὁ δ)λος, ὅτι προσπαθῇ πάντοτε νὰ μὴν ἀφομιωθῇ ὑπὸ τῶν κατοίκων καὶ ν' ἀρχίσῃ τὴν ζωὴν τούτων, ἀλλὰ νὰ φέρῃ αὐτοὺς εἰς δρόμους, οἱ ὁποῖοι ἀρμόζουν ὡς σημερινὸν κοινωνικὸν ἀνθρώπον.

—Εἰς ζητήματα ἀτομικὰ των, εἰς ζητήματα γενικά τῆς κοινότητος, εἰς ζητήματα ἐπαγγελματικὰ των, ὡς εἶναι βοηθὸς ἀκούραστος.

—Ὁ πρόεδρος τῆς κοινότητος, ὁ πρόεδρος τοῦ γεωργικοῦ συνεταιρισμοῦ, ὁ κάθε χωρικός, ὡς δύναται ἐλευθέρως νὰ προσέρχονται εἰς τὸ σχολεῖον καὶ νὰ ζητοῦν τὴν ἐνίσχυσίν μας.

—Ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς τοῦ σχολείου, πάντοτε αἱ περισσότεραι συζητήσεις μας, ὡς ἀποβλέπουν εἰς τὴν διαφώτισιν τοῦ χωρικοῦ ἐπὶ τῶν ἀπασχολούντων αὐτὸν ζητημάτων ἀτομικῶν καὶ γενικῶν.

—Ἡ ἐργασία αὐτὴ πρέπει νὰ εἶναι ἀνιδιοτελής, διότι ἂν ἔχῃ σκοπὸν τὴν ὕλικὴν ἀμοιβήν, θὰ φέρῃ τελείως ἀντίθετα ἀποτελέσματα, αἱ δὲ ψυχαὶ τῶν κατοίκων θὰ ἐμφοροῦνται ὑπὸ δυσμενῶν διὰ τὸν δ)λον αἰσθημάτων.

—Κατόπιν τούτων, ποῖος χωρικός δὲν θὰ σέβεται τὸν δ)λον :

—Ποῖος ἀνθρώπος δὲν θὰ σπεύδῃ εἰς κάθε πρόσκλησιν τοῦ δ)λου δι' ἔργα ἐκπολιτισμοῦ τῆς κοινότητος, δι' ἔργα ἐνισχύσεως σχολικῆς ἐργασίας!!

—Δύναμαι νὰ εἶπω, ὅτι εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, ἐπέτυχα ἀπολύτως εἰς τὸ σχολεῖον ὅπου σήμερον ὑπηρετῶ, καθότι οὐδεμιᾶς ἄλλης κρατικῆς ἐνισχύσεως, πλὴν 2500 κεραμιδιῶν καὶ 15 τ.μ. τζαμιῶν, ἰδρύσαμε διδασκῆριον, σχεδὸν τέλειον, μὲ μόνην βάσιν, προσφοράς τῶν κατοίκων καὶ τῶν ὁ-

μογενῶν ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ, οὔτινες διέθεσαν σχεδὸν ἐντὸς δύο ἐτῶν ἄνω τῶν 75.000 δραχ. εἰς ρευστόν, οἱ δὲ μονίμως κατοικοῦντες εἰς τὴν κοινότητα πλὴν τοῦ ρευστοῦ διέθεσαν 600 ἡμερομίσθια προσωπικῆς τῶν ἐργασίας καὶ 400 τοιαῦτα τῶν ζώων των.

—Πέραν τούτου, ἡ κοινότης μὲ τὴν συμπαράστασιν τοῦ σχολείου ἐργάσθη, εἰς ἔργα κοινοτικῆς ὠφελείας, διανοίξεις ὁδῶν καὶ λοιπά.

—Ὁ δ)λος τοῦ μονοταξίου εἶναι ἤρως : Τὸ πῶς ἀντέχει εἰς τὴν φορτὴν ἣν αὐτὴν ἐργασίαν, εἶναι ἀληθῶς θαῦμα!

Τὸν θρέφει ὅμως ὁ ἐνθουσιασμός διὰ τὸ ἔργον του, ἡ ἀγάπη καὶ ὁ πόνος πρὸς τὸ λαὸν μας, ἀπ' τὰ σπλάχνα τοῦ ὁποίου προέρχεται. Τὸν συγκινεῖ ἡ ἀθλιότης τοῦ περιβάλλοντος στοῦ ὁποῖον ζῇ. Διὰ τοῦτο δίδεται ὁλόψυχα εἰς τὸ ἔργον του. Διὰ τοῦτο ἡ μόνη του τροφὴ, εἶναι ἡ ἱκανοποίησις τὴν ὁποῖαν αἰσθάνεται ὅταν ἐπιτυχάνῃ εἰς τὴν ἀποστολὴν του.

—Τὴν ψυχὴν τοῦ δ)λου πρέπει νὰ τὴν κομῇ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ παιδί, ἡ συμπάθεια πρὸς τὸ χωρικό, καὶ τότε θὰ τὸν δημιουργοῦνται μόναι των αἱ ἀπαραίτητοι δυνατόμεις πρὸς συνέχισιν τοῦ τεραστίου ἔργου του.

—Ἀληθῶς ποῖαν ἀποστολὴν ἐπιτελοῦμεν ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἀλλὰ καὶ ποῖας δυστυχῶς μεταχειρίσεως τυγχάνομεν ἐκ μέρους τῆς πολιτείας, ὅταν ὁ δ)λος θεωρεῖται ὁ τελευταῖος τροχὸς τῆς δημοσιούπαλληλικῆς ἀμάξης, ὅταν ἡ ἀμοιβὴ μας εἶναι τόσο πενιχρή, ὥστε μόνον νὰ κατορθώνωμεν νὰ ἱστάμεθα στὰ πόδια μας, ὅταν ἡ κοινωνία μᾶς ἀποκαλεῖ δασκάλους!!

Ἐμπρὸς λοιπὸν συνάδελφοι, μὲ ἀκατάβλητη πίστι εἰς τὸ ἔργον μας καὶ ὅλα θὰ ὑπερνικηθοῦν. Θὰ ἀναγνωρισθοῦν κάποτε οἱ κόποι μας καὶ τὸ θαυμάσιον ἔργον μας καὶ θὰ γίνωμεν ἀπὸ τελευταῖοι τροχοὶ τῆς δημοσιούπαλληλικῆς ἀμάξης, πρῶτος, διότι μᾶς ἀξίζει, διότι στηρίζομεν τὴν κοινωνίαν, διότι δημιουργοῦμεν ἀνθρώπους καὶ δὲν εἴμεθα ἀνθρώποι ρουτίνας καὶ λογαριασμῶν τῶν γραφείων.

Συμπεράσματα**A. Ἐσωσχολικὴ Ἔργασία.**

1) Ἐξασφάλις καλοῦ δ)ρίου, κι' ἂν εἶναι δυνατόν μὲ δύο αἰθούσας.

2) Ἐφοδιασμός τοῦ σχολείου δι' ἀπαραίτητων θρανίων, ἐπίπλων, ὀργάνων, ἐποπτικῶν μέσων, βιβλιοθήκης καὶ σχολ. κήπου.

3) Καθημερινὴ προετοιμασία δ)λου, τόσον ὡς πρὸς τὴν κατοχὴν τῆς διδασκείας ὡ-

ΑΝΑΓΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΥΘΥΓΡΑΜΣΕΩΣ

Τοῦ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΑΡΑΖΙΩΤΗ, Δ)τοῦ σχολείου Πατρῶν

«Ποιὸ σύστημα θέλει ὁ νέος μας Ἐπιθεωρητής;» εἶναι ἡ συνήθης ἐρώτησις τῶν συναδέλφων πρὸς ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους, ἅμα τῇ ἀφίξει τοῦ ἐκαστοῦ νέου ἐν τῇ περιφερείᾳ Ἐπιθεωρητοῦ, δηλωτικὴ τῆς μεγάλης συγχύσεως, ἥτις ἐπικρατεῖ εἰσέτι, ὡς πρὸς τὴν ἀκολουθητέαν μέθοδον διδασκτικῆς.

Ἡ ὡς ἄνω ἐρώτησις δὲν τυγχάνει ἐστειρημένη βάσεως. Διότι εἶναι ἀληθές ὅτι, ἀφότου ἡ δυναστεία τοῦ Ἐρβάρτου ἐθεωρήθη ἐκπεσοῦσα, ἡ διδασκτικὴ πολλὰς διήλθε τὰς δοκιμασίας καὶ πολλὰς τὰς συγκινήσεις ἐδοκίμασε μέσα εἰς τὴν σύγχυσιν ἥτις διεδέχθη τὸ ἐκβληθὲν Ἐρβάρτιανὸν καθεστῶς, ὥστε καὶ σήμερον ἀκόμη, παρὰ τὰς πολυπλεύρους ἐρεῦνας, νὰ δυσχεραίνωμεθα πολὺ εἰς τὸν διδασκτικὸν προσανατολισμὸν μας.

Καὶ τοῦτο συνέβη διότι τὰ τὴν διαδοχὴν τῆς ἐκπεσοῦσης δυναστείας ἀξιοῦντα νέα συστήματα, ἥτοι: τοῦ Dewey, Dalton, Winetka, Kerchensteiner, Caudig, Peterson, Decroly κτλ. ἐφέροντο μὲν ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα «Νέον Σχολεῖον», οὐσιωδῶς ὅμως διέφερον πρὸς ἀλλήλα. Ἐδημιουργήθη οὕτω εἰς τοὺς ἐκπαιδ. κύκλους τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ κυρίως τῆς Δύσεως, μία λίαν συγκεχυμένη κατάστασις, καθόσον ἕκαστον τῶν εἰρημένων συστημάτων, προνομιακὴν ἐπιθυμοῦν τοποθέτησιν του ἐναντὶ τῶν ἄλλων καὶ καταλλήλως διαφημιζόμενον, ἀπέκτησε τοὺς

θαυμαστὰς καὶ ὑποστηρικτὰς του.

Τὸ Νέον τοῦτο Σχολεῖον, ἐδραιωθὲν πῶς εἰς τὰς γενετέρας χώρας, δὲν ἐβράδυνε νὰ κάμῃ τὴν ἐμφάνισιν του εἰς τὸν ἑλληνικὸν ἐκπαιδευτικὸν ὀρίζοντα, συνοδευόμενον μὲ τὴν κατάλληλον διαφήμισιν καὶ ἔχον τὴν ἀπαίτησιν τῆς ἐπικρατήσεώς του καὶ εἰς τὸν τόπον μας, ἀφοῦ καὶ ἐπὶ τῶν νεωτέρων πορισμάτων τῆς ψυχολογίας ἐστηρίζετο.

Εἶναι γνωστὴ ἡ διδακτικότης τῆς πλειονότητος τῶν ἑλλήνων ἐκπαιδευτικῶν ὡς πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τοῦ ἐξ Ἑσπερίας ἐπισκέπτου. Παρὸ τοῦτο ὅμως, ὡς ἦτο ἐπόμενον, μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου τὸ Νέον Σχολεῖον ἤρχισε νὰ κατακτᾷ ἔδαφος καὶ εἰς τὴν χώραν μας. Οἱ εἰσαγωγεῖς του μάλιστα, προκειμένου νὰ ἐπιτύχουν τὴν εὐρυτέραν τοποθέτησιν του, προσεπάθησαν νὰ τοῦ φορέσουν ἑλληνικὸ κόστούμι καὶ τὸ προσήρμωσαν εἰς τὸ ἑλληνικὸν κλίμα.

Ἐκτοτε, συνεργούσης καὶ τῆς ἀλληλογρονθοκοπουμένης βιβλιογραφίας μας, ἐν ὀνόματι τοῦ Νέου Σχολείου ἢ Σχολείου Ἐργασίας ἢ Σχολείου τῆς ζωῆς ἢ Σχολείου τοῦ Μέλλοντος κτλ. λαμβάνουν χώραν μύρια ὅσαι διδασκτικῆς τέχνης ἀσχημαί, σατραπισμοὶ καὶ ὑπερβολαί, ὥστε νὰ εὐρίσκώμεθα ἐνώπιον πραγματικῆς μεθοδολογικῆς βαβέλ.

Οἱ Ἐπιθεωρηταὶ μας, ἔχοντες ὡς ἐκ τῆς ἀποστολῆς των λίαν σαφὴ ἀντίληψιν

λῆς, ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὴν παρακολούθησιν τῆς ἐξελίξεως τῆς παιδαγ. ἐπιστήμης.

4) Ἀνάπτυξις τῶν κατ' οἶκον ἀτομικῶν καὶ ὁμαδικῶν ἐργασιῶν.

5) Δημιουργία σχολικῶν ἐορτῶν μὲ ποικίλιαν περιεχομένου.

6) Συστηματοποιήσεις καὶ πλήρης ἀνάπτυξις σιωπηρῶν ἐργασιῶν.

7) Δημιουργία ἐν τῷ σχολείῳ κοινωνικοῦ βίου.

B. Ἐξωσχολικὴ δραστηριότης.

1) Πρωτοβουλία καὶ συμμετοχὴ δ)λου εἰς ἔργα κοινῆς ὠφελείας.

2) Διδ)λος βοηθὸς τοῦ χωρικοῦ εἰς τὴν λύσιν τῶν προβλημάτων τῆς καθ' ἡμέραν ζωῆς.

3) Διαφώτισις χωρικῶν ἐπὶ διαφόρων ζητημάτων καὶ ὁμιλίαι ὑπὸ τοῦ Δ)λου μὲ περιεχόμενον μορφωτικόν.

Γ. Ἀπαιτεῖται δ)λος ἐμπνεόμενος μὲ ἀ-

γάπην πρὸς τὸ ἔργον του, μὲ συναίσθησιν τῆς ἀποστολῆς του, μὲ ζῆλον καὶ δραστὴν ἀκατάβλητον, δ)λος ὑπόδειγμα ἠθικῆς καὶ κοινωνικῆς συμπεριφορᾶς.

Δ. Ἡ πολιτεία νὰ προαγάγῃ τὰ μονοτάξια, νὰ ἐντοχύσῃ τὰ σχολεῖα δι' ὀργάνων καὶ ἐποπτικῶν μέσων, νὰ δώσῃ εἰς τοὺς δ)λους ἠθικὴν καὶ ὕλικὴν ἐνίσχυσιν ἀξίαν τῆς ὑπηρεσίας τὴν ὁποῖαν προσφέρουν, καὶ τέλος εἰς τὰ μονοτάξια νὰ τοποθετοῦνται οἱ ἱκανώτεροι τῶν δ)λων, ἐπιδιοτούμενοι δι' εἰδικῶν ἐπιδόματος, διότι ἐντὸς τοῦ ἐργάζονται περισσότερον τῶν ἄλλων, θὰ δημιουργηθῇ καὶ κατάστασις ὥστε νὰ ἐπιδιώκονται πλέον αἱ θέσεις τῶν μονοταξίων καὶ ὅχι ν' ἀποφεύγονται ὡς μέχρι τοῦδε παρατηρεῖται. Ἐπὶ πλέον δὲ ὁ δ)λος τοῦ χωρίου, νὰ μὴ ἐνοχλεῖται ὑπὸ ἄλλων ὑπηρεσιῶν διὰ ἕνα τῆς ἀποστολῆς του ἐργα.

Γ. ΚΑΡΑΜΗΤΣΟΣ

ΤΕΛΟΣ

της επικρατούσης συγχύσεως, αγωνίζονται να θεραπεύσουν την κατάσταση με κάθε τρόπον, κυρίως δὲ διὰ τῶν συγκροτούμενων παιδαγωγικῶν συνειδημάτων. Συμβαίνει ὅμως νὰ ἔχῃ καὶ οὗτοι προσβληθῇ ὑπὸ τῆς διδακτικῆς βαβυλωνίτιδος καὶ νὰ ἀκολουθοῦσιν ἕκαστος διαφορετικὴν γρομὴν πορείας, δεδομένου ὅτι κατὰ τὴν ἐπιχειρηθεῖσαν κλιματολογικὴν προσαρμογὴν τοῦ Νέου Σχολείου, ἐδόθη εἰς αὐτὸ γενικωτέρα μορφή, διὰ τῆς ἀποδοχῆς ἀπόψεων καὶ δοξασίων ἃς ἐπρέσβευον πολλὰ τῶν μνημονευθέντων συστημάτων.

Διὰ τοῦτο καὶ ἕκαστος τούτων, τὸν κατὰ τὰς ἐπιθεωρήσεις τῶν σχολείων ὅσον καὶ κατὰ τὰς συζητήσεις τῶν Συνεδρίων, προσπαθεῖ νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τὴν περιφέρειάν του τὴν ὑπ' αὐτοῦ πρεσβευομένην πορείαν διδακτικῆς, ἐπιτυχάνων ποίαν τινα μεθοδολογικὴν εὐθυγράμμισιν.

Ἀλλὰ οἱ ἐπιθεωρηταὶ μας δὲν εἶναι ὁργανικῶς μόνιμοι. Μετακινοῦνται. Καὶ ἡ συνεχὴς ἀπὸ περιφερείας εἰς περιφέρειαν μετακίνησις τῶν δημιουργῶν ἀναποτρέπτως εἰς τὴν γραμμὴν τῆς διδακτικῆς καὶ νέας εὐθυγραμμίσεως, ὥστε νὰ ἐπαληθεύεται κατ' ἐξακολούθησιν ὁ γνωστός μῦθος τοῦ Χότζα μὲ τὸν φοῦρνόν.

Οὕτως ὁ μεθοδολογικός μας ὁρίζων ἐξακολουθεῖ, ἀτυχῶς, νὰ εἶναι εἰσέτι ἀρκετὰ ὀμιχλώδης. Παρὰ τὰς λίαν ἀξιεπαίνους προσπάθειάς τῶν ἐπιτελῶν μας, ὅσον καὶ τῶν περὶ τὴν παιδαγωγικὴν ἀσχολουμένων, δὲν ἠδυνήθημεν εἰσέτι νὰ ἐξέλθωμεν τῆς λίαν ἐπιζητίας ὀμίχλης ταύτης.

Κατὰ τοὺς τελευταίους δὲ χρόνους δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι ὁ βαθμὸς τῆς περὶ τὴν διδακτικὴν συγχύσεως ἡδυνήθη ἔτι περισσότερο, διὰ τῆς γενικωτέρας ἐφαρμογῆς τῆς Ἰδεοπτικῆς μεθόδου, ὅσον καὶ τῆς ἐμφανίσεως τῆς Ε. Σ. Διδασκαλίας.

Διδάσκαλοι καὶ Ἐπιθεωρηταὶ μὲ πολλὰς διὰ τὸ ἔργον τῶν ἀνησυχίας, ἐπεδόθησαν εἰς τὴν πειραματικὴν ἐφαρμογὴν τῶν εἰρημένων συστημάτων, ἄλλοι μὲν κατ' ἐπιταγὴν καὶ ἄλλοι αὐτοπροαιρέτως, εἰς τὰ πρότυπα σχολεῖα καὶ τὰς προτύπους τάξεις. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐργασίας αὐτῆς τὰ βλέπομεν δημοσιευόμενα εἰς τὰ ἐκπαιδ. περιοδικὰ μας καὶ τὰ ἀμέσως κυκλοφοροῦντα σχετικὰ βιβλία. Ἀξιέπαινοι προσπάθειαι ἀλλὰ βιαστικὲς δουλειές. Ζῶμεν, βλέπετε, εἰς τὴν ἀπομικρὴν ἐποχὴν. Ἐπιχειροῦντες πειραματισμὸν, δὲν ἔχομεν τὴν ἀντοχὴν νὰ περῶμεν καθαρὰ δεδομένα τῆς ἐργασίας. Θέλουμε νὰ συναγάγωμεν συμπεράσματα ἀπὸ ἐργασίαν ὀλίγων μόνον

μηνῶν. Ἐδοκιμάσαμεν π. χ. τὴν Ἰδεοπτικὴν μέθοδον εἰς τὴν Α' τάξιν ἀπὸ τοῦ 8/βρίου μέχρι τὸν Ἰούνιον καὶ σπεύδομεν νὰ διαλαλήσωμεν τὰ ἐπιτευχθέντα, πρὶν ἀκόμη ἐκπνεύσῃ τὸ διδακτικὸν ἔτος. Δὲν ἔχομεν τὴν ὑπομονὴν νὰ ἴδωμεν ἂν τὸν προσεχῆ Σεπτέμβριον θὰ εἶναι εἰς θέσιν τὰ παιδιὰ νὰ γνωρίζουν καλῶς τὰ διδασχθέντα γράμματα.

Δὲν καταδικάζομεν ἐδῶ τὰς προσπάθειάς αὐτάς. Οὔτε τὰ θαυμάσια ἀποτελέσματα ποὺ κατὰ καιροὺς ἐπέτυχον μὲ τὴν Ἰδεοπτικὴν μέθοδον καὶ μὲ ἄλλας συγχρονισμένας μεθόδους πολλοὶ συνάδελφοι. Αἱ προσπάθειαι καὶ αἱ ἔρευναι εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνωνται, ἀλλὰ βᾶσει καλῶς μελετημένου σχεδίου. Καὶ νὰ μὴ μᾶς καταλαμβάνῃ ἡ σπουδὴ τῆς εὐρυτέρας ἀνακοινώσεως. Δὲν καταλήγει κανεὶς σὲ συμπέρασμα σωστὸ μὲ ὀλιγόχρονον ἐργασίαν. Ἀντὶ βελτιώσεως ἢ κατὰστάσεως χειροτερεύει.

Ἀλλὰ, ἐνῶ ἡμεῖς ἀγωνιζόμεθα νὰ ἀνεύρωμεν τὸν πολικὸν ἀστέρα τῆς διδακτικῆς νέαι πρόοδοι τῆς ψυχολογίας ἀναγγέλλονται. Εἶναι ἡ ψυχολογία ἐπιστήμη καὶ ὥς τοιαύτη ἔχει τὴν ἐξέλιξιν της, ὅπως καὶ αἱ ἄλλαι ἐπιστήμαι. Τὰ σημαντικὰ δεδομένα ἀπορρίπτουν τὰ μέχρι τῆς χθὲς πρεσβευόμενα. Ἡ ψυχολογία τοῦ βᾶθους ὁσημέραι κατακτᾷ ἔδαφος. Νέα δὲ κηρύγματα περὶ τῆς χρεωκοπίας τοῦ Σχολείου Ἐργασίας φθάνουσιν ἐξ Ἑσπερίας. Νέαι, συνεπῶς, ἐξελλίξεις καὶ εἰς τὴν διδακτικὴν ἐπικρατοῦν.

Τί, λοιπόν, πρέπει νὰ γίνῃ; Ἡ ταπεινή μας γνώμη εἶναι ὅτι, οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἐπιβάλλεται νὰ καταβληθῶσι προσπάθειαι πρὸς ἐπίτευξιν γενικῆς τινος μεθοδολογικῆς εὐθυγραμμίσεως. Νὰ λείψουν αἱ ἄσκοποι μεθοδολογικαὶ περιπλανήσεις καὶ οἱ ἐρασιτεχνικὲς ἀπόπειρες.

Δὲν θὰ περιορίσωμεν τὴν ἐλευθερίαν, οὔτε θὰ θέσωμεν ὑπὸ ἀπαγόρευσιν τὴν ἔρευναν. Αἱ ἔρευναι καὶ οἱ πειραματισμοὶ θὰ ἐξακολουθήσουν· θὰ γίνωνται ὅπως ἐκεῖ ποὺ πρέπει καὶ ὅπως πρέπει.

Πιστεύομεν δὲ ὅτι, διὰ τῆς μεθοδολογικῆς αὐτῆς εὐθυγραμμίσεως, θὰ διαλυώμεν τὴν ἐπικίνδυνον ὀμίχλην καὶ θὰ βελτιώσωμεν αἰσθητῶς τὴν κατάστασιν. Αἱ διαπραττόμεναι ἐν ὄνματι τοῦ Νέου Σχολείου ἀσχημῖαι καὶ οἱ παρατηρούμενοι σήμερον μεθοδολογικοὶ ἐκτροχιασμοὶ θὰ σταματήσουν. Τὸ ἔργον τῶν διδασκάλων θὰ καταστῇ ἀποδοτικώτερον, ὁ ὑπὸ τῆς ἐποπτείας ἑλεγχος τῆς σχολικῆς ἐργασίας εὐχερέστερος καὶ τὰ παιδαγωγικά συνάδελρα ὀλιγώτερα, ἐνὶ παραλλήλῳ θὰ ἐνισχυθῇ ἡ σοβαρὰ ἔρευνα γιὰ καλὺτεροὺς δρόμους.

Γ. ΜΑΡΑΖΙΩΤΗΣ

(Συνέχεια κρίσεων γιὰ τὴ Μ.Ε.Ν. ἀπὸ τὴν 2α σελίδα)

ΚΩΝ. Δ. ΜΠΑΛΛΑΣ

Ἐπιθεωρητὴς Δημ. Σχολείων

Λάρισα 5 Ἰανουαρίου 1956

Ἀγαπητέ μου κ. Πάτση,

Ἐλαβα τὸν πρῶτον τόμον τοῦ ἀξιολόγου ἔργου σας τῆς Μ. Ε. τῶν Νέων καί, μαζὶ μὲ τὰ εἰλικρινῆ μου συγχαρητήρια διὰ τὴν νέαν σας αὐτὴν δημιουργίαν, σὰς εὐχαριστῶ.

Ἡ ὅλη ἐμφάνισις τοῦ ἔργου αὐτοῦ μὲ παρεκίνησεν ὥστε νὰ τὸ προσέξω ἰδιαίτερος καί, ἐκ τῆς ἀναγνώσεως πολλῶν ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ θεμάτων, νὰ διαπιστώσω ὅτι πρόκειται περὶ εὐσυνειδήτου καὶ φροντισμένης ἐργασίας. Παρουσιάζεται σ' αὐτὸ ὅλη ἡ ἐργασία προσηρμοσμένη εἰς τὰς γνωσιολογικὰς ἀπαιτήσεις καὶ ἀνάγκας τῆς γενεᾶς τῶν νέων μας, οἱ ὅποιοι πράγματι ἔχουν μεγάλας καὶ παντοειδεῖς ἐλλείψεις σήμερον, ἰδίως δὲ πνευματικὰς τοιαύτας.

Αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον προσδίδει εἰς τὸ ἔργον σας μεγαλυτέραν ἀξίαν.

Ὅλος ἰδιαίτερος ἡ Μ.Ε.Ν. δύναται νὰ συμβάλῃ ἀποτελεσματικῶς εἰς τὴν μόρφωσιν τῆς σπουδαζούσης νεότητος ἐπειδὴ ἐπιμένει εἰς τὴν διεξοδικὴν ἀνάπτυξιν θεμάτων τὰ ὅποια περιλαμβάνονται εἰς τὸν κύκλον τῶν διδασκομένων μαθημάτων εἰς τὰ Δημοτικὰ Σχολεῖα καὶ τὰ Γυμνάσια. Ἡ ἐπιμελημένη καὶ ἐπιστημονικὴ ἀνάπτυξις τῶν θεμάτων αὐτῶν, ἡ γλωσσικὴ σαφήνεια καὶ ἡ μεθοδικὴ ἐπεξεργασία τῶν, καθιστᾷ τὸ ἔργον συμπλήρωμα ἐνὸς κενοῦ.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν πιστεύομεν ὅτι, ὅπως καὶ αἱ ἄλλαι πολλαὶ καὶ σοβαραὶ προσφοραὶ σας εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν, θὰ ἀποτελέσῃ καὶ τὸ νέον σας αὐτὸ ἔργον, ἡ Μ.Ε.Ν., ἀπαραίτητον βοήθημα κάθε φιλοτίμου νέου, ὁ ὅποιος ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν μόρφωσίν του.

Με πολλὴν ἐκτίμησιν καὶ ἀγάπην

ΚΩΝ. Δ. ΜΠΑΛΛΑΣ

ΣΤΕΦ. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

Ἐπιθεωρητὴς Σχολείων

Ἐν Λαρίῃ τῇ 15-1-1957

Ἀγαπητὴ κ. Χάρη Πάτση,

Ἡ ἀρξαμένη κυκλοφορία τῆς «Ἐγκυκλοπαιδείας τῶν Νέων», δὲν θὰ ἀφήσῃ ἀσυγκίνητον τὴν ψυχὴν τῶν ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν καὶ τῶν γονέων καὶ κηδεμόνων τῆς μαθητιώσης Νεολαίας. Ἡ ὅλη σας προσπάθεια διὰ τὴν πνευματικὴν ἐξύψωσιν τῶν δημοδιδασκάλων μὲ τὸ ἐκλεκτὸν Περιοδικὸν «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ» καὶ μὲ τὰς ἐκδόσεις τῆς Παιδαγωγικῆς Βιβλιοθήκης, εἶναι τόσον γνωστὴ, ὥστε αἱ ὀλίγαι αὐταὶ γραμμαὶ ποὺ χαράσσω, νὰ μὴ ἀποτελοῦν παρὰ μίαν ὑπόμνησιν τῆς ἐξακολουθητικῆς προσπάθειάς σας διὰ τὴν πρόοδον τοῦ Λαϊκοῦ σχολείου καὶ τῶν ἐργατῶν του.

Εὐχομαι ὅπως ἡ «Ἐγκυκλοπαιδεία τῶν Νέων», τύχῃ τῆς αὐτῆς εὐμενοῦς ὑποδοχῆς ἐκ μέρους τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Κόσμου καὶ καταστῇ πολὺτιμος πηγὴ διὰ τὴν αὐτενεργὸν ἀπόκτησιν χρησίμων γνώσεων.

Με ἀγάπην

ΣΤΕΦ. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

Ἐπιθεωρητὴς Δημ. Σχολείων Α' Λαρίσης

ΧΑΡΗ Σ. ΠΑΤΣΗ

ΤΡΙΠΛΟΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΙ ΧΑΡΤΕΣ ΟΛΗΣ ΤΗΣ ΓΗΣ

ΕΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΟΝ

- 1) ΤΡΙΠΛΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (γεωφυσικός — παραγωγικός — πολιτικός) σέ σχήμα 70×100 και σέ πολυχρωμία δffσσετ Δραχ. 5
- 2) ΤΡΙΠΛΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ (γεωφυσικός — παραγωγικός — πολιτικός) σέ σχήμα 70×100 και σέ πολυχρωμία δffσσετ Δραχ. 5
- 3) ΤΡΙΠΛΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ (γεωφυσικός — παραγωγικός — πολιτικός) σέ σχήμα 70×100 και σέ πολυχρωμία δffσσετ Δραχ. 5
- 4) ΤΡΙΠΛΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ (γεωφυσικός — παραγωγικός — πολιτικός) σέ σχήμα 70×100 και σέ πολυχρωμία δffσσετ Δραχ. 5
- 5) ΤΡΙΠΛΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ (γεωφυσικός — παραγωγικός — πολιτικός) σέ σχήμα 70×100 και σέ πολυχρωμία δffσσετ Δραχ. 5
- 6) ΤΡΙΠΛΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ (γεωφυσικός — παραγωγικός — πολιτικός) σέ σχήμα 70×100 και σέ πολυχρωμία δffσσετ Δραχ. 5
- 7) ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΤΡΙΠΛΟΣ ΧΑΡΤΗΣ (γεωφυσικός — παραγωγικός — πολιτικός) σέ σχήμα 70×100 και σέ πολυχρωμία δffσσετ Δραχ. 8

II. ΠΑΤΡΙΔΟΓΝΩΣΤΙΚΟΙ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ (ΤΡΙΠΛΟΙ)

1. *Τριπλός χάρτης Κύπρου* (γεωφυσικός-παραγωγικός-πολιτικός) Δρ. 10
2. *Τριπλός χάρτης Κρήτης* (γεωφυσικός-παραγωγικός-πολιτικός) » 8
3. *Τριπλός χάρτης Πελοποννήσου* (γεωφυσικός-παραγωγικός-πολιτικός) » 8
4. *Τριπλός χάρτης Στερεάς Ελλάδος* (γεωφυσικός-παραγωγικός-πολιτικός) » 8
5. *Τριπλός χάρτης Μακεδονίας* (γεωφυσικός-παραγωγικός-πολιτικός) » 8

(Σημείωση: οι χάρτες Θεσσαλίας, Θράκης, Ήπειρου, Δωδεκανήσων και νήσων Αιγαίου θα κυκλοφορήσουν συντόμως. Ανακοινώσεις θα δημοσιευθώ στο περιοδικό μας «Νέο Σχολείο»).

III. ΜΕΓΑΛΟΙ ΧΑΡΤΕΣ ΑΝΑΡΤΗΣΕΩΣ (ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ)

1. *Μεγάλος Γεωφυσικός Ελλάδος* (1,50X1,05) πανόδετος Δραχ. 150
2. *Μεγάλος Πολιτικός Ελλάδος* (1,50X1,05) » » 150
3. *Μεγάλος Γεωφυσικός Εξώπης* (1,40X1) » » 150
4. *Μεγάλος Πολιτικός Εξώπης* (1,40X1) » » 150
5. *Μεγάλος Γεωφυσικός Ασίας* (1,50X1,05) » » 150
6. *Μεγάλος Πολιτικός Ασίας* (1,50X1,05) » » 150
7. *Μεγάλος Παγκόσμιος Χάρτης* (τριπλός) 1,50X1,05 » » 150

Ετοιμάζονται και θα κυκλοφορήσουν προσεχώς α) οι γεωφυσικοί και πολιτικοί χάρτες της Αφρικής, Αμερικής και Αυστραλίας και β) οι παραγωγικοί—τουριστικοί Ελλάδος, Ευρώπης, Ήπειρων.